

לשכת הרבנות



המועצה הדתית

פסח כשר ושמח



תשפ"א

ברכת המועצה הדתית

לתושבי נשר היקרים,

לקראת חג הפסח הבעל"ט כבכל שנה אנו שמחים להוציא לאור חוברת הנחיות תזכורות, הלכות ושו"ת לחג הפסח
כאן המקום להודות לרב העיר הרה"ג יצחק לוי שליט"א על המאמצים וההשקעה המרובה בחוברת זו על הפצת התורה בארץ ישראל בכלל ובעיר נשר בפרט
כמו"כ בהזדמנות זו ברצוני להודות לעובדי עיריית נשר במחלקות השונות לראש העיר מר רועי לוי לסגנו ומ"מ מר ישי איבגי ולסגנו ר' תומר כהן לחברי מועצת העיר על הסיוע ושיתוף הפעולה במהלך השנה כולה.
ברכה ותודה לכם גבאי וחזני בתי הכנסת העוסקים במלאכת הקודש במהלך השנה כולה בהתנדבות מלאה
ולכם תושבי נשר יה"ר שהקב"ה יאמר די לצרותנו ובחג הפסח הזה נצא מעבדות לחרות ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימנו אמן .

אריאל ביטון
מזכיר המועצה הדתית

תוכן העניינים

ברכת רב העיר.....	עמ' 4
דבר ראש העיר.....	עמ' 6
תזכורות נחוצות לחג הפסח	עמ' 7
רשימת השינויים שיש בשנה זו	עמ' 17
דוגמאות לשו"ת לליל הסדר	עמ' 18
שו"ת בקצרה הלכה למעשה	עמ' 24
שיעור בענין סעודה שלישית בשבת שהיא ערב פסח	עמ' 43
שיעור בדיני ערב פסח שחל בשבת	עמ' 52
שיעור בענין חיסוני קורונה	עמ' 63
רשימת העסקים הכשרים בעיר	עמ' 72
דרשות שבת הגדול	עמ' 74
רשימת השיעורים הקבועים מפי המרא דאתרא	עמ' 75

ברכת רב העיר הרב יצחק לוי שליט"א



ערב ראש חודש ניסן תשפ"א

לכל אחי ורעי תושבי עירנו נשר יע"א

בפרוס עלינו חג הפסח הבא עלינו לטובה, הנני מתכבד לברך בזה את כל תושבי העיר ה' עליהם יחיו, בברכת חג כשר ושמח, תזכו לשנים רבות, נעימות וטובות, הבנים והאבות.

בשנה שעברה נאלצנו לחגוג את חג הפסח בשונה מכל השנים, בצל מגפת הקורונה ב"מ, ולא היה צריך לעשות שום שינוי בליל פסח כדי שישאלו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, כי לצערנו הרב פסח תש"פ היה שונה בתכלית מכל הפסחים, בשבת הגדול התפללנו ביחידות בבית, וכן בכל חג הפסח, לא היתה אפשרות לארח ולהתארח בחג הפסח, וכל משפחה חגגה את ליל הסדר ושאר החג בחוג המשפחה המצומצמת בלבד. אבל ב"ה כי גבר עלינו חסדו, שרואים בעיינינו את השיפור הרב, אשר לאט לאט המגפה דועכת, וכאן המקום לזרז את הצבור הקדוש להתחסן בהקדם, כפי הוראת מערכת הבריאות, וכן הורו כל גדולי הדור שליט"א, ובוודאי שחובה עלינו לשמוע בקולם, וכן נוכל להחזיר העטרה ליושנה בתפלות בבית הכנסת, ובשיעורי תורה ברוב עם, תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם, ובשמירת השבת והחגים כהלכתם בהשתתפות המשפחה המורחבת ואורחים, וכן בשאר תחומי החיים. ומצווה רבה על רבני בתי הכנסת לעודד את הצבור - בפרט המתחסנים והמחלימים - לבוא לתפלות ושיעורי תורה בבתי הכנסת, על פי הוראות מערכת הבריאות.

חוברת זו מכילה בתוכה "תזכורות נחוצות לחג הפסח", כמוכן שאי אפשר להאריך בכל הפרטים כי רבים המה, וקצר המצע מהשתרע, ולכן נשתדל במסגרת החוברת הזו להתייחס כמה שאפשר לשאלות אלו בקצרה ממש, עם שימת לב לדברים הנוגעים לשנה זו, שערב פסח חל בשבת, וליל הסדר במוצאי שבת. וכן הוספנו כמה שו"ת בהלכה בקצרה בהלכות פסח ויום טוב בדברים הנוגעים למעשה. וכן שו"ת מיוחד לליל הסדר, כדי שכל אחד יוכל לקיים מצות "והגדת לבנך" בהידור. וצירפנו לחוברת סיכום של שיעורים מיוחדים בהלכות ערב פסח שחל בשבת, שנמסרו על ידינו בס"ד לאחרונה, וכן סיכום שיעור בענין חיסוני הקורונה, כי אלו דברים הצריכים חיזוק. ותודתי נתונה להרה"ג **רבי שלום מצרפי שליט"א** רב בית הכנסת הנוריות, שטורח הרבה לכתוב ולערוך את השיעורים שלנו, והכל עושה יפה בעט'ו בטוב טעם ודעת, יישר כוחו לאורייתא, וכבר איתמחי גברא בסדרת הספרים "באר יצחק", אשר נתקבלו באהבה ובשמחה אצל כל שוחרי התורה וההלכה, ויהי רצון שחפץ ה' בידו יצליח להגדיל תורה ולהאדירה, ועוד יעלה מעלה מעלה, והיה שמו כשם הגדולים אשר בארץ המה לגאון ולתפארת. ואין ספק שמי שיעבור על חוברת זו בימים הקרובים, יגיע מוכן ומסודר יותר לחג הפסח. **ובהזדמנות** זו הנני שמח להכיר טובה, ולהזכיר תודה, לכל אותם העוזרים ומסייעים לכל דבר שבקדושה, ידידי ומכובדי ראש העיר **מר רועי לוי הי"ו** וסגניו שיחיו, וכן חברי מועצת העיר כל אחד בשמו הטוב, ובפרט סגן ראש העיר ומחזיק תיק הדת עומד על משמר הקודש **ר' תומר כהן הי"ו**, וכן

מזכיר המועצה הדתית ידידי ר' אריאל ביטון הי"ו, עובדי המועצה הדתית במחלקות השונות, הכשרות, הנישואין, העירובין, המקוואות, ובית העלמין, ורבני וגבאי בתי הכנסת, וכן רכז תרבות תורנית במתנ"ס ראש וראשון לכל דבר שבקדושה ה"ה שמעון זוהר הי"ו, אשר כולם משתפים פעולה באופן מלא להגדיל תורה ולהאדירה, ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלימה מעם ה', ויזכו למצוא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם.

אחת הפעולות החשובות שנעשו לאחרונה במסגרת התרבות התורנית, היא הקמת הספריה "חזון עובדיה" באולם שעל יד המועצה הדתית, עם אלפי ספרי קודש, וכן ספרי קריאה לילדים ומבוגרים, גברים ונשים, והכל על טהרת הקודש. ובע"ה בקרוב יודיעו על פתיחת הספריה לצבור הרחב, שיוכלו כולם להגיע בשעות המיועדות, ולקרוא בספרים במקום, וכן לקחתם בהשאלה.

וכאן המקום לברך את הארגון הקדוש של תורה וחסד "חזון עובדיה בנשר", אשר זכינו להקים על ידו ב"ה בית מדרש גבוה לרבנות ודיינות, אשר יושבים בו כעשרה אברכים חשובים ועוסקים בתורה בשקידה, ומאז שהוקם הכולל, זכינו ללמוד במסגרת הכולל את כל הלכות תפלה, ברכות, ובית הכנסת, והאברכים היקרים נבחנו ברבנות הראשית לישראל, וכולם ב"ה הצליחו בבחינה. וכיום מוסיפים והולכים בלימוד הלכות מליחה בשר בחלב ותערובות, עד שבע"ה יהיו רבנים חשובים מורי הוראות בישראל. וב"ה חברי בית המדרש "חזון עובדיה" מזכים את הרבים בבתי הכנסת בעיר על ידי שיעורי תורה ודרשות, יהי רצון שחפץ ה' בידינו יצלח להגדיל תורה ולהאדירה. ואני תפלה שנזכה בקרוב למנות רבנים בכל בתי הכנסת בעיר, אשר יזכו את הרבים בדרשות ובשיעורי תורה. ותודתי נתונה לכל המסייעים והתורמים לחזון עובדיה, יהי רצון שה' ישמור אותם מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, ויזכו לראות ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם. ובפרט הנני מודה לראש העיר **מר רועי לוי הי"ו** וסגנו **ר' תומר כהן הי"ו** על עזרתם החשובה לארגון חזון עובדיה, לגן התורני, לכולל, לספריה התורנית, ועוד, ברך ה' חילם ופועל ידם תרצה, וימלא ה' כל משאלות לבם לטובה לעבודתו יתברך. וכן תודה מיוחדת לידידי היקר והנעלה, מיחידי סגולה, לו נאווה תהלה, רב הפעלים לתורה ולתעודה, אוצר כלי חמדה, **הרב דוד ויצמן שליט"א** מנהל הארגון הקדוש "חזון עובדיה", אשר עומד על ימיני לסמכני בכל דבר שבקדושה, ובפרט בכל הנוגע לארגון חזון עובדיה בנשר, יהי רצון שימלא ה' כל משאלות לבו לטובה, ויזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו.

והריני פונה בקריאת קודש לכל אחד ואחת מתושבי העיר, אנא שמרו על בריאותכם, ועל בריאות הסובבים אתכם, ונשמע כולנו להוראות מערכת הבריאות, הן בחובה להתחסן בהקדם, והן בשמירת שאר ההנחיות, ונזכה להתבשר בשורות טובות ישועות ונחמות. יהי רצון שנזכה כולנו לחוג את חג המצות, ברוב שמחה ודיצות, ונזכה לעלות לירושלים הבנויה ולאכול שם מן הזבחים ומן הפסחים, בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל, במהרה בימינו אמן.

בברכת חג כשר ושמח

הרב יצחק לוי

רב העיר

וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל

דבר ראש העיר מר רועי לוי



תושבי נשר,

חג הפסח הגיע ואיתו תקווה חדשה שנצא מעבדות לחירות ממש כמו שקיוו אבותינו במצרים. חירות של תנועה, חירות של שגרה, חירות שתאפשר לנו זמן משפחה ואירועים משמחים. זה גם הזמן להודות לכם, תושבי נשר, על עמידה איתנה בשנה הזו באחווה, סולידריות חברתית ואחריות אישית.

אסיים בברכה המתאימה לשנה זו מתמיד "לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנִי חוֹרֵין"
חג שמח,

רועי לוי

ראש עיריית נשר

תזכורות נחוצות לקראת חג הפסח - מאת רב העיר

ברכת האילנות

הרואה אילנות מלבליים בחודש ניסן, מברך ברכת האילנות: בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁלֹא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ קְלוֹם, וַיִּבְרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת, לְהִנּוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם. וּמִי שֶׁקִּיבֵל הוֹרָאָה מִמְשַׁרְד הַבְּרִיאוֹת לַשְּׁהוֹת בְּבִידוּד, וְרוֹאֵה מַחֲלוֹן חֲדָרוֹ אֵילָן פּוֹרַח, רִשְׁאֵי לְבָרֵךְ בְּרַכַּת הָאֵילָנוֹת מִתּוֹךְ הַחֲדָר. וְאִם אֵינוֹ רוֹאֵה פְּרָחִים מַחֲלוֹן חֲדָרוֹ, יִמְתִּין עַד שִׁסִּיִּים אֶת תְּקוּפַת הַבִּידוּד.

מכירת חמץ

• מי שמשאיר ברשותו בחג הפסח מוצרי חמץ למיניהם, עליו למכור את החמץ שלו לגוי, כדי שלא יעבור על איסור "בל יראה ובל ימצא".

• ניתן למכור את החמץ דרך הרבנות נשר, ניתן לעשות מכירת חמץ החל מראש חודש ניסן, עד יום חמישי י"ב ניסן בערב, באמצעים הבאים:

1. במשרדי הרבנות.

2. אצל רבני בתי הכנסת.

3. בפקס 04-8207290.

4. דרך כתובת המייל HASHIUR29281@GMAIL.COM

• גם מי שמבער את כל החמץ שברשותו, טוב הדבר שיעשה מכירת חמץ, מחשש שמא שכח איזה חמץ שיש ברשותו, או שכספיו מושקעים באיזו מניה של חברות של חמץ.

• המוכר את החמץ שברשותו, צריך להצניעו בחדר סגור, או בארון סגור יחד עם כלי החמץ, ולנעול אותו במפתח. או שלפחות יניח אותו במדף מיוחד ויכסה אותו היטב, וידביק עליו מדבקה גדולה ובולטת שכתוב עליה באותיות גדולות "חמץ". ואסור להיכנס למקום שיש שם חמץ בכל ימי הפסח.

• בשנה זו מכירת החמץ מתבצעת ביום ששי י"ג ניסן בשעות הבוקר, ומכל מקום מותר אחר כך להמשיך לאכול חמץ עד יום שבת סוף שעה רביעית [10:15] כפי שיתבאר להלן, כי בשעת המכירה מתנים עם הגוי שמרשה לנו לאכול מהחמץ עד זמן איסורו.

• גבאי בתי הכנסת ידאגו למכור את החמץ שנמצא במחסן ובמטבח של בית הכנסת.

שבת הגדול

• שבת שלפני חג הפסח היא הנקראת שבת הגדול, על שם הנס הגדול שנעשה בו. וגם על שם שדורשים באריכות מעיני חג הפסח, עד שנראה היום שהוא יום גדול. אולם בשנה זו ששבת הגדול

היא בערב פסח ממש, יש להקדים את דרשות שבת הגדול לשבת הקודמת ז' בניסן פרשת ויקרא, כדי להורות לעם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, בהלכות הפסח, כהגעת כלים והכשרם, מכירת חמץ, בדיקת החמץ וביעורו, ובאלו מצות ויין יוצאים בהם ידי חובה בליל הסדר, ובדיקת המרור מהתולעים.

• גם בשבת ערב פסח שהוא שבת הגדול, לעת ערב קודם תפלת ערבית, יש לדרוש בהלכות החג, בדין שיעור המצה והיין, וההסבה, וכן בדברי אגדה בסיפור יציאת מצרים, ובחיזוק האמונה. ויש להרחיב הדבור בתוכחות מוסר להוכיח את העם ולהזהירם גם על ביעור השאור שבעיסה במעשים הרעים, ומחמצת הדעות המשובשות, ונפיחת המדות המקולקלות ולהחזירם למוטב. [ונמצא שבשנה זו יש לנו שתי "שבת הגדול", והוא כתשלומין על שנה שעברה שגזר עלינו להתפלל ביחידות]. זמני הדרשות והשיעורים ברחבי העיר בשבת הגדול מופיעים במודעה מיוחדת בסוף החוברת.

שואלין ודורשין

• **אי"ה** ביום ראשון ח' ניסן תשפ"א בשעה 19:30 יתקיים שיעור מיוחד בהלכות ליל הסדר, עם המחשה והדגמה מעשית על כל דיני ומנהגי ליל הסדר, והתייחסות מפורטת לדיני ערב פסח שחל בשבת. וכן תינתן אפשרות לשאול שאלות מעניינת דיומא. השיעור יתקיים בבית הכנסת המרכזי "**היכל שלמה**" רח' הרב בר מוחא תל חנן.

קמחא דפסחא

• **מצוה** גדולה וחובה קדושה לתרום עבור "קמחא דפסחא" כל אחד כפי יכולתו, שהרי חג הפסח הוא זמן חרותנו, וכל אחד יושב עם בני ביתו מסובים ברוב שמחה, ואין זה כבוד לה' שהעניים יהיו אז רעבים וצמאים. ואמר הקדוש ברוך הוא, אם אתה משמח ארבע שלי, הלוי והגר היתום והאלמנה, אני משמח ארבעה שלך, אתה ואשתך בן ובתך. ובפרט השנה שנמנעים מלארז על שלחננו מחשש להתפשטות המגפה, לכל הפחות צריך לשלוח לעניים כדי צרכם. כי איך אדם יאמר "כל דכפין ייתי ויכול", ולא שלח לעניים דבר.

• **ניתן** להעביר תרומות עבור קמחא דפסחא לארגון "חזון עובדיה בנשר", על ידי רבי דוד ויצמן שליט"א [פלאפון: 0546-888-382], וכן דרך רבני בתי הכנסת.

קניות לחג הפסח

• **כשקונים** בשר לפסח לא יאמר "בשר זה לפסח", כדי שלא ישמע שכוונתו לקרן פסח, אלא יאמר "בשר זה לכבוד יום טוב". וטוב להחמיר בזה גם בעופות ודגים.

• **חובה** להקפיד בקניית הזרוע לפסח, שיהיה בשר "חלק", בפרט לספרדים ובני עדות המזרח שאסור להם בהחלט לאכול בשר "כשר" שאינו חלק. ולכן אם לא מצא זרוע של כבש חלק, יוותר על זרוע כבש, ויקח במקומו כנף של עוף.

• כל המצוות הכשורות לפסח, מותרות באכילה בחג הפסח. אולם עבור קיום מצות אכילת מצה בליל הסדר, לכתחילה יש להקפיד לקחת דוקא מצות עבודת יד, דהיינו כזית [כ-30 גרם] למוציא מצה, ולכורך, ולאפיקומן, סך הכל כמאה גרם לכל אחד מהמסובים.

• היין לארבע כוסות צריך שיהיה יין אמיתי, דהיינו רובו יין שאז ברכתו הגפן. ומי ששותה "יין יבש", בדרך כלל כל היינות הללו יש בהם רוב יין, וטעמם חזק, וברכתם הגפן בלי ספק. אבל מי ששותה מיץ ענבים שטעמו חלש, ובדרך כלל מערבים בו מים וסוכר, טוב שיקפיד לקחת דוקא מיץ ענבים "תירוש" של יקבי כרמל וכדומה, שהוא 100% יין, ללא טיפת מים, וללא גרגר סוכר.

• **החסה** למרור, וכן הכרפס, צריכים לקחת מגידול מיוחד ללא תולעים. כי כמעט אי אפשר לבדוק אותם לגמרי מחרקים, ועדיף לוותר על מצוות אלו מאשר לאכול חרקים חס ושלום. ומי שאין לו ירק מגידול מיוחד, לא יאכל את העלים עצמם, אלא רק את הקלח של הכרפס לאחר שיבדוק שהוא נקי מחרקים, ובחסה יקח כל עלה ויוריד ממנו את הירוק משני צידיו, ואז יבדוק את הקלח באמצע שהוא נקי מחרקים, ויוכל לאכלו.

ודע, שגם ירק מגידול מיוחד ללא תולעים, צריך להשרותו במים עם מעט סבון וכדומה, כי מצוי שיש בירק זה זבובונים וחרקים שונים שיוצאים מהירק לאחר שריה ושטיפה. [מה שאין כן בירק מגידול רגיל שיש בו עשרות חרקים מסוגים שונים, שלא יוצאים גם על ידי שריה ושטיפה].

השנה שערב פסח חל בשבת, רצוי להקדים את שטיפת החסה והכרפס לערב שבת, ולאחר מכן יניח את העלים בתוך מגבת יבשה במקרר, וכך ישארו לו טריים עד ליל הסדר. ויש להזהר שלא להניח את עלי החסה במים עד מוצאי שבת, כי לאחר 24 שעות במים הם בגדר "כבוש", ולא יוצאים ידי חובה במרור כבוש.

• **מצוה** על כל אחד לשמח את כל בני ביתו, כל אחד בראוי לו, לעצמו יקנה בשר ויין, לילדים יקנה קליות ואגוזים, חטיפים וכל מיני מעדנים. ואת האשה ישמח בבגד חדש ותכשיט יקר.

הגעלת כלים

• **ביום** רביעי י"א ניסן תתקיים הגעלת כלים ברחבת המועצה הדתית נשר, בין השעות 10:00-18:00. יש להקפיד לנקות היטב את הכלים בבית לפני שמביאים אותם להגעלה.

יש לציין שבדורנו רבים מייחדים כלים מיוחדים לפסח, אבל עדיין יש כלים של חמץ שמשמשים כמעט את כולם גם בפסח ויש להכשירם. ולכן נביא כאן כמה כללים ומושגים יסודיים.

א. ליבון: כלי שהשתמשו בו באש ביבש כגון שיפודים ורשתות צליה, צריכים הכשר בליבון, דהיינו לשרוף אותם באש בחום של 400 מעלות עד שיהפכו לגחלת.

ב. הגעלה: כלי שהשתמשו בו במים רותחים על האש, כגון סירים ומחבתות, צריכים הכשר בהגעלה, דהיינו להכניס אותם בתוך כלי עם מים רותחים ומבעבעים על האש.

ג. עירוי: כלי שהשתמשו בו בעירוי מכלי ראשון, כגון קערות וצלחות וכוסות, צריכים הכשר בעירוי מכלי ראשון, דהיינו להרתים מים בסיר או בקומקום חשמלי ולערום עליהם.

ד. כלי שני: כלים שרוב תשמישם בכלי שני, כגון מזלגות וכפות, מערים מים רותחים לקערה,

ומכניסים את המזלגות והכפות לקערה.

ה. **ניקוי יסודי:** כלים שלא צריכים הכשר בחום, אלא ניקוי בשטיפה והדחה היטב של כל חלקי הכלי, שלא ישאר שם חמץ בעין.

ו. **הכלים שלא מועיל להם הכשר, וחובה להחליפם לפסח:** כלי חרס, חרסינה, פורצלן, קרמיקה. מיקסר של לחם ועוגות [לעולם נשארים שאריות קמח שנושרים אחר כך בשימוש].

ז. **הכלים שמועיל להם הכשר:** כלי מתכות – נחושת, נרוסטה, אלומיניום, אמאייל, כסף, פלסטיק.

ח. **הכלים שלא צריכים הכשר:** כלי זכוכית, כולל כלי דורלקס ופיירקס. [ולמנהג האשכנזים: כלי דורלקס ופיירקס צריכים הגעלה, ולשאר כלי זכוכית לא מועילה הגעלה].

להלן נבאר אופן הכשר כלים בקצרה בדברים המצויים בכל בית לפי סדר א-ב

• **בקבוק תינוק:** עירוי.

• **חצובה:** הגעלה, ושאר הכירים יש לערות עליהם מים רותחים [ולמנהג האשכנזים: יעשה ליבון, או יצפה בנייר כסף].

• **כירים חשמליות מזכוכית:** ניקוי יסודי. [ולמנהג האשכנזים: אין תקנה לכיריים זכוכית, וחובה להחליף כירים אלו בפסח].

• **כירים אינדוקציה מזכוכית:** ניקוי יסודי. [ולמנהג האשכנזים: יעמיד סיר מים על הכירים וירתיחנו עד שמשטח הכירה יתחמם].

• **טוסטר [טוסטים]:** אין לו הכשר.

• **כיוור מטבח:** עירוי.

• **כפות/כפיות:** כלי שני.

• **מדיח כלים חשמלי:** ניקוי יסודי. ואחר כך טוב להפעילו ריק עם חומר ניקוי.

• **מזלגות:** כלי שני.

• **מחבת:** הגעלה. [ומחבת טפלון לא מועיל לו הכשר כלל].

• **מיחם חשמלי:** ניקוי יסודי. ואם חימומו על הכיסוי שלו חמץ במשך השנה, צריך הגעלה.

• **מעבד מזון:** ניקוי יסודי. והסכינים לפרק ולהכשיר בהגעלה.

• **מיקרוגל [ללא גופי השחמה]:** לחמם כוס מים עם סבון כלים במשך כעשר דקות על החום הגבוה.

• **מנגל:** הרשת והשיפודים צריכים ליבון. והמנגל עצמו אינו צריך הכשר, אלא אם כן הניח לחם או חמץ אחר על מסגרת המנגל, אז ילבן אותה.

• **מצקת:** הגעלה.

• **מקרר:** ניקוי יסודי.

• **סירים:** הגעלה.

• **סכין:** הגעלה.

• **פלאטה של שבת:** יחבר את הפלאטה לחשמל על שתתחמם, ינתק את החשמל ובעודה חמה יערה עליה מים רותחים. וטוב לצפותה בנייר כסף.

• **קומקום חשמלי:** ניקוי יסודי.

- קרש חיתוך: ניקוי יסודי.
- שולחן: עירוי. או שיקפיד להשתמש בכל הפסח עם מפה.
- שינים תותבות: עירוי.
- שיש מטבח: עירוי.
- תנור אפיה: התבניות אין להן הכשר, וצריך תבניות מיוחדות לפסח, ואת התנור עצמו יחמם במשך כשעה על החום הגבוה, וגם הרשת שבתנור מוכשרת בתהליך זה.

לפני הגעלת הכלים יש לשים לב לכמה פרטים נחוצים:

- לצורך ההגעלה יש להשתמש בכלי הגדול ביותר, בין אם הוא חלבי או בשרי, ובין אם הוא של חמץ או של כשר לפסח.
 - לפני ההגעלה יש להוסיף למים חומר פוגם כגון סבון כלים.
 - לפני ההגעלה חובה לנקות היטב את הכלי שבאים להגעילו, מכל שומן וחלודה, ובפרט בחריצים והפינות, וכן לפרק את ידיעות הכלים ולנקותם.
 - כלי ארוך שלא נכנס כולו בבת אחת למים הרותחים, ניתן להכניס צד אחד ואחר כך את צדו השני.
 - יש להכין קערת מים צוננים, ולאחר ההגעלה מכניסים את הכלים לתוכה. [מלבד כלי דורלקס ופיירקס שנתבאר לעיל שאחינו האשכנזים מכשירים אותם בהגעלה ברותחים, אין להכניסם למים צוננים לאחר ההגעלה, פן יתנפצו].
- פרטי דיני ההגעלה רבים הם, ולכן בדברים שאינם מבוארים כאן, יש לעשות שאלת חכם, בכל מקרה לגופו**

יום המישי - י"ב ניסן

בדיקת חמץ

- **ביום** חמישי אור ל"ג בניסן לאחר צאת הכוכבים ותפלת ערבית - בשעה 18:10 - בודקים את החמץ לאור הנר. עיקר הבדיקה היא בכל מקום שנכנס שם חמץ כל השנה, כגון במקרר ובמקפיא, ובארונות המטבח וכדומה, ובמחסן. ובבית שיש בו ילדים קטנים, צריכים לבדוק גם בחדרי הילדים בתוך הארונות והמגירות, ואף מתחת הארונות ומעליהם, כל שיש אפשרות שיגיע לשם חמץ. וכן צריך לבדוק את המכונית עם פנס, מאחר שרגילים להכניס חמץ במכונית.
- **עיקר** בדיקת החמץ בדורנו היא, לעבור על כל המוצרים שבמטבח - בארונות ובמקרר - ובמחסן, ולראות שאכן הם כשרים לפסח. כי מצויים מוצרים רבים כשרים לפסח, שהם זהים לחלוטין למוצרים החמץ, מלבד הכיתוב שעל גבי האריזה. ולפעמים קורה שבחנות נתערבו מוצרי חמץ במדפים של כשר, ולכן בבדיקת חמץ צריכים לבדוק בעינא פקחא כל מוצר ומוצר שהוא כשר לפסח.
- **גם** גבאי בית הכנסת צריכים לבדוק את בית הכנסת לרבות כל החדרים והמחסנים והתאים בליל בדיקת חמץ. ובשעה שמברכים על בדיקת החמץ בביתם יכוונו על הבדיקה שיבדקו אחר כך בבית הכנסת.

• **החמץ** שמשאירים לארוחת הבוקר, וכן מי שמשאיר פיתות לסעודה ראשונה ושניה של שבת, יש להניחו במקום מיוחד, שלא יתפזר אנה ואנה ברחבי הבית. ואין להשאיר מעט חמץ במקרר ומעט במקפיא ומעט בארון, אלא יצרף הכל למקום אחד, כדי שלא ישכח לבערו בערב פסח.

ביטול חמץ

לפני הבדיקה מברך: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על ביעור חמץ". ולאחר הבדיקה אומר "ביטול חמץ": "כל חמירא דאיכא ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא". [אם אינו מבין, יאמר בלשון הקודש: "כל חמץ שישנו ברשותי שלא ראיתיו ושלא ביערתיו יתבטל ויהיה כעפר הארץ"]. ויחזור על נוסח זה שלש פעמים.

יום ששי י"ג ניסן - ערב שבת הגדול

תענית בכורים

השנה שערב פסח חל בשבת, מעיקר הדין אין חובה להתענות תענית בכורים, ומכל מקום טוב לארגן בכל בית כנסת סיום מסכת ביום חמישי י"ג ניסן, או ביום ששי י"ג ניסן, והבכורים ישמעו את הסיום ויטעמו כזית, ובכך יפטרו מהתענית לכל הדעות. ומי ששוהה בבידוד ואינו יכול להשתתף בסיום מסכת שמקיימים בבתי הכנסת, ילמד בימים אלה מסכת משניות עם פירוש, אפילו מסכת קטנה כמו מסכת ערלה שיש בה שלשה פרקים בלבד, ויסיים אותה ביום חמישי או ששי הסמוכים לפסח, ובזה יוצא ידי חובה. ומי שלא הצליח ללמוד מסכת, יכול להקל בשנה זו על ידי שישמע סיום מסכת מחבירו דרך הטלפון.

ביעור חמץ

• **ביום** ששי י"ג ניסן מקיימים מצות ביעור חמץ כמו בכל השנים לאחר שעה רביעית מהיום, כלומר בשעה 10:17 וגם מי שממשיך לאכול חמץ במהלך יום ששי ושבת עד זמן איסורו, ישרוף את שאר החמץ שאינו צריך לו עד השעה 11:30, כדי שלא לשנות משאר השנים ששורפים את החמץ בבוקר שלמחרת הבדיקה בשעה חמישית.

• **לאחר** הביעור אומר "ביטול חמץ": "כל חמירא דאיכא ברשותי דחזיתיה ודלא חזיתיה, דביערתי ודלא ביערתיה ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא". [אם אינו מבין, יאמר בלשון הקודש: "כל חמץ שישנו ברשותי שראיתיו ושלא ראיתיו, שביערתי ושלא ביערתיו, יתבטל ויהיה כעפר הארץ"]. ויחזור על נוסח זה שלש פעמים.

• **אם** בדעתו להמשיך לאכול חמץ עד שבת בבוקר, לא צריך לומר את הביטול ביום ששי, אלא ביום שבת לאחר סילוק החמץ מביתו כדלהלן.

עשיית מלאכה

בדרך כלל אסור לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות היום, אבל בשנה זו שערב פסח חל בשבת, מותר לעשות מלאכה ביום ששי גם לאחר חצות היום, כמו בכל ערב שבת. ורק לאחר זמן מנחה קטנה - בשעה 16:30 לפי שעון קיץ - לא יעשה מלאכה שאינה לצורך השבת והחג, כי העושה מלאכה באותה שעה אינו רואה סימן ברכה.

הדלקת נרות והכנות לשבת ויום טוב

- **זמן הדלקת הנרות** ביום ששי ערב שבת פרשת צו בשעה 18:35, ומברכת קודם ההדלקה: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצוונו להדליק נר של שבת".
- **מי שרגיל להדביק את הנרות בפמוטים**, עליו להכין ביום ששי שני סטים של נרות, להדלקה ביום ששי, ובמוצאי שבת. כמו כן מי שרגיל להדליק בנרות שמן עם פתיל צף, טוב שיכין מערב שבת את הפתיל בתוך הגלגל שלו, כדי שהנרות יהיו מוכנים להדלקה בחג לכבוד יום טוב (חזון עובדיה יו"ט עמ' סא. פסקי תשובות סי' תקיד אות טז. תשובת מרן זיע"א בכת"י הובא בירחון יתד המאיר גליון 152. ילקוט יוסף יום טוב עמ' תקו. השיעור השבועי תשע"ו פרשת במדבר אות ח. אור המועד שבועות פ"ד ס"ג).
- **יש להדליק לפני כניסת השבת** נר נשמה גדול שמחזיק יותר מ-24 שעות, כדי שיהיה אפשר להעביר ממנו אש למחרת בערב ולהדליק נרות של יום טוב, וכן להדליק את הגז ושאר הדלקות הנצרכות.
- **יש להצניע את כל כלי החמץ כבר מיום ששי ערב שבת** הגדול, במקום מיוחד סגור וחתום שיהיה מסומן שיש שם כלי חמץ, ולא יבואו לטעות ולהשתמש בהם במהלך החג. ויכינו את כל הסעודות של שבת הגדול ממוצרים כשרים לפסח, וכן בכלים הכשרים לפסח.
- **יש לזכור לטגן מצות שלמות ביום ששי**, עבור סעודה שלישית, כפי הצורך של בני הבית. וכן מי שמבער לגמרי את החמץ מביתו ביום ששי, כפי שיתבאר להלן, יטגן מצות גם עבור סעודת שבת שחרית.
- **יש לבשל את הסעודה של ליל הסדר** - שחל במוצאי שבת - כבר מיום ששי, כדי שבמוצאי שבת יהיו פנויים לעריכת הסדר, ובפרט להרבות בסיפור יציאת מצרים.

סעודת ליל שבת

- **בסעודה ראשונה ושניה של שבת** [ליל שבת, ושבת בבוקר] ניתן לאכול פת חמץ, וטוב לאכול בשבת זו פיתות במקום חלות, כדי למנוע שאריות של פירורים שיתפזרו ברחבי הבית. וישאירו פיתות בצמצום לצורך שתי סעודות אלו.
- **מאחר שביארנו שכל הסעודות של שבת יהיו ממוצרים כשרים לפסח**, ובכלים של פסח, יש להזהר שלא יבוא החמץ במגע עם הכלים הללו. לפיכך האוכל חמץ בשבת זו, ישתמש בכלי סעודה חד פעמי, וכן יקפידו שלא להגיש את הסיירים והקערות לשלחן, אלא ימזגו במטבח מהקדרות לצלחות, וכן יגישו לשלחן את המנות בפני הסועדים.
- **הרוצה להימנע לגמרי מחמץ בשבת זו**, ישנה עצה טובה לכך, שביום ששי יבער את כל החמץ מביתו כליל, ובליל שבת יקבע סעודתו על מצות, ויברך עליהן המוציא לחם מן הארץ, כי אין איסור לאכול מצות בליל שבת, אלא רק בשבת בבוקר ערב פסח ממש. וביום שבת בבוקר שאסור לאכול מצה, מכל מקום מותר לאכול מצה מטוגנת, ולכן יטגן מצות בערב שבת כדי שיוכל לאכול מהן בשבת בבוקר, ויקפיד לטגן את המצה במחבת גדולה בשמן עמוק, באופן שהמצה תשאר שלמה, וכך יוכל לברך עליה המוציא לחם מן הארץ, ולקיים מצות לחם משנה.

יום שבת הגדול פרשת צו - י"ד ניסן - ערב פסח

• **בכל** בתי הכנסת צריכים לקבוע תפלת שחרית בשבת זו בנץ החמה, תחילת התפלה בשעה 5:30, ותפלת העמידה בשעה 6:34, ולא יאריכו בפיוטים ובעולים נוספים לתורה, וכך יסיימו את תפלת מוסף לכל היותר בשעה 8:00. כדי שיספיקו לאכול סעודת שבת מוקדם, ולסיים את אכילת החמץ בשעה לפני זמן איסורו.

• **גם** אותם שאוכלים מצות מטוגנות בשבת בבוקר, על פי העצה האמורה לעיל, יקדימו את תפלת שחרית, כדי שיסיימו את סעודת שחרית בשעה מוקדמת, וכך יוכלו להקדים את סעודה שלישית ככל האפשר, וכדלהלן.

• **בשבת** זו מפטירים הפטרה של שבת הגדול: וערבה לה', שמסיימת בפסוק "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא", והוא על פי מאמר חז"ל "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל".

• **האוכלים** חמץ בסעודת שחרית של שבת, עליהם לסיים את הסעודה עד השעה 10:15, שאז מתחיל זמן איסור אכילת חמץ. ויזהרו מאוד שלא יתפזרו פירורי חמץ לכל עבר, ופירורי החמץ הנותרים יש לסלקם מהבית ולהשליכם לפח האשפה הצבורי עד השעה 11:30.

• **מי** שאינו יכול לצאת מהבית לזרוק את החמץ, לא ישליך אותו לפח שברשותו כמות שהוא, אלא יפורר אותו לפירורים קטנים פחות מכזית, וישליכם לבית הכסא. או שיאבד אותו על ידי שיניחנו בקערה עם חומרי ניקוי כמו אקונומיקה וכדומה.

• **לאחר** הסעודה - לפני תחילת זמן איסור החמץ - ישטוף פיו היטב במים, שלא ישאר בפיו פירור חמץ אפילו משהו, וטוב לנקר בין שיניו בקיסם וכדומה בנחת, ומותר גם לצחצח שיניים בנחת, אבל לא ישטוף את המברשת לאחרת הצחצוח, אלא יניחנה בכיור, והיא נשטפת מאליה.

• **מותר** לטאטא את רצפת הבית לאחר הסעודה, כדי לנקותה מפירורי חמץ. אולם אסור לשטוף את רצפת הבית, ומכל מקום אם יש אזור מסויים שהוא מלוכלך, מותר לשוטפו ולנקותו לכבוד שבת, אבל יגרוף את המים במגב בלבד.

• **בשבת** זו יש להקדים את תפלת מנחה ולהתפלל מנחה גדולה בשעה 13:15, ולאחר מכן יאכלו סעודה שלישית על מצות מטוגנות שלמות שהכינו מערב שבת.

• **מי** שאין לו מצות מטוגנות לסעודה שלישית, רשאי לקיים סעודה שלישית על מצה עשירה [פפושדו וגטנין]. ומי שאין לו מצה עשירה, יקיים סעודה שלישית בבשר ודגים, או בפירות.

• **לכתחילה** יש לסיים סעודה שלישית עד השעה 15:30, כדי שיהיה תאב לאכילת המצה בערב. ואם נתעכב עד לאחר שעה זו, יקפיד לאכול מהמצות המטוגנות או מהמצה עשירה פחות מחמשים גרם. או שיקיים סעודה שלישית בבשר ודגים או פירות, אך יזהר שלא ימלא כרסו מהם.

• **כאמור** לעיל, אסור לאכול מצות בערב פסח, אבל מותר לתת לילדים קטנים שאינם מבינים בסיפור יציאת מצרים לאכול מצות, ולכן המצות אינן מוקצה ביום שבת, כיון שהן ראויות לקטנים כאלה. ומכל מקום המצות השמורות של ליל הסדר שאדם מקפיד שלא לתת מהן לקטנים לפני פסח, הרי הן מוקצה בשבת ערב פסח.

• **יש** להנחות את בני הבית שלא יתחילו בהכנות לליל הסדר כלל עד צאת הכוכבים בשעה 19:15,

ובשעה זו יאמרו בני הבית "ברוך המבדיל בין קודש לקודש", ואז יהיה מותר להם לבשל/לחמם את המאכלים לסעודה, לערוך את השלחן ולסדר הקערה לליל הסדר, להכין סלטים, להכניס שתיה למקרר, להדיח כלים, וכן על זו הדרך.

• **מותר** לפנות השלחן לאחר סעודה שלישית, אם רוצה לשבת ליד השלחן כשהוא מסודר, ואין בזה איסור משום הכנה משבת ליום טוב, כיון שעושה זאת לכבוד שבת.

• **מצוה** שכל בני הבית ישנו בערב פסח, הגדולים עם הקטנים, כדי שכולם יהיו עירניים בליל הסדר לקיים את מצוות הלילה, ולהאריך בסיפור יציאת מצרים, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. אבל לא יאמר בפיו שהולך לישון בשביל שיהיה לו כח בערב, כדי שלא יראה הדבר כזלזול בכבוד השבת, אלא יאמר שהולך לישון לכבוד שבת קודש.

• **מותר** להוציא מבעוד יום את המאכלים מהקפאה או מהמקרר, כדי שיפשירו בחוץ, ואז יתחממו מהר כשיניח אותם על הפלאטה בערב.

• **יש** לקבוע שיעור תורה בבתי הכנסת לפני תפלת ערבית, אשר יעסקו בו בהלכות ליל הסדר, ובפירושי ההגדה של פסח.

• **אסור** להתרחץ בשבת במים חמים, גם אם הוחמו בדוד שמש, או שהוחמו מערב שבת. ואם רוצה לרחוץ גופו לכבוד יום טוב במים חמים, יתרחץ בלילה לאחר צאת השבת, ורשאי אף לחפוף את ראשו בסבון ושמפו, רק יזהר לאחר מכן שלא יסחט את שערות ראשו וגופו, וכן לא לסחוט את המגבת, אלא יניחנה בנחת והמגבת תספוג מאליה. ומכל מקום מותר ללבוש בגדי יום טוב כשיוצא בשבת מביתו לבית הכנסת, ואין בזה איסור הכנה, מאחר שנהנה מהבגדים כבר בשבת.

• **נכון** מאוד להמתין עם הדלקת הנרות לצאת השבת לפי רבינו תם בשעה 20:11, ואחר שתאמר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש", תברך **קודם ההדלקה** "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו **במצוותיו וצונו להדליק נר של יום טוב**" (ביום טוב גם למנהג האשכנזים מברכים קודם ההדלקה, וכמ"ש המשנה ברוהר סימן רס"ג ס"ק כז. וכ"ש לדעת מרן ס' רס"ג ס"י, שגם בשבת צריך לברך לפני ההדלקה).

• **הרגילים** להדליק נרות של שבת וחג בפמוטים של שמן עם פתיל צף, יש אומרים שהפתילות המשומשות מאתמול הן מוקצה, ולכן עדיף להדליק בפמוטים נפרדים לחג השני. ואם אין לו פמוטים אחרים ורוצה להחליף את הפתילות, טוב שיוציא את הפתילות בשינוי דהיינו על ידי קיסם או מזלג וכדומה, ויפיל אותן לתוך מגש, ויטול המגש למקום האשפה (ילקוט יוסף יום טוב עמ' תקיב. אור המועד שבועות פ"ד סי"ג).

ליל הסדר

• **גם** הנשים אומרות הלל שלם בברכה בליל פסח, כמו שהגברים אומרים בבית הכנסת בתפלת ערבית, ולכן כשיבא הבעל מבית הכנסת יזכיר לאשתו ולבנות לומר הלל שלם בברכה.

• **השנה** שחל ליל הסדר במוצאי שבת, בקידוש יש לנו 5 ברכות, וסימניך "יקנה ז", יין [הגפן], קידוש [מקדש ישראל והזמנים], נר [בורא מאורי האש], הבדלה [המבדיל בין קודש לקודש], זמן [שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה]. ואין מברכים על הבשמים.

• **אין** להדליק במוצאי שבת זה את נר האבוקה שרגילים לברך עליו בכל מוצאי שבת, שהרי אסור אחר כך לכבותו, אלא יברכו על הנרות שהדליקו לכבוד יום טוב. ויכולים להביא את הנרות הללו לשלחן לברך עליהם ולאחר הקידוש להחזירם למקומם. ולא יברכו על הנר נשמה שדולק מערב שבת, מכמה טעמים.

- יש לסיים את כל ה"סדר" עד חצות הלילה, דהיינו עד השעה 12:41, לפיכך יש לגשת לאכילת האפיקומן לכל המאוחר בשעה 12:20.
- גם לאחר סיום "הסדר", מצווה להמשיך ולספר ביציאת מצרים ובהלכות חג הפסח כל הלילה, עד שתחטפנו שינה.

יום ששי - ערב חג שני

- זמן הדלקת הנרות ביום ששי ערב פסח בשעה 18:40, ומברכת קודם ההדלקה: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של שבת ויום טוב".
- לא אומרים במה מדליקין לאחר תפלת מנחה.
- מתפללים תפלת ערבית של יום טוב, ומזכירים "שבת".
- עושים קידוש של יום טוב, ומזכירים שבת. ואין מברכים שהחיינו.

מוצאי שבת וחג

- אין להתחיל בשום אופן בהכנות למימונה, ואין לאכול חמץ, אלא לאחר צאת החג בשעה 19:31.
- חמץ שעבר עליו הפסח ברשות ישראל אסור בהנאה. ולכן היודע על חבירו שלא מכר את החמץ, אין לו לאכול או לשתות מוצרי חמץ ששהו ברשותו במשך חג הפסח.
- כמו כן אין לרכוש מוצרי חמץ לאחר הפסח, אלא ממקומות שיש להם אישור מהרבנות המקומית על מכירת חמץ.
- עושים סעודה רביעית על מצה ומברכים עליה המוציא, ומשעה שנכנס לחם הביתה לאחר חג הפסח, ברכת המצה משתנה לברכת בורא מיני מזונות.

רשימת השינויים שיש בשנה זו בשל כך שפסח חל במוצאי שבת

- א. עיקר דרשות שבת הגדול מקדימים לשבת הקודמת - פרשת ויקרא.
- ב. מעיקר הדין אין חיוב להתענות **תענית בכורות** בשנה זו. [ומכל מקום טוב להשתתף בסיום מסכת ביום חמישי או ששי].
- ג. **בדיקת חמץ** מוקדמת ליום חמישי בערב - אור ל"ג ניסן.
- ד. **ביעור חמץ** מוקדם ליום ששי בבוקר - י"ג ניסן.
- ה. **מכירת חמץ** מתבצעת מוקדם ביום ששי - י"ג ניסן, ועושים תנאי עם הגוי שמרשה לנו להשתמש בחמצו עד זמן איסורו.
- ו. יש להכין נר גדול שידלוק מערב שבת עד מוצאי שבת.
- ז. **בשבת ערב פסח מקדימים את תפלת שחרית** לנץ החמה, ומקדימים את תפלת מנחה למנחה גדולה.
- ח. מקדימים **סעודה שניה** של שבת לשעות הבוקר המוקדמות מיד לאחר סיום תפלת מוסף, ומקדימים סעודה שלישית מיד לאחר מנחה גדולה.
- ט. **סעודה ראשונה ושניה** של שבת ניתן לקיים בפיתות. ומי שביער כל החמץ מביתו, רשאי לקיים סעודה ראשונה במצות, וסעודה שניה במצות מטוגנות.
- י. **סעודה שלישית** מקיימים במצות מטוגנות, או במצה עשירה - עוגות יין [פפושדו], או בבשר ודגים, או בפירות [הקדימה היא לפי הסדר הזה].
- יא. **אסור להכין משבת ליום טוב**, ולכן אין לערוך את השלחן ולהכין שאר צרכי ליל הסדר לפני צאת הכוכבים [19:15], ובמקום הצורך ניתן להתחיל בהכנות שאין בהן מלאכה דאורייתא לאחר השקיעה [18:56].
- יב. **המצות** השמורות המיועדות לליל הסדר, הן מוקצה במהלך השבת.
- יג. **בתפלת ערבית** של מוצאי שבת אומרים "ותודיענו".
- יד. **בקידוש** של ליל הסדר אומרים חמש ברכות יקנה"ז.

מצוה לספר בליל הסדר את סיפור יציאת מצרים בדרך שאלה ותשובה, כמו שנאמר "והיה כי ישאלך בנך", ולכן ההגדה פותחת ב"מה נשתנה". לפיכך מחלקים מיני מתיקה לילדים כבר בתחילת הסדר, וכן עושים כמה שינויים כדי לעורר את הילדים לשאול. וניתן לגרות את הילדים לשאול, אם יבטיח להם על כל שאלה אגוז או סוכריה וכדומה. ולהלן הבאנו כמה שאלות ותשובות, שיוכל כל אחד להשתמש בהם לסיפור יציאת מצרים.

"והיה כי ישאלך בנך" - דוגמאות לשו"ת לליל הסדר

קצרת הסדר

ש. מדוע יש שלש מצות בקערה?

ת. 1. שתי מצות ללחם משנה, אלא שמצה אחת חוצים, שכן דרך עני לבצוע על פרוסה, והמצות לחם עוני, ולכן צריך עוד מצה. 2. כנגד עגלה משולשת שלקח אברהם בברית בין הבתרים שבה התבשר על גלות מצרים. 3. כשיצאו ממצרים צריכים להקריב קרבן תודה שיש בו ג' סוגי מצות (מהרי"ל).

ש. מדוע לוקחים דוקא ביצה לקערה?

ת. ככל שמבשלים הביצה מתקשה יותר - בשונה משאר המאכלים, כך ישראל "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ".

קדש

ש. בליל הסדר שהסעודה רחוקה מהקידוש, האם אין זה פגם בדין קידוש במקום סעודה [לפמ"ש הרמ"א סי' רעג שצריך גם "סמוך" לסעודה]?
ת. ליל הסדר הוא שונה גם בזה, וכך תיקנו חז"ל מתחילה שהסעודה תהיה אחר המגיד, והרי זה חשוב במקום סעודה, שכן תיקנו חכמים (חזון עובדיה).

ש. מדוע יש ארבע כוסות?

ת. 1. כנגד ארבע לשונות של גאולה. 2. כנגד ג' פעמים שהוזכר כוס בחלום שר המשקים, והרביעי לבהמ"ז (רש"י פסחים קח סע"א. וע"ע בב"ר פפ"ח).

ש. מדוע נאמרו ד' לשונות של גאולה?

ת. כנגד ד' גזרות - וימררו את חייהם, אם בן הוא והמתן אותו, כל הבן הילוד, תבן לא ינתן להם (שמות רבה פכ"ו).

ש. מדוע צריך את הטעם הנוסף לד' כוסות, מלבד ד' לשונות של גאולה?

ת. לחייב גם את הנשים, שלא היו בשתי הגזרות האמצעיות.

ורחץ - כרפס

ש. מדוע לוקחים דוקא כרפס לטיבול ראשון?

ת. 1. אותיות "ס' פרך", כי ס' רבוא מישראל עבדו בפרך (אבודרהם). 2. רמז לכתונת פסים (ר' מנוח). כי "כר פס" הוא סוף "מכר" ותחילת "פסים" (בן איש חי צו אות לב). ועוד, שכשמטביל את תיבת "כרפס" בתיבת "מים" יוצא "מכר פסים" (הרה"ג נאמן שליט"א בהערותיו לבא"ח שם, בשם ר' צבי פנש). 3. הכרפס נקרא גם סלר, גימטריא 300, במצרים לקו 50 מכות, ועל הים 250, סה"כ 300.

ש. מדוע מטבילים את הכרפס במי מלח דוקא?

ת. 1. זכר לדמעות המלוחות שהורידו עם ישראל בזמן השיעבוד. 2. כשנימולו ישראל לפני קרבן פסח הלכו לטבול ביאור (כמו מומר שחוזר בתשובה - יו"ד סי' רסח סעי' יב בהגה), וכשטבלו ס' רבוא ביאור נעשו המים עכורים כמו מי מלח (טעמי המנהגים).

יחץ

ש. מדוע חוצים את המצה לשתיים?

ת. 1. כי צריך לברך על המצה כשהיא פרוסה - "לחם עוני", שכן דרך עני לאכול פרוסה בלבד. 2. לעורר את התינוקות לשאול. 3. כדי לשמור לאפיקומן שלא יגמרו המצות. 4. בליל הסדר הכל 4 - כוסות, בנים, לשונות גאולה, וע"י שחוצים המצה יש 4 מצות.

ש. מדוע כשחוצים את המצה מכוונים חתיכה אחת ו', ואחת ד.

ת. כי השלש מצות רומזות לחכמה בינה ודעת, והאמצעית רומזת לביונה, וע"פ הקבלה בינה היא כנגד אות ה' המורכבת מאות ד' ואות ו'.

מגיד

ש. מדוע לא מברכים על ההגדה - אשר קדשנו במצותיו וכו'?

ת. 1. כי כבר התחלנו במצוה בקידוש - זכר ליציאת מצרים. 2. כי זו מצוה שאין לה גבול וקצבה (רשב"א).

ש. מדוע לא מזכר משה רבינו בהגדה?

ת. 1. משה רבינו הוא הראשון שסיפר הגדה של פסח - ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' וכו' (פרשת יתרו), ובודאי לא יזכיר את עצמו לשבח (האדמו"ר מבבל). 2. להבליט כחו של ה' יתברך - כמו שאמרו אני ולא מלאך וכו', כי בלילה זה המטרה לחדד את כחו של ה' שהוא תקיף ובעל כל הכחות כולם. (שו"ת רביד הזהב). 3. לרוב ענוותנותו של משה עשה ה' רצונו שלא יוזכר שמו בפרסום בהגדה (הגרי"ז מברסק).

ש. כל השנה יש מצוה לזכור יציאת מצרים - בלילה וביום, א"כ מה מיוחד בליל הסדר?

ת. 1. כל השנה מזכירים יציאת מצרים שאירעה לאבותינו, אבל בליל הסדר חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים (מהר"ל מפראג). 2. כל השנה רק מזכירים בלי לספר, בליל הסדר יש מצוה לספר בהרחבה ובפרוטרוט. 3. כל השנה יש מצוה להזכיר בסתם, בליל הסדר יש מצוה לספר בדרך של שאלה ותשובה.

ש. למה ההגדה פותחת בארמית?

ת. קטע זה נתקן בגלות, כדי שיבינו הנשים והתינוקות בזמן הגלות שהיו מדברים ארמית, וכמו

שנאמר - לשנה הבאה בארעא דישראל.

ש. מדוע כופלים "כל דכפין" "כל דצריך"?

ת. כל דכפין הוא זה שרעב כי אין לו מה לאכול. כל דצריך הוא זה שיש לו לאכול, אבל עדיין אינו יכול לקיים את המצוות כי אין לו מצה שמורה לשמה, או יין, או חרוסת (אבודרהם).

ש. מדוע דוקא בפסח מזמינים עניים?

ת. כי בליל הסדר אנו מצווים להראות כמו בני חורין, ובושה אם יש עני שאין לו מה לאכול (ע"פ המ"ב סי' תכט).

ש. מדוע מזמינים את העניים ברגע האחרון?

ת. אין הכוונה להזמין את העניים כעת, אלא להראות לילדינו שאנחנו מוכנים לאורחים אפילו ברגע האחרון - הבית פתוח.

ש. למה לא שואלים בסוכות "מה נשתנה"?

ת. בסוכות זה גלות וישראל רגילים לגלות. אבל בפסח בני חורין לא מצוי כל כך אצל עם ישראל (קרבן פסח).

ש. "אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה", ומדוע לא נאמר גילו המדויק אלא רק בערך - כבן שבעים?

ת. 1. הוא היה בסה"כ בן ח"י שנים, אלא שכשרצו למנותו נשיא צמחו לו י"ח שורות לבנות בזקן, שיראה מבוגר ויתאים לנשיאות (ברכות כז:). 2. וי"א שמרוב יגיעתו בתורה הלבינו שערותיו (רמב"ם בפירוש המשניות). 3. ראב"ע היה גלגול של שמואל הנביא שנפטר בן נ"ב שנים, וראב"ע כשהיה בן י"ח שנה יחד עם נ"ב של גלגול קודם הרי זה שבעים (האר"י ז"ל).

ש. מדוע לגבי הבן שאינו יודע לשאול נאמר "את" פתח לו בלשון נקבה?

ת. 1. ילד רך שאינו יודע לשאול צריך תשומת לב מיוחדת וברכות ע"י אבא. 2. צריך להרחיב לו בשיחה ארוכה כדרך נשים שמרבות בסיפור. 3. "את" רומז שצריך לספר הכל - מא' עד ת'.

ש. "והיא שעמדה", מי זאת "היא"?

ת. 1. ההבטחה שהוזכרה קודם - ברוך שומר הבטחתו. 2. האמונה בה'. 3. השכינה. 4. התורה - "והיא" גימטריא כ"ב אותיות התורה.

ש. מה הענין של ר' יהודה לעשות סימן - דצ"ך עד"ש באח"ב?

ת. 1. הסימנים האלו היו חקוקים על מטהו של משה רבינו (מכילתא, ומדרש רבה). 2. בתהלים (עח, מה) הסדר שונה - "ערוב ויאכלם, וצפרדע ותשחיתם" [וכן במכת ברד, ארבה, דבר]. קמ"ל הסדר הנכון (ר"י החסיד). 3. דצ"ך - לאמת מציאות הקב"ה, "כי אני ה'", "אצבע אלהים". עד"ש - לאמת את ההשגחה, "כי אני ה' בקרב הארץ", "ושמתי פדות", "והפלה ה'". באח"ב - שה' מנהיג העולם ע"י שלוחיו בלבד, ולא כאמונת המצרים לעבוד לכוכבים ומזלות, בברד כוסו בעננים, הארבה החשיך את עין הארץ, וכן בחושך (כלי יקר. וכע"ז בריטב"א).

4. דצ"ך ע"י אהרן, עד"ש - משה ואהרן, בא"ח - משה, בכורות - הקב"ה (שבלי הלקט).

ש. מדוע רק במכת בכורות נאמר "מכת בכורות", ובשאר המכות נאמר דם, צפרדע וכו'?

ת. 1. לרמז על מכה נוספת - שהבכורות נלחמו במצרים כששמעו על מכת בכורות ופרעה לא רוצה לשחרר את ישראל, ומתו ס' רבוא ממצרים (מדרש שוחר טוב). 2. מכה נוספת בזכות בכורות, מגיפה שהתפשטה במצרים מרקבון הגופות (בית הלוי). 3. דם - משמעותה מכה, וכן בשאר המכות, משא"כ

בכורות אין במשמעותה מכה, לכן הוצרך לומר "מכת בכורות" (מלבי"ם).

ש. מדוע שופכים מהכוס בעשרת המכות ובדצ"ך עד"ש באח"ב, דם ואש ותמרות עשן, סה"כ 16?

- ת. 1. כשם יוה"ך שממונה על הנקמה וחקוק על המטה, ויוצא מס"ת כי מלאכיו יצוה לך [י"ו - הך]
2. 16 פנים שיש לחיות הקודש (ד"מ). 3. חרבו של הי"ת 16 פיות כנגד מילה פריעה ומציצה וי"ג פעמים
ברית שבתורה (תיקונים). 4. לרמוז שזה רק ההתחלה, טיפות, ועיקר הנקמה עוד לפנינו (גר"א).

מוציא מצה

ש. מדוע המצות של ליל הסדר עגולות?

- ת. 1. עושים אותה מהר שלא תחמיץ ואין זמן לעשות לה צורה (שו"ת האלף לך שלמה בהשמות ס"ס
לב, ע"פ הש"ע סי' תס ס"ד). 2. בתורה נאמר עוגות מצות, ועוגה הוא עגול כמו בתענית (יט). עג עוגה (שו"ת
מהר"י אסאד סי' קנז). 3. המצרים היו עושים מצה עם כמה ראשים לפי מס' האלהות שלהם - טלה,
פרעה, יאור, בעל צפון וכו', אבל לנו ה' אחד ושמו אחד שאין לו התחלה וסוף (שם).

מרור

ש. מדוע מטבילים את המרור בחרוסת?

- ת. 1. להמית הארס שבמרור (גמרא). 2. זכר לטיט (גמרא). 3. זכר לתפוח (גמרא). 4. "חרוסת" אותיות ס'
חרות, כי ס' רבוא מישאל יצאו מעבדות לחרות (דרשות החת"ס).

צפון - קרבן פסח

ש. מה הטעם שמחביאים את האפיקומן?

- ת. 1. כדי שישאר מצה שמורה לאכול בסוף הסעודה זכר לקרבן פסח. 2. לעורר את התינוקות שלא
יישנו.

ש. מדוע צוה ה' שהקרבן פסח יאכל צלי דוקא?

- ת. 1. שהמצרים ידעו שאלהיהם נשרפים, ולא יהיה להם תירוץ שלא הריחו (הרמב"ם). 2. דרך חירות,
שעשיר שיש לו הרבה בשר אוכל צלי, ולא חושש שישרף (החינוך מצוה ז). 3. שאכלוהו בחפזון (שם).

ש. מדוע צוה ה' בקרבן פסח ועצם לא ישברו בו?

- ת. 1. שהמצרים ידעו שאלהיהם נאכלו, ולא יהיה להם תירוץ שלא זיהו העצם השבורה (רמב"ם). 2.
דרך חירות, שעשיר שיש לו הרבה בשר לא שובר עצמות (החינוך מצוה טז).

כללי

ש. מדוע נקרא "ליל הסדר"?

- ת. שחייב לעשות הכל לפי הסדר [אם שתה כל ארבע הכוסות בזה אחר זה לא יצא]. 2. ליל הסדר
עושה סדר לכל השנה, אין שהלך לו בליל הסדר כך תיראה כל השנה.

ש. מדוע מחלקים מיד קליות אגוזים ממתקים והפתעות בתחילת הסדר?

- ת. 1. להראות שאנחנו יצאנו ממצרים, ובשעה כל כך שמחה מחלקים הפתעות לילדים. כמו דוד שבא
ממרחקים. 2. לעורר התינוקות שישאלו.

ש. איך ישראל יצאו ממצרים לפני הזמן שנקבע - 400 שנה?

ת. קושי השעבוד השלים המנין. 2. ריבוי האוכלוסין השלים המנין.

ש. מדוע החמירו בחמץ בפסח שאסור אפילו במשהו?

ת. מפני שהתורה החמירה בו ביותר – 1. כרת. 2. אסור בהנאה. 3. לא יראה ולא ימצא. והטעם לכל זה מפני שחמץ לא בדילי מיניה אינשי.

ש. מה הפירוש "זכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצרים"?

ת. 1. שפרה ופועה. 2. מרים שהשגיחה על משה. 3. שעודדו את בעליהן לפו"ר. שאלות בקיאות

ש. מי חיבר את ההגדה – באיזו תקופה?

ת. אנשי כנסת הגדולה, ואחר כך בזמן התנאים והאמוראים הוסיפו עליה עוד קטעים (שואלין ודורשין).

ש. כמה היה גובהו של פרעה?

ת. אמה.

ש. כמה היה גובהו של משה רבינו ע"ה?

ת. עשר אמות.

ש. כמה שנים נגזר בברית בין הבתרים?

ת. 400 שנה.

ש. כמה שנים היו ישראל במצרים?

ת. 210 שנה, כמנין רד"ו.

ש. כמה שנים היה השעבוד במצרים?

ת. לפחות 80 שנה [שהרי משה נולד בתקופת השעבוד, והיה בן 80 בעמדו לפני פרעה]. אבל לא יותר מ-139 שנה [שהרי יוסף היה בן 39 כשירדו למצרים, ורק לאחר שהוא מת בן 110 שנים וכל אחיו התחיל השעבוד]. ועיקר השעבוד היה 116 שנה, לאחר שמת לוי אחרון השבטים 94 שנה אחרי שירדו מצרימה (מדרש רבה. ספורנו א, ח).

ש. כמה היו ילדות בכרס אחת?

ת. י"א 6, י"א 12, י"א 60.

ש. כמה התארכה ידה של בתיה בת פרעה?

ת. 60 אמה.

ש. אלו צפרדעים היו במכת צפרדע?

ת. יש אומרים צפרדעים רגילות, ויש אומרים התנינים – קורקודיל, שנאמר (תהלים עח, מה) "וצפרדע ותשחיתם" (רבינו בחי).

ש. באיזה גודל היו הכינים במכת כינים במצרים?

ת. הקטנה בגודל ביצת תרנגולת, והגדולה בגודל ביצת אווז.

ש. באיזה גובה היתה מכת כינים?

ת. כל עפר הארץ בגובה אמה.

ש. כמה זמן נמשכה כל מכה?

ת. ג' שבועות התראה ושבוע מכה. וי"א להיפך – שבוע התראה וג' שבועות מכה.

דוגמאות להידות לליל הסדר

ש. מה הקשר בין חלומו של שר המשקים לליל הסדר?

ת. ד' כוסות כנגד ג' פעמים כוס פרעה בחלומו, וכוס ד' לבהמ"ז (רש"י פסחים קח סע"א. וע"ע בב"ר פפ"ח).

ש. איזו אשה ילדה 600,000 בכרס אחת?

ת. יוכבד, את מרע"ה שהיה שקול כס' רבוא (מדרש שה"ש רבה).

ש. "קרבן פסח אינו נאכל אלא בחמץ", היתכן?

ת. בחמץ"ץ ר"ת בלילה, חצות, מנוייו, צלי.



שואלין ודורשין

מקבץ שאלות ותשובות בקצרה להלכה ולמעשה מענינא דיומא וכן סיכום שיעורים מענינא דיומא

סימן א - בענין חיסוני הקורונה

שאלה [מאת ה"ה שלמה גבאי הי"ו מנשר יע"א, וה"ה תומר פרץ הי"ו מקרית אתא יע"א, ורבי אלעזר סולימן הי"ו מכרמיאל יע"א, והרב יעקב חמו שליט"א ממודיעין עילית יע"א]. א. האם כדאי או צריך להתחסן בחיסון נגד הקורונה, או שעדיף להימנע מחיסון זה ולסמוך על ה' יתברך שיצלינו ממגפה זו, כי מתפרסמות שמועות שונות על התופעות לוואי שיש מהחיסון הזה, ויש שהגדילו לומר שקיימת סכנה ממשית למתחסנים ח"ו?

ב. והאם יש מקור בדברי הש"ס והפוסקים לענין החיסון, שגורמים באופן מלאכותי לגוף לפתח נוגדנים? [שאלת ה"ה אביהו שלמון הי"ו מנשר יע"א].

ג. והאם מותר לבצע חיסון זה ביום שבת? [שאלת ה"ה שמעון זוהר הי"ו מנשר יע"א].

ד. ומה תעשה אשה שעובדת בקופת חולים, ותפקידה לקבוע תורים לחיסון, האם היא רשאית לקבוע תור לחיסון בשבת? [שאלת ה"ה דוד קדוש הי"ו מנשר יע"א].

תשובה א. בענין אם להתחסן נגד הקורונה, הנה כל גדולי ישראל ללא יוצא מן הכלל - ועל צבאם הרבנים הראשיים לישראל מן הראשון לציון רבינו יצחק יוסף שליט"א והג"ר דוד לאו שליט"א - יצאו בקריאת קודש לכל עמנו בית ישראל, להזדרז ולהתחסן מפני נגיף הקורונה, כי עיינו הראות ואזינו השומעות את דבר

הנזקים העצומים שנגרמו מנגיף הקורונה בשנה האחרונה, אשר רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה, וב"ה שנתן חכמה למדענים להמציא בתקופה קצרה חיסונים טובים ויעילים אשר הוכחה יעילותם באופן ודאי כמעט. וכבר למדו רבותינו ממה שנאמר בפסוק (שמות כא, יט) "ורפא ירפא", שנתנה התורה רשות לרופא לרפאות. ורופא העוסק ברפואה מצוה היא, ובכלל פקוח נפש הוא, ואם מונע עצמו מלעסוק ברפואה הרי זה שופך דמים. ועוד הזהירונו חכמים, שלא יתעסק ברפואה אלא אם כן הוא בקי, ולא יהא שם גדול ממנו, שאם לא כן, הרי זה שופך דמים. לפיכך מי שאינו בקי ברפואה, אינו רשאי לחוות דעתו בעניני רפואה (ברכות ס ע"א. בבא קמא פה ע"א. שלחן ערוך יו"ד סימן שלו סעיף א).

ומאחר שהסמכות הבלעדית לקבוע אם החיסון מועיל או מזיק, היא בידי הרופאים בלבד, שהרי דברי הרופאים - גם הגוים - נאמנים עלינו בהלכות החמורות ביותר, הנוגעות לחילול שבת, ויום הכפורים, וטהרת המשפחה, ועוד ועוד, ובפרט בדברים שעתידיים להתגלות. וכאשר יש מחלוקת בין הרופאים, בדרך כלל עלינו ללכת אחרי הרוב, ובפרט כשהם מומחים יותר. וגם בענין החיסון הנוכחי, מאחר שרובם המכריע של הרופאים הגדולים הורו באופן חד משמעי שהחיסון יעיל והכרחי, אין ספק שעלינו לשמוע בקולם, גם כאשר ישנו סיכון מסוים שהוא פחות בהרבה מהתועלת. ומי שאינו עושה כן וסומך על הנס ויאמר שה' יתברך ישלח דברו וירפאהו, אינו

איסור של חילול שבת, ולא נאמר בזה איסור לפני עור לא תתן מכשול (כי יתכן שאותו אדם החיסון נחוץ לו ביותר למנוע פיקוח נפש ורשאי לחלל את השבת. ועוד שיתכן שיגיע ברגל ולא בנסיעה ברכב. ובמזמור לחלל שבת אין איסור מעיקר הדין של מסייע לעוברי עברה בכה"ג, וכמ"ש בשו"ת בית יצחק חאו"ח סימן כט אות ד לפ"ד הש"ך והדגול מרבבה יו"ד סימן קנא. וכן כשאין ודאי שיעשה איסור, אין דין לפני עור, או מסייע לעוברי עברה, וכמבואר בשו"ת יחזה דעת ח"ג סימן סז. ודון מינה ואוקי באתרין).

סימן ב - בענין צירוף למנין כשחלק נמצאים ברשות אחרת

שאלה [מאת ה"ה אברהם רבינו הי"ו וה"ה נתן בן לולו הי"ו מנשר יע"א]. בימים אלה אשר לפרקים השלטונות אוסרים להתקהל יותר מעשרה אנשים במקום פתוח וחמשה אנשים במקום סגור, לאור המלצת ראשי מערכת הבריאות בשל התפשטות מגפת הקורונה ב"מ, ופעמים רבות נאלצים להתפלל בתוך בית הכנסת עקב מזג האוויר החרפי, מה הדין כאשר יש בית כנסת עם כמה חדרים, כגון בבית הכנסת "היכל שלמה" בעירנו נשר יע"א, שיש את האולם המרכזי של התפלה, ועל ידו חדר לימוד, ומעליו עזרת נשים, האם אפשרי מבחינת ההלכה שיתפללו חמשה אנשים בכל חדר ויצטרפו יחד למנין אחד, ויאמרו קדיש וקדושה ושאר התפלה בסדר רגיל של תפלה בצבור?

תשובה. ראשית יש להקדים, כי אין לומר שום דבר שבקדושה אלא בעשרה אנשים המתכנסים במקום אחד, כי כל בי עשרה שכינתא שריא, ולכן יחיד אינו יכול לומר דברים שבקדושה. וכל העשרה צריכים שיהיו במקום אחד, אבל אם חלק מהעשרה נמצאים בחדר אחד, וחלק מהעשרה בחדר אחר, אינם מצטרפים למנין (ברכות כא ע"ב. סור ושלחן ערוך סימן נה סעיף א, יג).

ואם החמשה שבכל חדר רואים אלו את אלו, יש אומרים שמצטרפים למנין, למרות שאין עשרה ברשות אחת (שו"ת הרשב"א סימן צו. מגן

אלא מן המתמיהים, ודרך שוטים, וקרוב לומר שהוא פושע בעצמו ועתיד ליתן את הדין, כי ה' יתברך מסר עולמו להתנהג בדרך הטבע, וגוזר רופא פלוני ירפאהו ע"י סם פלוני (עבודה זרה נה ע"א. הרמב"ן בתורת האדם, הובא בב"י יו"ד ר"ס שלו. שלחן ערוך או"ח סימן שכח סעיף י, וסימן תריח סעיף ג, ומשנה ברורה סק"י, ויו"ד סימן קפז סעיף ח. מטה יהודה וברכי יוסף יו"ד סימן שלו. שו"ת מעשה אברהם חיו"ד סי' נה, דקכ"א ע"ד. שו"ת ציץ אליעזר ח"ח סימן טו, קונ' משיבת נפש פ"ז אות יז. שו"ת שבט הלוי ח"א חאו"ח סימן עה בשם האדמו"ר מגור. שו"ת יחזה דעת ח"א סימן סא. טהרת הבית ח"א סימן ה סעיף יב. חזון עובדיה ח"א עמ' מג. שו"ת יביע אומר ח"ט חחו"מ ס"ס יב).

ב. וענין החיסון יש לו רמז בדברי רבותינו במסכת בבא מציעא (ז,): שהמבקר את החולה נוטל אחד מששים בחליו, שעל ידי מעט חולי זה המבקר מתחסן. וכבר לפני מאות שנים - בראשית המצאת החיסון בעולם - הפוסקים הביעו דעתם שכל אחד יתחסן כדי למנוע את המגיפה (חשוקי חמד ב"מ ל ע"ב. שו"ת זרע אמת חיו"ד סימן לב. תוכחת חיים פלאג"י פרשת ויצא. כף החיים סימן קטז ס"ק ט).

ג. ועצם זריקת החיסון בשבת אין בה איסור, כי בדרך כלל לא יוצא דם בזריקה זו שהיא לתוך השריר, וגם אינו מתכוין להוציא דם, ודבר שאינו מתכוין מותר. ומכל מקום לכתחילה יש לקבוע תור לחיסון בימות החול דוקא, כי במקום נתינת החיסונים יש אוירה של חילול שבת בפרהסיא, גם בדברים שאינם לצורך החיסון עצמו, ואין להתקרב למקומות כאלה ביום שבת קודש (שלחן ערוך סימן שלז סעיף א. שו"ת שבט הלוי ח"א סימן סא אות א. ודע, כי חיבור המחט למזרק בשבת אין בו איסור כלל, וכמבואר בשו"ת יחזה דעת ח"ב סימן נו. חזון עובדיה ח"ג עמ' שעד. שו"ת ציץ אליעזר ח"ד ס"ס מו. ובנ"ד א"צ לזה, כי האמת היא שהמזרק מגיע מוכן כבר עם המחט מלפני השבת).

ד. לפיכך מי שאחראית לקבוע תורים לחיסון, עליה להשתדל לסדר את תור החיסון ליהודים לימות החול, והגוים תקבע להם בשבת. אולם אם יהודי מתעקש לקבוע לו תור לשבת דוקא, רשאית לקבוע לו תור לשבת, שהרי אין כאן ודאי

אברהם סימן נה ס"ק יב, יד. פרי חדש אות יג. פרי מגדים א"א ס"ק יב. והמשנה ברורה ס"ק מח, נב, נז, סמך על זה בשעה"ד).

אולם למעשה רבו הפוסקים שחולקים על זה, וסוברים שאין לסמוך על צירוף למנין אפילו כשרואים אלו את אלו, כל שהם ברשויות נפרדות. וכן העיקר למעשה, שכן נראה דעת מרן הבית יוסף. ואין להקל אלא כשיש תשעה במקום אחד, והעשירי שנמצא ברשות נפרדת מכניס את ראשו בחלון למקום שנמצאים בו התשעה. ולכן יש להקפיד על כך שכל העשרה יהיו בתוך בית הכנסת (תשובת הרשב"ץ בשו"ת הרשב"ש סימן לו. מרן בבית יוסף סימן נה בשם מהר"י אבוהב, ובשלחן ערוך סעיף יט. שו"ת דבר משה אמריליו ח"א סימן כג, דט"ו ע"א. שו"ת זרע אמת ח"א סימן י. מאמר מרדכי סקי"ד, ובספרו דברי מרדכי סק"ג. שו"ת חקרי לב ח"א סימן כז-כט. ילקוט יוסף סימן צ עמ' רפא סעיף כט. [ומ"ש אח"כ בסעיף ל שהעומד בעזרת נשים ובמחיצה המפסקת יש חלון ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה. עכ"ל. צ"ל דהיינו דוקא כשמכניס פניו בחלון, וכמ"ש האחרונים לבאר כן בדעת מרן]. וראה עוד במש"כ בס"ד בקונטרס אור פנין סימן ו. ודון מינה ואוקי באתרין).

סימן ג - עליה לבית העלמין בחודש ניסן

שאלה [מאת יו"ר הארגון הארצי "חיים חסד ואמת" ה"ה דרור עמוס הי"ו מירוחם יע"א, וה"ה שרון לוי הי"ו מקרית אתא יע"א]. האם מותר לעלות לבית העלמין בחודש ניסן, כאשר חלה האזכרה של השבעה או השלשים בחודש ניסן?

תשובה. יש להקדים, כי חודש ניסן כולו הם ימי שמחה לישראל, וכפי שנאמר בתורה "החודש הזה לכם ראש חדשים", כלומר החודש הזה כולו הוא מקודש כמו ראש חודש, ולכן אין אומרים בו תחנון ונפילת אפים, וכן אין אומרים בו הספד אלא לחכם בפניו (שלחן ערוך סימן קלא סעיף ז, וסימן תכט סעיף ב. שני לחות הברית סוף פרשת בא).

ומטעם זה אין לעלות לבית העלמין ביום השבעה או השלשים שחלו בחודש ניסן, כי הדבר ידוע שמגיעים שם לידי הספד ובכי, וידחו את העליה לבית העלמין לאחר ראש חודש אייר.

אלא אם כן יודעים האבלים בעצמם שלא יבאו שם לידי בכי והספד, ורק עולים לבית העלמין להדליק נר ולומר פרקי תהלים או משניות ולומר קדיש והשכבה, אז מותר לעלות אף בחודש ניסן. ובכל אופן את האזכרה - דברי תורה וברכות יש לקיים במועדה, כיון שאין בזה שום בכי והספד (כל בו סי' קיד. בית יוסף ס"ס שדמ. חזון עובדיה אבלות ח"ג עמ' ריא. ילקוט יוסף הלכות אבילות עמ' תרל. הרה"ג אליהו מלכא שליט"א רב העיר כרמיאל יע"א בשו"ת אמרי אליהו חלק ב סימן יח. וע"ע בחזו"ע חנוכה עמ' יא והלאה. ומ"ש בשו"ת אדרת תפארת ח"ה סי' נב אות ד, י"ל ע"ד. ואכמ"ל).

סימן ד - ברכת האילנות למי שנמצא בבידוד

שאלה. מי שנמצא בבידוד בשל מחלת הקורונה ב"מ, האם רשאי לברך ברכת האילנות כאשר רואה את האילנות ולבלובם מרחוק מבעד החלון שבחדרו, או שצריך לעמוד בין האילנות כדי לברך ברכה זו?

ב. ומה הדין כאשר רואה את האילנות רק על ידי משקפת, או על ידי טלסקופ?

תשובה. א. לשון רבותינו: היוצא בימי ניסן ורואה אילנות מלבליבם [פורחים], אומר "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובים ליהנות בהם בני אדם" (ברכות מג ע"ב. שלחן ערוך סימן רכו).

ואין צורך לעמוד בין האילנות, אלא כל שרואה את האילנות ולבלובם, ואפילו מרחוק, מברך ברכת האילנות כדין כל ברכות הראיה, וכשם שמברך על הלבנה מרחוק ואינו צריך לעמוד על ידה בשעת הברכה, הוא הדין בברכת האילנות. אלא שצריך לראות את הלבליב היטב, ולכן לא יברך על אילנות גבוהים שלבלובם נמצא גבוהה כמו עצי דקל שאין פריחתם נראית כהוגן (מעשה נסים כדורי סי' י. הגר"י זליכה בסדר ברכת האילנות עמ' יז. פרח מטה אהרן עמ' נג סעיף יז. ועע"ש עמ' רט הערה 7. שער העין פ"ב סעיף ב).

ב. וגם כאשר רואה את האילנות דרך זכוכית

ביתו או דרך שמשות החלון, וכן על ידי משקפיים, יכול לברך ברכת האילנות, וכדין כל ברכות הראיה שאפשר לברך דרך זכוכית, ואינו נחשב כהפסק בינו לבין הדבר שרואה (ברמי יוסף סי' רכז סק"א. שו"ת יחיה דעת ח"ד סי' יח אות י' הערה יג. חזון עובדיה הלכות חנוכה בדיני ברכת הלבנה הערה יב. חזון עובדיה הל' ברכות דיני ברכות הראיה הערה ז. חזו"ע הלכות פסח עמ' כט).

והוא הדין לרואה את האילנות מרחוק על ידי משקפת, שיכול לברך ברכת האילנות על ידי ראייה זו, שהרי האילנות קיימים ונראים, והוא רואה ומתפעל, והמשקפת בסך הכל מצמצמת לו את המרחק כדי שיוכל לראות מרחוק כמו שרואה מקרוב. והוא הדין לשאר ברכות הראיה שמברך גם על מה שרואה דרך משקפת (פתח הדביר סי' רכז אות י'. שו"ת בצל החכמה ח"ב סי' טז אות ד בשם שו"ת משיב הלכה [כצ"ל] ח"ב סי' רמד. חזון עובדיה ברכות עמ' תטז. ולאפוקי ממש"כ הגר"י פלאגי בשו"ת לב חיים ח"ג ס"ס טו בשם פתה"ד להיפך, דליתא. ילקוט יוסף הלכות ברכות עמ' תרג. הלכה ברורה סי' רכז סעיף לב).

אולם הרואה את האילנות דרך המראה של המכוננית, או מראה אחרת, אינו רשאי לברך על ראייה זו ברכת האילנות, שאינו רואה את האילנות עצמם, ואין זה נחשב ראייה. והוא הדין לכל ברכות הראיה, שאין לברך על מה שרואה דרך הראי. ולכן אם רואה את האילנות ולבלובם דרך משקפת הפועלת בעזרת מראות, אין לברך ברכת האילנות על ראייה זו. ובעיקר הדבר מצוי בטלסקופים הפועלים על ידי מראות, שאין לברך ברכות הראיה על מה שרואה דרכם (פתח הדביר סי' רכז סס"ק י'. שו"ת בצל החכמה ח"ב סי' יח אות ג. שו"ת מנחת יצחק ח"ב סי' פד אות י'. שו"ת יחיה דעת ח"ד סי' יח אות י'. חזון עובדיה דיני ברכות הראיה הערה ו. שער העין עמ' נב סעיף יא אות ב).

האם רשאי לברך ברכת האילנות בחודש אייר?
תשובה. אמנם בתלמוד נאמר: היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמלבלבים [שמוציאים פרח], אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וכו'. וכן נפסק בלשון זה בשלחן ערוך (ברכות מג: ר"ה יא. שלחן ערוך סי' רכו).

מכל מקום לא דוקא בחודש ניסן אפשר לברך ברכה זו, רק שבדרך כלל עיקר הבלבוב הוא בחודש ניסן, והברכה היא כל עוד שהלבלוב קיים, כלומר שעדיין יש פרחים על העצים, אבל לאחר שנושר הפרח, וכבר יש פרי על העץ, אי אפשר לברך יותר.

אך מי שלא בירך בחודש ניסן ברכת האילנות, ועכשיו בחודש אייר רואה אילנות עם פרחים [ומצוי עדיין בימים אלו לראות פרחים בעצי זיתים, או בעצי רימונים, וכדומה], יכול לברך ברכת האילנות בשם ומלכות. ואפילו אם באילן כבר התחילו לגדול חלק מפירותיו, אם יש בו עדיין פרחים, מברך עליו ברכת האילנות. וכן העידו על הגאון רבי משה פיינשטיין שבירך ברכת האילנות בחודש אייר תשי"ג (שו"ת יחיה דעת ח"א סי' א [ושם חזר בו ממש"כ בקול סיני עמ' 60]. חזון עובדיה פסח עמ' כה, כז. שו"ת רבבות אפרים ח"ה סי' קעג אות א. שו"ת תבואות שמש חי"ד ס"ס צו).

והוא הדין גם לחודשים סיון ותמוז, שאם ימצא אז לבלוב באילנות, יכול לברך ברכת האילנות בשם ומלכות (שו"ת יצחק ירנן ח"א ס"ס מ).

וגם אשה מברכת ברכת האילנות בשם ומלכות, כי לפי מה שהתבאר אין ברכת האילנות בכלל מצות עשה שזמנן קבוע שהנשים פטורות מהן, אלא היא שייכת בכל השנה בכל זמן שיש לבלוב (חזון עובדיה פסח עמ' י).

סימן ה - ברכת האילנות לאחר חודש ניסן

שאלה. מי שלא הספיק לברך ברכת האילנות בחודש ניסן, מפני שהיה בבידוד בביתו, או שלא מצא אילנות פורחים בקרבת ביתו, ולא ההין להרחיק מביתו בניגוד להנחיות רשויות החוק,

סימן ו - צביעת הבית לאבל בתוך שנה לפני הפסח

שאלה [מאת משפחת פסקל הי"ו מכרמיאל יע"א]. מי שהוא בתוך שנת אבל על אביו, האם מותר לו לצבוע ולסייד את הבית לכבוד חג הפסח?

תשובה. מותר לאבל לצבוע ולסייד את ביתו מיד לאחר שבעת ימי האבלות, ואפילו בתוך השלשים לאבילות מותר (חזון עובדיה הלכות אבילות ח"ב עמ' שה. פני ברוך הל' אבילות עמ' קצב).

ובפרט כאשר עושה כן לצורך מצוה, שמסייד את קירות הבית לפני חג הפסח, כדי שלא ישאר שם חשש חמץ, וכפי שכתב מרן השלחן ערוך (סימן תמב סעיף ו) שנהגו לגרר הכתלים שנגע בהם חמץ, בודאי שאין בזה שום איסור (דברי סופרים הל' אבילות עמ' תקנב. זכרון יצחק פרק כו סעיף יז. ילקוט יוסף הל' אבילות עמ' שס. חיים וחסד פנחסי עמ' רטז).

סימן ז - הכשרת כיריים מזכוכית לפסח

שאלה [מאת רבי יצחק אחרר הי"ו מאשדוד יע"א]. כיצד יש להכשיר כיריים חשמליות של אינדוקציה שהם עשויים מזכוכית?

תשובה. יש להקדים, כי באופן כללי למנהג הספרדים אין צורך להכשיר כלי זכוכית די בשטיפה ונקיון יסודי, שהרי זכוכית - אפילו של דורלקס ופירקס - אינה בולעת ואינה פולטת. ולכן כיריים חשמליות מזכוכית אין צורך להכשירם כלל מעיקר הדין, אלא די להם בניקוי יסודי. ואם יש רגילות שנופל מהאוכל על המבערים עצמם, טוב להפעיל את הכיריים לאחר הנקיון בחום גבוה עד שיתלבנו המבערים (שלחן ערוך סימן תנא סעיף כו. שו"ת יביע אומר ח"ד חאו"ח סימן מא, וחיו"ד סימן ה. שו"ת יחווה דעת ח"א סימן ו. נטעי גבריאל עמ' שלו. כי בא מועד סי' תנא סעיף פט. הרב בנימין מכלוף בספר הכשרת כלים לפסח כהלכתם עמ' קלה).

אבל למנהג אחינו האשכנזים אין תקנה לכיריים חשמליות מזכוכית, כיון שלפי מנהגם צריך ללבן את הזכוכית ליבון גמור, מה שלא שייך בזכוכית, וההיסק של הכירים אינו מועיל להכשירה (הליכות שלמה פסח פ"ג סעיף ג).

אולם בכיריים של אינדוקציה יש להקל גם לאחינו האשכנזים להכשירם לפסח, כיון שכיריים אלו אין בהם גוף חימום כלל, אלא הכיריים הללו פועלים על ידי גלים קצרים אלקטרו מגנטיים, שמחממים את הקדרה ואת התבשיל שבתוכה,

ולכן כל משטח הזכוכית נשאר קר, מלבד המקום שמונח עליו הסיר ממש, אשר הוא מתחמם מחום הקדרה, ולאחר הורדת התבשיל משם הכיריים מתקררים מהר. ומכיון שלא מצוי שיפול מהתבשיל אל מתחת הקדרה ממש, אלא מסביב לה ששם אינו מקום חם, לכן אחר שינקו היטב את הכיריים של האינדוקציה, ירתיחו שם סיר של מים, ודי בזה.

סימן ח - בענין הכשרת גסטרונומים לפסח

לכבוד מכובדנו הרב פינחס אדיריה הי"ו אגף הכשרות ברבנות הראשית לישראל שלום רב.

אודות שאלת כת"ר, בענין הכשרת הגסטרונומים לפסח, אלו מגשי הבישול הגדולים באולמות ומלונות וכדומה, אם ניתן להכשירם ברותחים, או שצריך להכשירם בליבון דוקא, ולמעשה קשה לדרוש מבעלי העסקים ליבון באור לכל הגסטרונומים, כי בפועל אין אפשרות ללבנם ליבון חמור באור עד שיהיו ניצוצות ניתזין ממנו, שאז הגסטרונומים שהם עשויים מנירוסטה יתקלקלו, ויצטרכו להחליף את כל הכלים לפסח.

והנה לאחר הבירור של כת"ר, וגם לפי מה שביררנו בס"ד, נראה שהגסטרונומים הנמוכים בדרך כלל משמשים לאפיה וצליה ביבש, ובזה דינם בליבון חמור שיהיו ניצוצות ניתזין מהם וכדין שפודים ואסכלאות, וכמבואר בשלחן ערוך (סימן תנא סעיף ז). אבל הגסטרונומים הגבוהים, ובפרט מדת 20, בדרך כלל משמשים לבישול עם נוזלים, ולכן די להם בהגעלה ברותחים כדין קדרות.

וגם אם לא יצאנו מהספק לגמרי בגסטרונומים הגבוהים במדת 20, שמא באיזה מקומות רוב תשמישים ביבש, עדיין לפע"ד יש להקל להכשירם ברותחים, שהרי נודע בשערים המצויינים בהלכה מחלוקת הפוסקים בדין חמץ אי היתרא בלע

וסגי ליה בהגעלה, וכמבואר בעבודה זרה (עו.) דבהיתרא בלע אפילו ביבש די בהגעלה, או חמץ שמו עליו וחשיב איסורא בלע ובעי ליבון באור, דעת הרי"ף והרא"ש (פסחים ל:) ועוד, שצריך ליבון לכלי חמץ שבלעו ביבש, וכתב רבינו ירוחם (נ"ה ח"ב ד"מ ע"ב) שכן דעת רוב הפוסקים. ואמנם הרמב"ם (פ"ה מהלכות חמץ הכ"ג) כתב שסכין צריכה הגעלה, ולא הזכיר כלל ליבון בהכשר כלים לפסח, ורק בהל' מאכלות אסורות (פי"ז ה"ז) כתב ללבן סכין שלקח מהגוי. ומוכח דס"ל שחמץ היתרא בלע. וכן דעת רבינו תם בתוס' חולין (ח.) ד"ה שליבנה, הראב"ד בשו"ת תמים דעים (סימן קז), והרשב"א בתורת הבית (דק"ד ע"ב), והאור זרוע (הל' פסחים דנ"ח ע"ד), והגהות מיימוניות (ספ"ה מהלכות חמץ ומצה), ועוד. אלא שמרן הבית יוסף פסק כשני עמודי הוראה הרי"ף והרא"ש וסיעתם להחמיר בזה. ומכל מקום אינו אלא מספק, ולכן כשיש ספק נוסף אם בלעו ביבש או בלח יש להקל בהגעלה. וכיוצא בזה מצינו בדין מחבת, שנחלקו הראשונים אי חשיב תשמישו בלח או ביבש, דעת רבינו יואל שצריכה ליבון כדין תנור כי הרבה פעמים תשמישו ביבש, ודעת בנו הראב"ה (ח"ב סימן תסד, עמ' פז) דסגי בהגעלה דחשיב תשמישו בלח. וכן דעת הרא"ש (פ"ב דפסחים סימן ז). ומרן הבית יוסף אע"פ שבשאר איסורים הצריך ליבון למחבת, בפסח היקל לעשות הגעלה בלבד למחבת, וכמבואר בב"י ובש"ע או"ח (סימן תנא סעיף יא) ויו"ד (סימן קכא סעיף ד). ע"ש. וה"ט מפני שצירף את דעת הסוברים שחמץ היתרא בלע, וכמ"ש בערך השלחן או"ח (סימן תקנא סק"ז, יג) ויו"ד (סימן קכא סק"ז). וע"ש בשו"ת יחווה דעת ח"א (סימן ז). ע"ש. ולפי דרכנו למדנו, שכלי שיש עליו ספק אם רוב תשמישו בלח או ביבש, סגי ליה בהגעלה, כי יש לנו לצרף להקל את דעת הסוברים דחמץ היתרא בלע. וכן ראיתי למרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א בחזון עובדיה פסח (עמ' קכח) שהיקל בכיוצא בזה, בשפודים ואסכלאות שצלו בהם בשר, ולא ידוע אם עירבו בהם חמץ, די להם בהגעלה, כי מרן לא

הצריך ליבון אלא בידוע בודאי שצלו בהם חמץ ע"ש. ודון מינה ואוקי באתרין.

וכל שכן לפי מה שכתב השלחן גבוה (סימן תנא ס"ק לא) שאפילו תבניות של עוגות די להם בהגעלה, כיון שטחין אותם בשמן. ובחזון עובדיה פסח (עמ' קלד) הביאו לענין סיר עוגה שגם כן טחין בו בשמן, ושכ"כ בשו"ת תפארת אדם (חאו"ח סימן טז). והרהמ"ח סייעו מלשון הרא"ש גבי מחבת. וכתב, שאף על פי שבשו"ת יחווה דעת ח"א (סימן ז) פסק שסיר עוגה של חמץ אין לו תקנה, כיון שהוא צריך ליבון חמור, כעת נראה שאפשר להקל מכיון שיש ספק ספיקא, שמא הלכה כהפוסקים שחמץ היתרא בלע מקרי, ואפילו שפודים ואסכלאות מותרים בהגעלה, ואם תמצא לומר כדעת הפוסקים דחמץ שמו עליו, שמא בטסין וסיר עוגה שטחין אותם בשמן יודו להקל, כסברת הרב שלחן גבוה והרב תפארת אדם הנ"ל. והואיל ויש כאן ספק ספקא, המורה להקל יש לו על מה שישמך. עכ"ל. ולפי זה אפילו המיקל בגסטרונומים הנמוכים ביותר בהגעלה, יש לו על מה שישמך, כי כמעט תמיד יש בהם מעט רוטב או שמן, ועל אחת כמה וכמה בגסטרונומים הגבוהים שלפי הנראה בדרך כלל תשמישם בלח, ודאי דאוריי מורינן להקל. ולכן דיינו להחמיר בנמוכים, ולהקל בגבוהים.

ודע, שאין לחוש שמא תצא חורבא מהוראה זו, כי שמא המצא ימצא איזה מקומות שמשתמשים בגסטרונומים הגבוהים בדרך כלל ביבש, ויבוא להקל בהגעלה בלבד. אין לנו לחוש לזה, כי כבר פסק מרן זיע"א בחזון עובדיה פסח (עמ' קכח) שאפילו שפודים ואסכלאות שפסק מרן השלחן ערוך להצריכם ליבון חמור, בדיעבד אם הכשירם על ידי הגעלה ובישל או צלה בהם אפילו בתוך מעט לעת, יש להתיר המאכל. ושם בהערה (עמ' קכט) ביאר טעמו, כי יש לומר שמרן עצמו לא הצריך ליבון אלא לכתחילה, אבל בדיעבד יודה דשפיר סמכין על הפוסקים שסוברים דהיתרא בלע מקרי, ושרי ע"י הגעלה, כיון שזוהי דעת רבים ועצומים מגדולי הפוסקים.

ע"ש. ומכיון שאפילו בכלי שבלע ביבש לגמרי, בדיעבד שעשה לו הגעלה וצלה בו מותר, אין לגזור באופן כללי על כל הגסטרונומים שמא יבואו לטעות, שהרי כלל גדול בדינו, שבכל מקום שבדיעבד מותר אין לגזור משום לכתחילה, וכעין מ"ש התוס' גיטין (ג רע"ב), והרא"ש (פ"ק דחולין סימן א) בשם הגאונים. וכן הובא להלכה בבית יוסף יו"ד (סימן א). וכן כתב עוד בבית יוסף (סימן ב) בשם הרשב"א. וכן כתב הט"ז יו"ד (סימן צא סק"א). ומדבריהם למד לנידונו בשו"ת יביע אומר ח"ד (חאו"ח סימן מט אות ג) ויחזה דעת ח"ו (ר"ס מו). ע"ש. וה"ה לנ"ד.

והנה עיקר ההיתר שלנו, הוא מטעם שהגסטרונומים הגבוהים רוב תשמישם בלח. אלא שהרמ"א בהגה (סימן תנא סעיף ו) החמיר שלא הולכים בפסח אחרי רוב תשמישו, אלא חיישינן אף למיעוט תשמישו. ולכן כתב שם (סעיף יא) שמחבת צריכה ליבון. והוא הדין בכל כלי שתשמישו בלח, אם יש לחוש שנשתמש בו לפעמים ע"י האור צריך ליבון דוקא לדעת הרמ"א, וכמ"ש המשנה ברורה (ס"ק מח). והרי ההכשר של הרבנות הוא גם לאחינו האשכנזים היוצאים ביד רמ"א, ואם כן לכאורה אין לנו להקל בגסטרונומים הגבוהים בהגעלה בלבד, כיון שיש לחוש לפעמים משתמשים בהם אף ביבש. אולם כתב בשער הציון (ס"ק נא) בשם הבית מאיר, שאם ידוע שאינן בני יומן מתשמיש זה של יבש, נוכל לסמוך על דעה ראשונה וסגי בהגעלה לכתחילה, ושכן ראוי להורות. ע"ש. ובנידונו בדרך כלל מכשירים את הכלים לאחר מעת לעת, ולכן אין צורך ללבן באור אף לדעת הרמ"א. ומכל מקום לרווחא דמילתא יש להורות, שאחר ההגעלה יעשו לגסטרונומים הללו ליבון קל, שהרי גם הרמ"א לא הצריך בכה"ג אלא ליבון קל, וכמבואר בהגה ובמשנה ברורה שם. ובזה ודאי אנו יוצאים ידי חובת הרמ"א.

ויש להוסיף עוד להקל בנ"ד, לפמ"ש בשו"ת יחזה דעת ח"ב (סימן סג) לענין הכשר תנור אפיה, שאף שמרן השלחן ערוך פסק שהשפודים

והאסכלאות צריכים ליבון, משום שחמץ שמו עליו, וכאילו איסורא בלע, מכל מקום נראה שבמקום שאי אפשר לעשות ליבון שניצוצות ניתזים ממנו, כמו בנידון שלנו, יש מקום לסמוך על הראשונים הנ"ל. ולכן גם בנידון שלנו שאי אפשר בענין אחר, כדאים הם גדולי הפוסקים הראשונים הנ"ל להקל בהיסק במדת החום הגבוהה ביותר, להכשירו לפסח, לאחר שיששה התנור מעת לעת, מעת אפית החמץ. וכבר כתבו התוספות (פסחים נו סע"ב), שכל שאי אפשר בענין אחר נחשב כדיעבד. וכן כתב הר"ן שם. ואף כאן כיון שאינו בן יומן, ואין כאן איסור תורה כלל, יש להקל. וכיוצא בזה כתב בשו"ת דבר שמואל אבוהב (סימן שיא), שכלי חרס שנאסר והוא אינו בן יומן, ויש הפסד מרובה אם ישברנו, מותר לבשל בו כשאינו בן יומן, דהוה ליה כדיעבד. ואף שיש לחלק שכאן יש תקנה לתנור להשהותו לאחר הפסח ולאפות בו כאשר היתה באמנה אתו, ולא חשיב בכהאי גוונא כדיעבד גמור, מכל מקום כיון שקשה לקנות תנור מיוחד לפסח שדמיו מרובים, ויבוא להימנע משמחת יום טוב, והרי כאן המדובר בכלי מתכת (ולא בכלי חרס), שבהיסק שייך לומר כבולעו כך פולטו, והוא גם אינו בן יומן, לכן יש להקל בזה. וע"ע בחזון עובדיה פסח (עמ' קלב). ע"ש. וה"ה לנ"ד, שאם נצריך את אותם מטבחים להחליף את כל הגסטרונומים לפסח, הדבר כרוך בהפסד גדול מאוד, וחשיב כשעת הדחק כדדיעבד דמי, וכן אותם כלים בלעו בהיסק בתנור, ויש לומר בהם כבולעו כך פולטו ע"י ליבון קל. ואמנם נ"ד חמיר טפי, כי בתנור בלע בזיעה בלבד, משא"כ הגסטרונומים שהחמץ עצמו היה מונח בהם, מכל מקום בלא"ה כתבנו סמוכין דקשוט להקל, וחזי לאיצטרופי לסניף. וכן ראיתי להגר"ש משאש בשו"ת שמש ומגן ח"ג (חאו"ח סימן נו אות ו) שהיקל בתבניות של חמץ להכשירם בליבון קל, כל שאי אפשר ללבנם ליבון חמור. ואם בלעו על ידי חום החשמל, הורה בפשיטות להקל בליבון קל, כי כבולעו כך פולטו. וכן הסכים אתי מרן הראשון לציון רבינו יצחק

יוסף שליט"א, שבזמננו יש להקל בגסטרונומיה מנירוסטה שיש ספק אם רוב תשמישם בלח או ביבש, להכשירם לפסח בהגעלה, ע"פ כל הני טעמי תריצי, ובצירוף הטענה שהכלים בזמננו עשויים מחומר צפוף שאינו בולע כל כך. ומכל מקום לכתחילה יש להורות שיעשו להם ליבון קל לאחר ההגעלה.

ושוב הגיע לידי ספר "תורת המחנה" שיצא על ידי הרבנות הצבאית, ושם (נספח ט, עמ' 464 והלאה) כתבו מאמר מקיף בנושא, ועמדו שם כמעט על כל הנקודות שהזכרנו, ומסקנתם שיש להקל בגסטרונומיה מדת 20 בהגעלה או בליבון קל, כל שהוא שעה ד' והפסד מרובה. ודבריהם נכוחים למבין וישרים למוציא דעת.

ולכן לפע"ד אפשר לפרסם בנוהל לפסח, שגסטרונום גבוה שמשמשים בו רוב שימוש בלח, די להכשירו בהגעלה ואחר כך יש ללבנם ליבון קל, דהיינו שיכניסו את הגסטרונומיה לתנור ויסיקו אותו כחצי שעה בחום הגבוה.

בברכת התורה

יצחק לוי

רב העיר נשר

וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל

סימן ט - הכשרת תנור פיצה שיש ספק אם אפו בו חמץ

שאלה [מאת הרה"ג יואל אנגלנדר שליט"א מפקח וראש מדור ברבנות חיפה יע"א]. פיצריה שמכשירים את המקום בכל שנה לפסח, ובמהלך חג הפסח עושים שם פיצה כשרה לפסח, ויש להם תנור מיוחד לפסח שלא משתמשים בו כל השנה, אלא שבמהלך השנה הניחו באותו תנור בצק חמץ לצורך התפחה, ויש ספק שמא נשארו בו פירורי חמץ, ולכן צריכים להכשיר את אותו התנור לפסח. והנה באותו תנור יש אבן מיוחדת ויקרה שעליה מניחים את הפיצה בשעת האפיה, אבל קשה מאוד ללבן אבן זו בליבון חמור, וכן יש הפסד מרובה בהחלפת אבן זו, מהי הדרך הנכונה

בהכשרת התנור הזה לפסח?

תשובה. יש להקדים כלל בהלכות הכשר כלים "כבולעו כך פולטו", ולכן כלי שהשתמשו בו באיסור באש ביבש, כגון שיפודים ואסכלאות ותבניות אפיה שצלו ואפו בהם מאכלים אסורים, יש להכשירם על ידי ליבון חמור באש עד שיהיו ניצוצות ניתזין ממנו, שהוא בערך 400 מעלות צלזיוס. וכאשר אי אפשר להגיע לחום כל כך גבוה, אין תקנה לכלים אלו. וכלים כאלה שצריכים ליבון, אם עשה להם הגעלה ברותחין בלבד, אסור להשתמש בהם בחמין אפילו שלא על ידי האש (עבודה זרה עה ע"ב. הרמב"ם פ"ז מהל' מאכלות אסורות ה"ז. שלחן ערוך יו"ד סימן קכא סעיף ה).

ולענין כלים שאפו או צלו בהם חמץ במשך השנה בהיתר, ורוצים להכשירם לפסח, דעת פוסקים רבים שדי להם בהגעלה ברותחין בלבד, כיון שהכלים בלעו היתר ולא איסור, ולא הצריכו ליבון אלא בכלים שבלעו איסור ממש (הרמב"ם פ"ה מהלכות חמץ ומצה הכ"ג, עפ"ד הגמרא בע"ז עו ע"א. הראב"ד בשו"ת תמים דעים ס"ס קז. התוס' חולין ח ע"א ד"ה שלבנה. ספר המאורות פסחים ל ע"ב, הרשב"א בתורת הבית דקכ"ד ע"ב. הראב"ן ע"ז סימן שטז. הראב"ה פסחים סימן תסד. אור זרוע הלכות פסחים דנ"ח ע"ד. הסמ"ג סימן עז. ספר המכריע סימן מא. בעל המאור הובא בארוחות חיים הלכות חמץ ומצה אות צה. הגהות מיימוניות ספ"ה מהלכות חמץ ומצה. רבינו מנוח פ"ה מהלכות חמץ ומצה הכ"ג).

אבל הרבה הפוסקים חולקים על זה, וסוברים שכלי החמץ נחשבים שבלעו איסור, כי החמץ שמו עליו כל השנה, ולכן כלי חמץ שרוב שימושם באש ביבש, צריך ללבנם ליבון חמור עד שיהיו ניצוצות ניתזין מהם כדי להכשירם לפסח. וכך נפסק להלכה (הרי"ף פסחים ח ע"ב מדפי הרי"ף. הרא"ש פ"ב דפסחים סימן ז. הרי"ף שם. הרמב"ן עבודה זרה עו ע"א. רבינו ירוחם נ"ה ח"ב ד"מ ע"ב, ושכ"ה דעת רוב הפוסקים, הובא בב"י סימן תנא. טור ושלחן ערוך סימן תנא סעיף ד).

ומכל מקום כל זה דוקא כאשר ידוע בודאי שהשתמשו בכלים אלו בחמץ, אבל כאשר יש ספק אם נשתמשו בשיפודים והתבניות אפיה

חאו"ח סי' לב. חוט שני פסח פרק ד אות ב. וגם למחמירים לבדוק את הספרים מחמץ, זהו משום החשש שהפירורים שם יהיו גלויים לעין, משא"כ בנ"ד שהחמץ טמון וקבור עמוק, ואינו עתיד להתגלות כלל).

ואמנם אומרים בשם רבינו האר"ז ז"ל שהבטיח, שהנזהר ממשהו של חמץ בפסח, מובטח לו שלא יחטא כל השנה כולה. ויש אומרים בשמו, שהנזהר ממשהו חמץ בפסח, בטוח שתעלה לו שנה טובה (משנת חסידים מסכת ניסן פ"ג מ"ד. באר היטב סימן תמז סק"א. מרן החיד"א בספר דבש לפי מערכת ח אות יח, ובספר מורה באצבע סימן ז אות קצו. פלא יועץ ערך חמץ).

מכל מקום זהו לענין שלא יתערב במאכלו אפילו משהו חמץ, אבל לא הצריך האר"י ז"ל שלא ישאר ברשותו פירור חמץ שכבר מבוטל, ונמכר לגוי, וגם בדרך כלל כבר אינו ראוי למאכל. וכי מה יעשה אדם שיש לו גינה כדי לקבל את הבטחת האר"י ז"ל, הרי ודאי שנשאר איזה פירור בין הצמחים ורגבי העפר, אבל כאמור פירור זה נמכר ובוטל, וכל שכן במקרה שהוא גם קבור בלי שום גישה אליו.

סימן יא - כלי החמץ שלא משתמש בהם בפסח

שאלה [מאת ה"ה שמעון זוהר הי"ו מנשר יע"א]. כלי החמץ שמשתמש בהם כל השנה, ואין בכוונתו להשתמש בהם בחג הפסח, האם צריך לנקותם היטב מחמץ קודם חג הפסח?

תשובה. לכתחילה יש לשפשף את הכלים של החמץ היטב קודם הפסח, באופן שלא יהיה חמץ ניכר בהם, ואז מותר להשהותם לאחר הפסח להשתמש בהם, ויצניע בפסח את הכלים של החמץ במקום צנוע שאינו רגיל להכנס לשם, כדי שלא יבא להשתמש בהם בפסח. וטוב לסווגם בחדר ולהצניע המפתח (שלחן ערוך סימן תנא סעיף א).

אולם מי שנוהג למכור את החמץ לגוי דרך הרבנות, יכול לכלול במכירת החמץ גם את החמץ הדבוק בכלים [לא את הכלים עצמם], ואז אינו צריך לנקות את הכלים כלל. ומה שיש

בחמץ, יש לנו ספק ספיקא, שמא לא נשתמשו כלל בחמץ, ושמא כדעת הפוסקים שאין צורך בהכשר כלים לפסח בליבון כלל אלא הגעלה בלבד, ודי לכלים אלו בהגעלה ברותחים (חזון עובדיה פסח עמ' קכח).

והוא הדין לאבן התנור המוזכרת בשאלה, שיש ספק אם נשארו עליה פירורים שבשעת היסק התנור יתנו טעם באבן, מכל מקום כיון שלא יצאנו מידי ספק, די לאבן הזו בהגעלה. וליבון קל דינו כהגעלה, והיינו שייסקו את התנור על חום גבוה למשך זמן מסוים, עד שאם יתנו קש על גבי האבן ישרף הקש, ודי בזה (הרמ"א בהגה סימן תנא סעיף ד).

סימן י - ניקוי המקרה

שאלה [מאת הרה"ג רפאל בן סעדון שליט"א ממעלות יע"א]. הרוצה לקיים הבטחת האר"י ז"ל, שמי שנזהר ממשהו חמץ בפסח, מובטח לו שלא יחטא כל השנה, האם עליו לפרק את המקרה לגמרי, ולנקותו כראוי מכל שאריות של פירורי חמץ, שהרי יש חלקים במקרה שנכנסים שם פירורי חמץ, ואי אפשר להגיע אליהם בלי שיפרקו אותם?

תשובה. יש להקדים, כי הכשרת המקרה עצמו אינו במים חמים, רק יש לנקותו היטב במים קרים, כי תשמישו כל השנה בצונן, וכפי תשמישו כך הכשרו (שלחן ערוך סי' תנא סעיף ו, כה. חזון עובדיה הלכות פסח עמ' קמח).

ולענין הפירורים הקטנים שנשארים בתוך המקרה בחורים ובסדקים עמוק עמוק מי ימצאנו, אין צורך לפרק את כל אותם החלקים ולחטט אחרי הפירורים ולבערם, כיון שאין בהם כזית, וכל פירורים שאין בהם כזית אין צורך לבערם, ודי במה שמבטל אותם בערב פסח באמירת "כל חמירא" וכו'. ודינם שוה לדין הפירורים הנמצאים בספרים, שאין צורך לבדוק אחריהם ולבערם, ויש לסמוך על מה שמבטלים את החמץ בערב פסח, כיון שאין בהם כזית (שו"ת יביע אומר ח"ז חאו"ח סי' מג. חזון עובדיה הלכות פסח עמ' לה. שו"ת אור לציון ח"א

נשים שאף על פי שמוכרים את החמץ, הרי הן משפשות ומקרצפות את הכלים היטב, מנהג אמותיהן בידיהן, ואין לחוש להן (פסקי תשובות סימן תנא הערה 19).

סימן יב - מזון לבעלי חיים בפסח

שאלה [מאת הרה"ג רפאל צוקר שליט"א רב בית הכנסת "דוד המלך" בנשר יע"א]. מי שיש לו בעלי חיים, כגון תוכים, דגים, תרנגולים, וכלבים, האם צריך להקפיד בפסח לתת להם אוכל כשר לפסח ללא חשש חמץ?

תשובה. חמץ בפסח אסור בין באכילה ובין בהנאה, וכבר בערב פסח החמץ אסור בהנאה מתחילת שעה ששית מהיום. ולכן אסור להאכיל בעלי חיים בחמץ מאותה שעה, וקל וחומר בפסח, שהרי הוא נהנה מהחמץ. וגם חמץ שנפסל מאכילת אדם אסור בהנאה ואסור לקיימו ברשותו בפסח, אלא אם כן נפסל מאכילת הכלב (שלחן ערוך סימן תמב סעיף ב, ט, וסי' תמג סעיף א).

ומכל מקום כל זה דוקא בחמץ גמור ללא תערובת. אבל דבר שיש בו תערובת חמץ, והחמץ נתערב בו מלפני הפסח, ואינו ראוי למאכל אדם, מותר להשאירו אצלו בפסח, וגם מותר ליהנות ממנו בפסח אף על פי שאסור לאכלו (שלחן ערוך סימן תמב סעיף ד. משנה ברורה ס"ק כב. וע"ע חזון איש או"ח סי' קטז סק"ז, ויו"ד סי' יב ס"ק ז ד"ה יש. ומ"ש במשנה ברורה מהדורת דרשו סי' תמב הערה 20, לעשות מחלוקת בזה בין המ"ב לחזון איש, אין דבריהם מוכרחים).

ולכן מותר להאכיל בפסח בעלי חיים במזון המיוחד להם שיש בו תערובת חמץ, אם אינו ראוי למאכל אדם ונתערב בו החמץ קודם הפסח (שו"ת אור לציון ח"ג פרק ח אות ה. כי בא מועד סי' תמב סעיף לה).

ובדרך כלל המזון לבעלי חיים שמצוי היום בשוק, אינו חמץ לבד, אלא בתערובת מלפני הפסח, לפיכך יש לבדוק בכל מקרה לגופו אם הוא ראוי למאכל אדם. ולמשל 'דוגלי' לכלבים שיודעי דבר אומרים שהוא ערב לחיך, אלא שאסור לנו לאכלו גם במשך השנה מפני שהוא

מורכב ממוצרים שאינם כשרים לאכילה כגון בשר נבלות וטריפות, אבל הוא מותר בהנאה, מה שאין כן בפסח שאין לתת אותו גם לכלב מפני שהוא ראוי למאכל אדם. והוא הדין בתערובת לתרנגולות, שיש בה חטה ושעורה הראויים עדיין למאכל אדם, ולכן יש להקפיד להאכילן בתערובת הכשרה לפסח. מה שאין כן אוכל לדגים שאינו ראוי למאכל אדם, אינו צריך הכשר לפסח.

סימן יג - מצה עשירה בפסח

שאלה [מאת ה"ה שמעון זוהר הי"ו וה"ה אלחנן קורקוס הי"ו מנשר יע"א, ורבי אליהו גוזלן הי"ו מרכסים יע"א]. א. האם מותר לאכול בפסח את העוגיות של "מצה עשירה" שמיצרות ע"י החברות "גטניו" ו"פפושדו", כי יש כמה חכמים שהוציאו עליהן לעז שהן חמץ גמור, ובאים בטענות שונות ומשונות, מפני שיש תערובת של מים בחומרים שבעיסה, במרגרינה, ובביצים, וביין, וכן על זו הדרך. ואפילו יש הטוענים שעוגות אלו אסורות גם לפני הפסח משום יין נסך, האם יש לחוש לטענות אלו?

ב. ומי שמחמיר לאכול מצה שמורה משעת קצירה, האם רשאי לאכול עוגיות אלו שנעשות מקמח למצות שאינו שמור משעת קצירה? **[שאלת רבי שמואל טרגן הי"ו מקרית אתא יע"א].**

תשובה. ראשית יש להקדים, כי מצה עשירה זו עשויה מקמח חיטה כשר לפסח, אשר לשים אותו במי פירות, ומפורש בתלמוד שמי פירות אינם מחמיצים, וכך דעת רוב ככל הראשונים כמלאכים, וכך פסק מרן השלחן ערוך, וכן הוא מנהג הספרדים מדורי דורות. אלא שמנהג אחינו האשכנזים להימנע מאכילת מצה עשירה זו, אבל גם לאשכנזים מותר לתת מצה עשירה כזו שנילושה במי פירות לחולה זקן וקטן (פסחים לה ע"א. שלחן ערוך סימן תמד סעיף א, וסי' תסב סעי' א, ד. שו"ת יחיה דעת ח"א סי' י. שו"ת יביע אומר ח"ט חאו"ח סי' מב. חזון עובדיה הל' פסח עמ' קיח. שו"ת שמע שלמה ח"ד סי' יב-טז. ילקוט יוסף החדש הלכות פסח ח"ב סימן תסב).

והעוגיות "מצה עשירה" שמיצרות על ידי חברת פפושדו, קיבלו הכשר ממרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א כבר לפני כחמשים שנה בהיותו רב ראשי לתל אביב, וגם אחר כך בהיותו רב ראשי לישראל, וגם אחר כך כשהסתיימה כהונתו ברבנות, במשך עשרות שנים היה נותן להם הכשר מידי שנה בשנה בכתב יד קדשו, ומינה רבנים חשובים ומפורסמים להשגיח מקרוב על מערך הכשרות שם, שהכל יהיה כדת וכדין, ובכל שנה לקראת חג הפסח היה מדבר על כך בשיעוריו, שהעוגות הללו כשרות בתכלית, ויאכלו עניים וישבעו. וזה המוצר היחיד בעולם, שמרן זיע"א ראה לנכון לתת לו כשרות באופן אישי. וגם היום העוגיות הנ"ל עומדות תחת השגחתו ופיקוחו של בנו הגדול של מרן זיע"א, הרה"ג אברהם יוסף שליט"א.

ובשבטי ישראל אודיע נאמנה, כי בשנתיים שעברו ביקרתי פעמיים במפעל פפושדו שבחולון, וראיתי את כל תהליך הייצור, והן כל יקר ראתה עיני, שהכל נעשה על הצד היותר טוב, ועמדתי מקרוב על כל הטענות המוזכרות לעיל, וראיתי כי אין בהן ממש, וכדלהלן: המיכל הגדול שיש בו קמח בכל השנה, מרוקנים אותו, ומנקים אותו בלחץ אויר חזק מאוד, ואת כל החיבורים שוטפים ומכשירים כראוי, ולאחר מכן נכנס בתוך המיכל הרב נותן הכשרות בעצמו, ובודק את כל המיכל שהוא נקי לחלוטין מכל פירור קמח, וכך מנקים גם את המלוש שלש את הבצק בכל השנה, ואחרי זה מכניסים למיכל הגדול את הקמח הכשר לפסח, ועושים שתי אפיות של עוגות במוצרים כשרים לפסח, אבל משווקים אותם כחמץ, ורק לאחר מכן כשברור שגם אילו נשאר פירור חמץ הוא הלך בעיסות הראשונות, מתחילים לאפות עוגיות כשרות לפסח.

ולענין החומרים שיש בעיסה בנוסף לקמח כשר לפסח, שהוא קמח המיועד לאפיית מצות, יש גם יין לבן, וסוכר, וביצים, ומרגרינה, ואבקת חומר כימי שמאוורר את הבצק, ובכל התערובת

הזו אין טיפה אחת של מים. ואף על פי שאילו היה מים ביין הדבר מותר, כיון שהמים נתבטלו ביין קודם שלשו העיסה (כמ"ש מרן הש"ע סי' תסב ס"ג), הם מחמירים שלא תהיה טיפת מים. היין מגיע ביצור מיוחד ללא טיפת מים, ומשגיחים על כך ביקב, שלאחר שמייבשים את הבור מהיין הקודם, ושוטפים את הצנרת ביין, רק ואחר כך מייצרים את היין שלהם. והביצים שיש בעיסה, מגיעים במיכלים מיוחדים עם חותמת המעידה שזה עבור מצה עשירה, כי במפעל של יצור הביצים בכל ערב שוטפים את המכונות והצינורות במים, שלא יסריחו משאריות הביצים, ובבוקר מייצרים ביצים חדשות שהם שוטפים את המכונות והצנרת מכל שארית מים, ורק אחר כך מייצרים את הביצים עבור המצה עשירה. וגם המרגרינה שמשתמשים בה למצה עשירה אין בה טיפת מים, וכפי שראיתי בביקורי במפעל את האישורים על כך, שהמרגרינה אינה מכילה מים, כי אף על פי שבדרך כלל מרגרינה מכילה מים, אבל לא משתמשים במרגרינה רגילה, אלא הוא שומן דקלים שקוראים לו בשם מושאל "מרגרינה". וגם החומר הכימי המעורב בעיסה, הוא אבקה יבשה לחלוטין המגיעה ממחצב, ללא שום מים.

וכל הברזים במפעל אין בהם מים כלל בכל תקופת אפיית העוגות הללו, והמשגיח - שהוא ירא ה' מרבים - עובר ובודק כל הזמן שהברזים פתוחים ולא יורד מהם מים, כי סגרו את הברז הראשי. ובסוף היום שוטפים את המכונות ביין ולא במים, כדי שלא ישאר שם טיפת מים, וגם הגלגלת שמורחים עמה ביצים על העוגיות להבריק אותן, ובלילה צריכים להשרות אותה במים כדי שלא תתייבש, משרים אותה ביין. והצינור שעובר בו היין הוא צינור מיוחד להעביר בו יין בתקופה זו, ואילו הצינור שרגילים להעביר בו מים הוא סגור במשך כל תקופת אפיית המצה עשירה.

והטוען שהשקולד יש בו מים והוא מחמיץ

את העיסה, במחכ"ת אינו יודע מה הוא סח, כי השוקולד שמצפה את העוגה מגיע רק לאחר שהעוגה אפויה לחלוטין.

וכן הטוען שיש חשש יין נסך בעוגות אלו, מפני שיש פועלים גוים במפעל, במחכ"ת אינו יודע מה הוא סח, כי אין לפועלים שום גישה ליין שזורם ממכילים סגורים לצינורות אטומים. ועוד שהיין הוא מבושל, ולא שייך בו דין יין נסך.

והגלגלת שמורחים עמה ביצים בכל השנה, מחליפים אותה לפסח בגלגלת מיוחדת, וכן שאר התבניות שעושים בהן את הצורות של העוגות של כל השנה, מחליפים אותן בתבניות מיוחדת לפסח.

נשאר לנו לדון על התנור עצמו ועל הרשת שמוליכה את הבצק לתנור, כי האפיה נעשית ע"י רשת שרשראות ברזל הקבועים ליד התנור, שעליהם נותנים הבצק של העוגות, ומופעלים ע"י חשמל באופן אוטומטי שנכנסים אל תוך התנור הלוהט, ויוצאים כשהם אפויים מצד השני של התנור, ואי אפשר לפרק אותם כדי ללבנם כדת בליבון חמור עד שיהיו ניצוצות ניתזים ממנו. אבל מכיון שכל האפיה נעשית לפני הפסח אין צורך בהכשרה, אלא די במה שהם מנקים ניקיון יסודי שלוקח להם שלשה ימים, כי החמץ לפני הפסח הוא בגדר היתר, והרי זה כדין נ"ט בר נ"ט דהיתרא שמוותר. ועוד שמכיון שמפסיקים יותר מעשרים וארבע שעות מאפיית החמץ לפני שאופים כשר לפסח, הרי זה נותן טעם לפגם. ובנוסף לזה הם מחמירים ומסיקים את התנור על 350 מעלות, שיש אומרים שהוא ליבון חמור (שלחן ערוך סימן תמז סעיף י', וסימן תנב סעיף א. שו"ת יביע אומר ח"ט חאו"ח סימן מה. וע' בספר דרך כוכב פפופר עמ' 311, ובספר שערי ימי הפסח עמ' עו. ודו"ק. ומ"ש בשו"ת אור לציון ח"ג פרק י' הערה ט להחמיר שלא לקנות עוגות לפסח ממאפיה שהכשירו בה את התנור בליבון קל. במחכ"ת הפריז על מדתו להחמיר, ולא ידעתי מה ראה על ככה ומה הגיע אליו לגבב חומרות כל כך, שהרי יש בזה גם נטל"פ, וגם נ"ט בר נ"ט דהיתרא, וגם התנור עבר הכשר בליבון קל, ובכל דבר לחוד יש להתיר לדעת מרן בדיעבד עכ"פ, וכ"ש בהצטרף כולהו. וע"ע במ"ש מרן

רבינו עובדיה יוסף זיע"א בשו"ת יחוה דעת ח"ב סימן סג, ובחזון עובדיה פסח עמ' קלב, ובשולי הסכמתו לספר אשר לשלמה לזוז אות ד. שו"ת שמש ומגן ח"ג חאו"ח סימן נו אות ו. שו"ת אדני פז ח"ד חאו"ח סימן סה. שו"ת ברית אברהם דניאל ח"ב סימן כג).

ועל כן הרוצה לאכול מהעוגות מצה עשירה של חברת פפושדו, ידע שעושה כדן וכהלכה, יאכלו עונים וישבעו. ומרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א בעצמו היה נוהג לאכול מהן בפסח, כפי שהעידו כמה מגידי אמת. וכן העיד הגר"מ מאיה שליט"א רב שכונת יד אליהו בת"א במכתבו, שראה במו עיניו שמרן זיע"א היה מגיש מעוגות אלו בחול המועד פסח לאורחים שבאו לבקרו ולקיים מצות הקבלת פני רבו. וכל מי שלא ביקר במפעל ומוציא עליהם שם רע - כמו שיש בדורנו כמה חכמים בעיניהם כאלה - קורא אני עליו את הפסוק "תִּאֲלַמְנָה שְׁפָתַי שֶׁקֶר הַדְּבָרוֹת עַל צִדִּיק עֲתֵק בְּגָאוֹה וּבִזּוֹ".

ב. ולענין השאלה במי שמחמיר לאכול מצה משעת קצירה, אם רשאי לאכול עוגיות אלו, יש להקדים, כי לאחרונה שמעתי טענה חדשה בשם חכם אחד, שפרסם ברדיו שאסור לאכול עוגיות אלו, מפני שהן עשויות מקמח שאינו שמור משעת קצירה, וכבר קיבלו עליהם כל ישראל לאכול אך ורק מצה שמורה. עכת"ל. ובמחכ"כ לא חש לקמחיה, כי מי אמר לו שכל ישראל קיבלו חומרא זז, ואדרבה עינינו הרואות שרוב העולם אינם מקפידים על מצה שמורה משעת קצירה, וכן בדין, שהרי אפילו למצת מצוה כתב מרן השלחן ערוך (סימן תנג סעיף ד) "טוב" לשמרן שלא יפלו עליהם מים משעת קצירה. כלומר שהוא מתורת חומרא, ולא מדינא. ולא כמ"ש הפרי חדש (סימן תנג) שהוא מדינא. וכבר האחרונים השיגו על דבריו. וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ט (חאו"ח סימן מ), וח"י (חאו"ח סימן לה אות יא), ובשו"ת יחוה דעת ח"ג (סימן כו). וכ"ש למצות של שאר החג, שבודאי אין שום חובה להקפיד על מצה שמורה, והיא חומרא בעלמא ממדת חסידות בלבד. ומלשון הביאור הלכה

דעתנו נוחה יותר בפת פלטר זה מפני חשיבותו בעיניו, הרי זה כפת דחוקה לו. וכתב שכן נהגו, ושכן דעת רבינו יונה. והובא להלכה בש"ע י"ד (סי' קיב סעיף ה). וראה עוד במש"כ בס"ד בשו"ת אבי בעזרי (חיו"ד סי' יא). ע"ש. ודו"ק.

ולאפוקי ממה שהראוני לאחד מרבני הזמן שלעג בספרו לנוהגים כן, שמקפידים לאכול מצה שמורה משעת קצירה, ומאידך אוכלים עוגיות של מצה עשירה, וגם כתב כמה דברים שאינם נכונים ע"פ שמועות הפורחות באויר, כגון מה שכתב שם בשם מרן הראשון לציון רבינו יצחק יוסף שליט"א שהעיד, כי מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א לא הכניס לביתו בעשרים השנים האחרונות לחייו עוגיות אלו בפסח. ושמועה זו אינה נכונה, ואדרבה העידו לי בני ביתו של מרן זיע"א, שממש בשנים האחרונות לחייו העוגות הללו היו בביתו. ובספר רבינו עמ' שמת העיד שמרן זיע"א גם אכל בעצמו עוגות אלו בחול המועד פסח תשס"ו. ושוב ביררתי אצל מרן הראש"ל שליט"א על זה, ואמר לי שמה שכתב בספר הנ"ל הוא שקר מוחלט, ומעולם לא אמר כדבר הזה שמרן לא הכניס לביתו עוגיות אלו בשנים האחרונות. ומכאן יש ללמוד שאין להתפעל כ"כ מדברים המודפסים. הנלע"ד כתבתי. והיעב"א.

סימן יד - בענין הנ"ל

שאלה [מאת הרה"ג עדיאל בוארון שליט"א רב קהילת "חזון עובדיה" במעלות יע"א]. בענין עוגות יין של חברת פפושדו, יש לי שתי שאלות כדלהלן: א. אם כשרות העוגות הללו כל כך טובה, מדוע אם כן אין כשרות של בד"ץ על עוגות אלו? ב. איך יצאנו מידי איסור חמץ בעוגות אלו, והלא נותנים ביסולפטי ביין, שהוא חומר משמר שמורכב גם ממים?

תשובה. א. גופי הכשרות של הבד"ץ בדרך כלל נמנעים מלהעניק כשרות על מפעל שמיצר במשך כל השנה חמץ, מחשש שמא ישאר משהו

(שם סד"ה טוב) משמע, שהגר"א לבדו היה נזהר בזה לעצמו, ובודאי שאין לחייב את כלל ישראל להדר בזה. והן אמת שכפי הנשמע מרן זיע"א נהג בשנותיו האחרונות לאכול דוקא מצה שמורה בכל ימי החג, כי היה מצוי לו בביתו שפע של מצות שמורות, ויתכן שגם נמנע מאכילת עוגיות אלו באותן השנים (ראה גליון בית מרן פרשת ויקהל פקודי תשע"ח אות כא. וראה עוד במעין אומר ח"ג סי' מא). אבל לא ללמד על הכלל כולו יצא, ומי שנוהג לאכול מצות רגילות במשך כל השבוע כרוב עמך בית ישראל, רשאי לאכול מעוגיות אלו.

וגם מי שמהדר לאכול מצות שמורות משעת קצירה בכל ימי הפסח, רשאי להחזיק בביתו מצות אלו, וכפי שהעידו בפני בני ביתו של מרן זיע"א, שגם בשנים האחרונות היו בביתו עוגיות אלו בחג הפסח. וגם רשאי ליתן לבניו הקטנים, וכמבואר בב"י או"ח (סי' רסט), דהיכא דאיכא פלוגתא אי שרי לגדולים, מותר למספי להו לקטנים בידים, כיון שאינו אלא איסור דרבנן. וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"א (חיו"ד סי' ד אות ז), וח"ה (חיו"ד סי' יא אות ב). ע"ש. ודון מינה ואוקי באתרין. ואפילו אחינו האשכנזים רשאים לתת מצה עשירה זו לחולים וזקנים וקטנים, וכמבואר בדברי הרמ"א בהגה (סימן תסב סעיף ד), ובשו"ת יחוה דעת ח"א (סימן י). ע"ש.

וגדולה מזו אני אומר, כי לפע"ד אפילו המהדר לאכול מצות שמורות משעת קצירה בכל ימי הפסח, ורוצה להקל ולאכול עוגיות אלו בפסח, אין מזניחים אותו. כי כאמור אין זו אלא חומרא בעלמא, ומהיות טוב אל תיקרי רע. וזה שייך במצות ממש שיש לו כיוצא בהן שמורות משעת קצירה ומעדיף לאכול אותן, משא"כ בעוגיות אלו שאין לו כמותן מקמח שמור משעת קצירה. וכעין מ"ש הרשב"א בתורת הבית הארוך (ב"ג ש"ז דצ"ב ע"ב) לענין פת פלטר גוי, שלא הותרה אלא במקום שאין לו פת ישראל, וה"ה אם יש לו פת ישראל, אבל יש פלטר גוי שעושה פת יפה ממנו וערבה לו יותר, או ממין אחר שאין בידו של פלטר ישראל, מותר לקנות מפלטר גוי, דכיון

חמץ במפעל, ושמא ההכשרה לא תהיה כהוגן. אולם בנידוננו שכבר נתבאר בתשובה הקודמת, שכל העוגיות הללו מיוצרות לפני הפסח, אין חשש זה, שהרי חמץ שנתערב לפני הפסח - בפרט כשהוא לח בלח - בטל בששים, ואינו חוזר וניעור בפסח (שלחן ערוך סימן תמז סעיף ב, ד).

וגם מצד הכשרת התנור אין שום חשש, וכפי שנתבאר בתשובה הקודמת, שיש ארבע סיבות לכך שאין לחוש לטעם החמץ שבלוע בתנור: א. כיון שהכל נעשה לפני הפסח, והרי זה נ"ט בר נ"ט דהיתרא שמותר לפסח. ב. כיון שאופים את העוגיות הללו לאחר המתנה של עשרים וארבע שעות, והרי זה נותן טעם לפגם שאינו אוסר את העוגיות לפסח. ג. התנור עובר היסק שהוא לפחות בגדר ליבון קל, אשר מועיל לכתחילה לדעת הרבה פוסקים, וגם אנחנו שמצריכים ליבון חמור, זהו לכתחילה, אבל בדיעבד שהעוגיות כבר נעשו יש לסמוך על ליבון קל. ד. ההיסק שעובר התנור הוא בחום של 350 מעלות צלזיוס, אשר לדעת כמה חכמים הדבר נחשב כליבון חמור.

אלא שהבד"ץ נאמן לגדר שאימץ לעצמו, שלא לתת כשרות למפעל שמייצר חמץ במשך כל השנה, ואין בזה שום הוכחה שלילית על כשרות המוצר.

ובכלל יש לדעת, כי יש הרבה מוצרים שאין עליהם כשרות בד"ץ, והם כשרים בהחלט, כמו כמה בתי אוכל בעירנו נשר יע"א שיש עליהם כשרות של הרבנות, וב"ה הם כשרים בהחלט גם למהדרין, אלא שהיצרן אינו מעוניין לשלם לגוף כשרות פרטי, אשר בדרך כלל גובה ממנו אגרה גבוהה, ולכן אין להביא שום ראיה לפסול כשרות של איזה מוצר, ממה שאין לו כשרות בד"ץ. [ומאידך אני יודע על בתי עסק בערים אחרות שיש עליהם כשרות של הבד"ץ, ולדאבוננו יש בהם כמה ליקויי כשרות חמורים, נמצא שכל מקרה לגופו. תן לחכם ויחכם עוד].

ב. כפי שביארנו בתשובה הקודמת, אם נתערב מעט מים ביין לפני לישת העיסה, אין המים

הללו מחמיצים את העיסה, כי כבר נתבטלו ביין, וכמו שפסק מרן השלחן ערוך (סימן תסב סעיף ג) בפירוש. והוא הדין לביסולפיט שנותנים ביין, הרי הוא בטל ביין ואינו מחמיץ את העיסה. ובנידוננו צריכים לדעת שבמאפייט פפושדו מחמירים יותר, ומשתמשים ביין שמויצר במיוחד עבורם, אשר אין בו מים ולא ביסולפיט כלל, אלא יין בלבד.

סימן טו - אכילת אורז בפסח

שאלה [מאת ה"ה ליאור בוזגלו הי"ו מחיפה יע"א]. מי שנהג כמנהג אבותיו יוצאי מרוקו, שלא לאכול אורז בפסח, אבל יש לו עובדת זרה שרוצה לבשל ולאכול אורז בפסח בכלים המיוחדים לה, האם רשאים להדיח את כלי הפסח באותו כיור שהיא מדיחה כלים?

תשובה. ראשית יש להקדים, שהדבר ברור שאורז אינו חמץ, ולא מחמיץ, לכל הדעות, ורבותינו האמוראים בעלי התלמוד היו מניחים אורז בקערת הסדר בליל פסח. אלא שיש כמה מקהילות ישראל - בעיקר אצל עדות אשכנז - שנהגו שלא לאכול אורז בפסח מכמה טעמים וחששות (פסחים קיד ע"ב. שלחן ערוך סימן תג סעיף א).

וכן יש גם מהספרדים מהשרידים אשר ה' קורא, שנהגו להמנע מאכילת אורז בפסח, מחשש פן לא יוכלו לבדוקו יפה. ומכל מקום מי שמחמיר שלא לאכול אורז - בין אשכנזי בין ספרדי - ומתארח במקום שנוהגים לאכול אורז, ויודע שהעוף או תבשיל אחר התבשל בסיר שבישלו בו אורז במהלך חג הפסח, יכול לאכול מתבשיל זה בלא חשש. ולכן אין שום איסור במה שמדיחים את הכלים באותו הכיור שמדיחים בו כלים שבישלו ואכלו בהם אורז, כי אין הכיור נאסר מכלים אלו (שו"ת יחזקאל דעת ח"ה סי' לב. חזון עובדיה פסח עמ' פו).

סימן טז - בענין הסעודות בשבת הגדול

שאלה [מאת ה"ה דניאל אלמקייס הי"ו מנשר יע"א]. א. בשנה זו שליל הסדר חל במוצאי שבת, כיצד מקיימים מצות סעודה שלישית באותה שבת?

ב. והאם ניתן לקיים מצות סעודה שלישית בשבת זו, בכופתאות מבושלות מקמח מצה הנקראות "קניידלך"? [שאלת ר' יוסף מנדל הי"ו מנשר יע"א].

ג. והאם מותר לאכול בשבת זו לחמניות שנעשות מקמח מצה? ומה ברכת הלחמניות הללו? [שאלת ר' אריאל ביטון הי"ו מנשר יע"א].

ד. ומה יעשה מי שעליו להימנע מאכילת לחם בערב פסח, מפני שיש לו גשר על השיניים, שמצטבר שם חמץ וקשה להסירו לגמרי, ולכן ממליצים לו בכל שנה להימנע מאכילת חמץ יום קודם פסח, כיצד ינהג בשנה זו בסעודות שבת שחובה לאכול פת? [שאלת ה"ה ליאור בוזגלו הי"ו מחיפה יע"א].

תשובה. א. בענין סעודה שלישית, יש להקדים, שאכן אסור לאכול מצה בערב פסח כל היום, וחמץ אסור לאכול מסוף שעה רביעית מהיום, כלומר מהשעה 10:15 [בשעון קיץ], וזמנה של סעודה שלישית הוא משיגיע זמן המנחה, דהיינו משעה ששית ומחצה, כלומר מהשעה 13:15 והלאה, נמצא שזמן סעודה שלישית אסור באכילת חמץ ואסור גם באכילת מצה, ולכתחילה יש לאכול דוקא פת בסעודה שלישית. ולכן אפשר לקיים סעודה שלישית על "מצה עשירה", דהיינו שלשו קמח במי פירות בלי מים כלל שאינם מחמיצים, וכן מנהג הספרדים לאכול עוגות של מצה עשירה בפסח [המיוצרים על ידי פפושדו וגטניו], וברכת מצה עשירה זו היא בורא מיני מזונות. וגם אחינו האשכנזים שמחמירים ולא אוכלים מצה עשירה בפסח, רשאים לאכול מצה עשירה זו של פפושדו בערב פסח לסעודה שלישית, ומכל מקום מנהגם לעשות סעודה

שלישית בבשר ודגים, או במיני פירות (שלחן ערוך סימן רצא סעיף ב, ה, וסימן תמג סעיף א, וסימן תמד סעיף א, וסימן תסב סעיף א, ד, וסימן תעא סעיף ב, שו"ת נודע ביהודה קמא סימן כא. ערוך השלחן סימן תמ"ה).

אולם מאחר שלכתחילה מצוה לקיים סעודה שלישית דוקא בפת שברכתה המוציא לחם מן הארץ, על כן לכתחילה חכם עיניו בראשו מערב שבת לטגן מצות שלימות בשמן עמוק, שאז ברכת המצה נשארת המוציא לחם מן הארץ, ומצה כזו מותר לאכלה בערב פסח, מפני שאינו יוצא ידי חובת אכילת מצה בליל פסח במצה כזו שהיא מבושלת, מאחר שנתבטל ממנה טעם המצה האפויה, וגם נשתנה מהותה ממצה אפויה למצה מטוגנת, וכך יוכל לקיים מצות סעודה שלישית בהידור על מצות אלו (שלחן ערוך סימן קסח סעיף י, וסימן תסא סעיף ד, ומשנה ברורה סק"ח. ערוך השלחן סימן תמד סעיף ה. שו"ת יחווה דעת ח"א סימן צא אות יב. חזון עובדיה פסח עמ' רסד. ואמנם שם כתב עוד אופן לבשל המצה בתוך מרק שבכלי ראשון. אולם מהנסיין הדבר קשה מאוד מבחינה מעשית, וצריך מומחיות רבה להוציא את המצה בשלימותה. ומסתבר שהדבר אפשרי יותר במצות רכות).

ב. ולענין אכילת קניידלך בערב פסח בסעודה שלישית, הנה הקניידלך נעשה על ידי שלוקחים קמח מצה ולשים אותם בשמן ותבלינים וביצים, ועושים מהעיסה כופתאות שמבשלים אותם במרק, וקניידלך אלו ברכתם בורא מיני מזונות, כדין פירורי לחם קטנים פחות מכזית שעברו בישול וטיגון. וגם אם עושים כופתאות גדולות שכל אחת יותר מכזית, ברכתם בורא מיני מזונות, מפני שהפירורים עצמם פחות מכזית. ומותר לאכול קניידלך מקמח מצה בערב פסח, כדין מצה מבושלת, ורשאי לאכול מהם לסעודה שלישית, ויברך בורא מיני מזונות, וברכה אחרונה מעין שלש. ומכל מקום הרוצה לקיים מצוה מן המובחר, יאכל בסעודה שלישית מצה שלימה כשהיא מטוגנת או מבושלת (שלחן ערוך סימן קסח סעיף י. משנה ברורה סימן רצא ס"ק כה. וסימן תמד סק"ח, וסימן תעא סק"כ. שו"ת אור דוד ח"ב סימן כה).

והאוכל מצה לסעודה שלישית בשבת זו, בין מצה מבושלת או מטוגנת, בין קניידלך, ובין מצה

בבתי החולים, ובבתי המלון, אוכלים מצות בשבת זו, ונוסף עליהם חלקים גדולים מעם ישראל שנמנעים מאכילת חמץ בשבת זו, ומסתבר שרוב עם ישראל כבר לא אוכלים חמץ באותה שבת).

וזו עצה טובה לכל מי שחפץ לסלק את החמץ לגמרי מביתו ביום ששי, ובפרט כשנמצאים ילדים קטנים בבית וקיים חשש שיפזרו את החמץ אנה ואנה, שבליל שבת יאכל מצות, ובסעודה שניה ושלישית יאכל מצות מטוגנות (ז"ל מרן הבית יוסף סימן תמד: ואין להקשות, יבער הכל מלפני השבת ולא ישייר כלום, ובשבת יאכל מצה עשירה, דכיון דאין סיפק בידי כל אדם לעשות מצה עשירה לכל השלוש סעודות לא אטרוהו רבנן. עכ"ל. ומשמע שיש מעלה בזה לבער כל החמץ מלפני השבת. שו"ת יחווה דעת ח"א סימן צא אות יא).

סימן יז - בענין הפשרת המצות בשבת

שאלה [מאת ה"ה מעוז פלד ה"ו וה"ה מאור בוסידן ה"ו מנשר יע"א]. בשנה זו שערב פסח חל בשבת, מה הדין במי שקנה מצות שמורות עבודת יד רכות לליל הסדר, ומצות אלו יש לשמור בהקפאה כדי שישארו טריות כידוע, האם מותר להוציא מצות אלו קודם צאת השבת כדי שיפשירו ויהיו מוכנות לאכילה בערב, או שיש בזה איסור מטעם מוקצה, או מטעם הכנה משבת ליום טוב?

תשובה. יש להקדים, כי חכמים אסרו לאכול מצה בערב פסח, ולכן מצה שמורה המיועדת לליל הסדר היא מוקצה בשבת זו, כי אינה ראויה לכלום בשבת זו, שהרי אדם מקפיד שלא יאכלו ממנה עד הערב (פרי מגדים סימן תמד א"א סק"א. בן איש חי פרשת צו אות ו. שו"ת יחווה דעת ח"א סימן צא אות יג. חזון עובדיה פסח עמ' רסז. חזו"ע שבת ח"ג עמ' קיא. ומצות רגילות אינן מוקצה, מפני שראויות הן לתת לקטנים שאינם מבינים בסיפוי יציאת מצרים. ועוד, שלדעת מרן השלחן ערוך סימן שיח סעיף ה אין בישול אחר אפיה, ולפי זה רשאי לבשל מצות אלו בשבת עצמה בכלי ראשון רותח שאינו על האש, ולאכול מצות אלו בשבת, וכמ"ש בילקוט יוסף סימן תמד סעיף יט. ולאפוקי ממ"ש באור לציון ח"ג פרק יד אות א שאין לעשות כן בשבת, ולטעמיה אזיל שכ"כ בח"ב עמ' פ"ל אות ד שנוהגים להחמיר בבישול אחר אפיה. אך כבר דחה דבריו

עשירה של פפושדו או גטיניו, עליו להקדים את הסעודה לפני שעה עשירית, כלומר עד השעה 15:30 בערך, כדי שיהיה תאב לאכילת המצה בערב, ואז יאכל יותר מכביצה, דהיינו מעל חמשים גרם. ואם נתעכב עד לאחר שעה זו, יקפיד לאכול מהמצות הנ"ל פחות מחמשים גרם. או שיקיים סעודה שלישית בבשר ודגים או פירות, אך יזהר שלא ימלא כרסו מהם (שלחן ערוך סימן תעא סעיף א, ב, וסימן תקט סעיף א. שו"ת יחווה דעת ח"א סימן צא אות יב. חזון עובדיה עמ' רסד).

ג. ולענין אכילת לחמניות מקמח מצה בשבת זו, כבר הקדמנו שאסור לאכול מצה בערב פסח, זולת מצה עשירה או מצה מבושלת. אבל עוגה שעושים מקמח מצה, דהיינו שמפוררים מצה אפוייה, ולשים אותה ביין ושמן וכדומה, אינה נקראת מצה עשירה לענין זה, ואסור לאכלה בערב פסח, כי לאחר שחל עליה איסור של מצה בערב פסח, שוב לא פקע ממנה איסור זה על ידי אפיה, אלא על ידי בישול דוקא. והוא הדין לנידון הלחמניות המוזכרות בשאלה, שעשויות מקמח מצה שלשו אותו במים וחזרו ואפו אותו, מכיון שהקמח מצה היה אפוי ונשאר אפוי, לא פקע ממנו איסור אכילתם בערב הפסח (מהרי"ו סימן קצג. הרמ"א בהגה סימן תעא סוף ס"ב. הגר"א"י קוק בעולת ראיה ח"ב עמוד רמג. נתיבי עם עמוד קצד. חזון עובדיה פסח הלכות ערב פסח סעיף ה).

ד. מי שחושש לאכול חמץ בשבת זו, מהטעם האמור בשאלה שמא ישאר לו פירורי חמץ בין שיניו, רשאי לאכול בליל שבת מצות ולברך עליהן ברכת המוציא, כשם שאנחנו מברכים המוציא על המצה בכל ימות הפסח כי לחמנו הם. ובשבת בבוקר יאכל מצות מטוגנות, באופן שברכתם המוציא, וכמבואר לעיל לענין סעודה שלישית, שאם מטגנים את המצות כשהן שלישיות ויש בהן כזית, מברך עליהן המוציא וברכת המזון (ע' בשו"ת יחווה דעת ח"ג ס"ס יב, שחולה שאינו אוכל לחם, מברך על המצה המוציא. ודון מינה ואוקי באתרין. ולאפוקי ממה שכתב באור לציון ח"ג פ"ד אות א, שצריך לאכול שיעור ארבע ביצים מצה כדי לברך עליה המוציא וברכת המזון בשבת זו, כי רוב עם ישראל אוכלים חמץ. וליתא, כי כל המקומות הצבוריים כגון בצבא,

בש"ת יביע אומר ח"ט חאו"ח סימן קח אות קסה, שאין בזה שום מנהג להחמיר).

לפיכך אין להוציא בידים את המצות השמורות מההקפאה קודם צאת השבת, מטעם מוקצה. אולם רשאי להוציא אותן בשינוי וכלאחר יד, כגון שידחוף אותם במרפקו וכדומה, כשם שמותר לטלטל כל מוקצה בשינוי (שלחן ערוך סימן שח סוף סעיף ג, וסימן שיא סעיף ח).

וכן יש אפשרות נוספת לטלטל את המצות הקפואות בשבת, על ידי שיתן על המצות דבר הראוי לשימוש בשבת, כגון חתיכת חסה וכדומה, ואז מותר לטלטל המצה אגב החסה. וכן ישנה אפשרות נוספת לטלטל המצות הללו, אם בדעתו ליתן מהן בשבת חתיכה קטנה לילד קטן שאינו מבין בסיפור יציאת מצרים (שלחן ערוך סימן שח סעיף ה. חזון עובדיה פסח עמ' רסו. ילקוט יוסף סימן תמד סעיף מ).

ומצד הכנה משבת ליום טוב, אין בזה איסור, כיון שמדובר בפעולה קלה מאוד שהיא לצורך מצוה, שמוציא את המצה מהמקפיא ומניחה בחוף והמצה נפשרת מאליה (ע' מגן אברהם ס"ס תק, חזון עובדיה שבת ב' עמ' תמו, וח"ו סימן קב לענין הפשרת חלה, ושטיפת כוס הקידוש. ע"ש. ודון מינה ואוקי באתרין).

אולם למעשה אין צורך להגיע לכל זה, מכיון שלא אוכלים את המצות מיד בתחילת הלילה, אלא רק לאחר כשעתיים, ולכן אפשר להוציא את המצות הקפואות רק לאחר צאת השבת בשעה 19:15, ועד שיגיעו לאכילת המצה לאחר כשעתיים המצות יספיקו להפשיר. וכן יכול להניח את המצות בערב בתוך מגבת מעל קדרה שעל גבי הפלאטה, והמצות יפשירו במהרה (ילקוט יוסף סימן תמד סעיף מ).

ובמקום הצורך יש להקל להוציא את המצות הקפואות כבר משקיעת החמה, כדין כל איסור דרבנן שהתירו בבין השמשות כשהוא לצורך מצוה, או שטרוד ונחפז עליה (שלחן ערוך סי' רסא סעיף א. סי' שז סעיף כב. סי' שמב. וע' בחזו"ע שבת א' עמ' רפג שגם כאשר עושה מעשה שיש בו שני איסורי דרבנן, מותר בביה"ש לצורך מצוה. ע"ש. ודו"ק).

סימן יח - הסרת אפר הסיגריה ביום טוב

שאלה [מאת ה"ה אבי מלכה הי"ו וה"ה יעקב אלפסי הי"ו מנשר יע"א]. האם מותר לאפר את הסיגריה [להוריד את האפר שמצטבר בראש הסיגריה] ביום טוב?

תשובה. יש להקדים, כי אמנם התורה התירה לעשות מלאכות ביום טוב, כשהן לצורך אוכל נפש. ולא דוקא מלאכות שהן לצורך אכילה, כהבערה ובישול, אלא כל שיש בהן הנאה הווה לכל נפש, כגון להדליק נר להאיר, או אש לחמם את הבית. ורק הצריכו חכמים שלא יוליד אש חדשה, אלא יעביר מאש המוכנה מערב יום טוב (שלחן ערוך סימן תצה סעיף א, וסימן תקב סעיף א).

ולכן הרגיל בעישון מעיקר הדין מותר לו לעשן סיגריות ביום טוב, על ידי שמדליק את הסיגריה מאש המוכנה מערב יום טוב, כיון שהרגילים בכך יש להם הנאה ושמחה גדולה בעישון, וצער גדול ממניעת העישון. אולם אין לכבות את הסיגריה ביום טוב, כיון שכבידי הסיגריה אינו לצורך אוכל נפש והנאה כלל (שלחן ערוך סימן תקיד סעיף א).

ומטעם זה יש מן הפוסקים שהזהירו לאותם המעשנים, שלא יסירו את האפר מן הסיגריה, שהרי כשמסיר את האפר הרי ניצוצות אש ניתזין ממנו ונכבים, ואין בדבר צורך הנאה, כי כל זה נעשה רק מחשש שיפול עליו האפר ויתלכלך, ואין לכבות כשאנו לצורך אוכל נפש (ש"ת כתב סופר חאו"ח סימן סו. שו"ת רב פעלים ח"ב חאו"ח ס"ס נח).

אולם למעשה אין איסור בדבר, ואין זה אלא חומרא בעלמא, כי העושה כן אינו מתכוין שיפלו ניצוצות, אלא כוונתו לסלק את האפר, וגם אין הדבר מוכרח שיפלו ניצוצות אש. וגם אם היה ודאי שנופלים ניצוצות, מכיון שהוא פסיק רישיה דלא ניחא ליה יש להתיר. ועוד שהדבר מועיל גם לצורך הבערת הסיגריה, כי כאשר האפר נותן בראש הסיגריה הוא גורם לכיבוי, וכיבוי כזה שהוא לצורך הבערה מותר ביום טוב (שלחן ערוך סימן תקיד סעיף י. נתיבי עם עמ' ריד. שו"ת יביע אומר ח"ה חאו"ח סימן לט אות א).

ומכל מקום כל ההיתר בעישון סיגריות ביום טוב, הוא כאמור רק לאותם הרגילים בהרגל מגונה זה, ויש לו צער במניעת העישון ביום טוב. אבל מי שאינו רגיל בעישון, לא יעשן ביום טוב כלל. וגם הרגילים בעישון, עליהם להשתדל בכל כחם להפסיק לחלוטין מהעישון, אשר נודע בבירור שהוא מביא לידי מחלות רבות המסכנות את בריאות האדם, ושומר נפשו ירחק מהם, ושב ורפא לו (שו"ת יביע אומר ח"ה חאו"ח סימן לט. חזון עובדיה יום טוב עמ' מו).

סימן יט - בענין אורחים מחללי שבת ביום טוב

שאלה [מאת ה"ה יאיר מימון ה"ו מנהריה יע"א]. א. האם מותר להזמין לסעודות יום טוב אורחים מחללי שבת בפרהסיא?

ב. ואם יש לו בני משפחה קרובים מאוד שבאים להתארח אצלו בחג, האם מותר לבשל ולצללות להם ביום טוב?

ג. והאם מותר לבקש מהאורח שהוא מחלל שבת בפרהסיא שיבשל ויצלה עבור כולם?

תשובה. יש להקדים, כי אמנם התורה התירה לעשות ביום טוב כל מלאכת אוכל נפש כמו הבערה ובישול, שנאמר (שמות יב, טז) "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם". ומפסוק זה למדו רבותינו "לכם" ולא לנכרים, כלומר שאסור לעשות ביום טוב שום מלאכה עבור גוי. ומטעם זה אסור גם להזמין גוי לחג, ואף על פי שמותר להזמין גוי לשבת ולכבד אותו במאכל ומשקה, אבל ביום טוב גזרו חכמים שמא יבוא לבשל עבורו, ויעבור על חילול יום טוב. וגם אם הכין את כל התבשילים לחג מבעוד יום, אסור להזמין את הגוי, שמא יבשל עוד בחג, ויוסיף לבשל גם עבור הגוי (ביצה כא ע"ב. שלחן ערוך סימן שכה סעיף א, וסימן תקיב סעיף א).

והנה מדין התלמוד יהודי שמחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כמו שהמיר דתו לעבודה זרה, ודינו כגוי לכמה וכמה דברים, שכשם שהעובד עבודה זרה כופר בקדוש ברוך הוא, כך גם המחלל

שבת כופר במעשיו של הקדוש ברוך הוא, ומעיד שקר שלא שבת הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. ועוד שהשבת ועבודה זרה כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה, והשבת היא האות שבין הקדוש ברוך הוא ובינינו לעולם, לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, שעליו אמרו ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, אבל מחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה, ושניהם כגוים לכל דבריהם. והוא הדין בנידונו שאסור לבשל ביום טוב עבור יהודי שמחלל שבת בפרהסיא, וכן אסור להזמין אותו לסעודת יום טוב, גם אם כבר הכין את כל התבשילים מערב יום טוב, שמא יבוא לבשל עבורו ביום טוב (חולין ה סע"א, ורש"י שם ד"ה אלא לאו. סנהדרין מד ע"א. רמב"ם פ"ל מהלכות שבת הלכה טו. שלחן ערוך או"ח סימן שפה סעיף ג, ויו"ד סימן ב סעיף ה, וסי' קיט סעי' ז, ואה"ע סי' קכג סעי' ב, וחז"מ סי' רסו סעי' ב. ביאור הלכה סימן קצט סעיף ג ד"ה ע"ה, ומשנה ברורה סימן תקיב סק"ב. כף החיים סימן תקיב סק"ד. חזון עובדיה יום טוב עמ' לט. וע' בפרש"י עירובין סט ע"א, ותוס' שם ד"ה בפרהסיא, דאפי' עובר על דרבנן בפרהסיא דינו כמומר. וע"ע בספר גפי אש עמ' קנה).

ומחללי שבת בפרהסיא שבדורנו, יש אומרים שיש להקל בהם שלא להחשיבם כגוים, מפני שהתחנכו בבתים ובמוסדות שאינם שומרים תורה ומצוות, והרי הם כאנוסים וכתינוקות שנשבו, כי מעשה אבותיהם בידיהם ואינם יודעים חומרת עון חילול שבת (עפ"ד מרן הב"י או"ח סי' שפה לגבי הצדוקים. חזון איש יו"ד סי' א אות ו, וסימן ב אות טז ואות כח).

ויש אומרים שאין להקל בזה אלא במקומות הנדחים שאין שם יהדות, אבל בארץ ישראל שהכל רואים בתי כנסיות ובתי מדרשות, ועיניהם הרואות יהודים רבים שומרי שבת כהלכה, ובכל זאת אינם נרתעים מלחלל שבת בפרהסיא ברגל גאווה בנסיעה במכוניות ועישון סיגריות בראש כל חוצות, יש לדונם כגוים (שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן קעב, וח"ט סימן קצח. מרן רבינו הגדול זיע"א ביבי"א ח"י חאו"ח סימן נה בהערות על ח"ג אות יא, ובכף החיים יו"ד סי' קיט סס"ק לט).

ולמעשה הדבר בספק אם מחלל שבת

(ע"פ הנ"ל שיש לחלק בין דבר האסור מהתורה לבין גזירה דרבנן. שו"ת ציץ אליעזר ח"ח סימן יז. שמירת שבת כהלכתה פ"ב הערה כא. שו"ת שבט הלוי ח"ח סימן קסה אות ה. אשרי האיש ח"ג עמ' יג. חוט שני קרליץ עמ' סה. ארחות רבינו ח"ב עמ' קו. פסקי תשובות סימן תקיב אות ב).

ולענין השאלה אם מותר שאותו יהודי מחלל שבת בפרהסיא יבשל בעצמו, כגון שמכבדים אותו לצלות את הבשר על האש בחג, מאחר שיש ספק בגדר מחללי שבת שבזמננו, יש להקל בדבר (ממה נפשך, אם דינו כיהודי גמור מותר גם לנו לבשל עבורו, ואם לאו אין לאסור לו לבשל ביום טוב. שו"ת ציץ אליעזר ח"ח סימן יז. שו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן שיט. לקט הל' יו"ט פ"ג אות ג בשם הגרי"ש אלישיב, ואמנם הגר"ל שטיינמן בירחון מוריה תשנ"ט עמ' קטז נסתפק בזה, ובחוט שני יו"ט פ"ד סק"ג אסר. אך למעשה יש לנו ס"ס להקל. ילקו"י הל' יו"ט עמ' שצה).

בפרהסיא בזמננו דינו כגוי או לא, ובפרט כשעושה קידוש בשבת ומעיד בזה שהוא מאמין שהקדוש ברוך הוא ברא שמים וארץ, ולכן יש להחמיר בדאורייתא, אבל יש להקל בדרבנן (ע' בילקוט יוסף סי' נה סעיף יא דאמרינן סב"ל בכה"ג. וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ט חאו"ח סימן קח אות לד. ודון מינה ואוקי באתרין. השיעור השבועי ח"א פרשת קורח אות ז, וח"ב פרשת וירא אות ה. פסקי תשובות סימן שכט אות ה ובהערות).

לפיכך, אם יש לו בני משפחה שהם מחללי שבת בפרהסיא ויש צורך להזמין, יזמינם וישתדל לקרבם בעבותות אהבה לה' יתברך, ויסמוך על הסוברים שבזמננו דינם כתינוקות שנשבו ואין להם הדין החמור של מחלל שבת בפרהסיא. אולם ימנע מלבשל ולצלות להם בחג עצמו, אלא יאכלו דברים המבושלים מערב החג

שיעור מיוחד בענין סעודה שלישית בשבת שהיא ערב פסח

זמן התפלה וסעודה שניה בשבת שחל בו ערב פסח. זמן קיום סעודה שלישית. האופנים בהם ניתן לקיים את הסעודה השלישית בשבת זו. אכילת עוגיות פפושדו וגטניו בפסח לספרדים ולאשכנזים. אכילת עוגיות אלו בסעודה שלישית גם לאשכנזים. הדרך לקיים את סעודה שלישית בהידור על פי תורתו של מרן ע"ה

שואלין בהלכות הפסח

א) הגמרא (פסחים ו.) אומרת "שואלים בהלכות הפסח שלשים יום קודם הפסח". בעוד שלשה שבועות אנחנו נמצאים בערב דערב של פסח, ערב בדיקת חמץ, והשנה יש לנו כמה שינויים, בגלל שליל הסדר יוצא במוצאי שבת, וערב פסח חל בשבת, והרבה אנשים שואלים, "שואלים הלא כן?" (איכה ה, יח)... 'נפשם לשאול הגיעה' איך בדיוק מתכננים את השבת הזו, מה אוכלים בסעודה ראשונה ושניה, ובעיקר מה אוכלים בסעודה שלישית, ומה עושים עם מכירת חמץ, בדיקת חמץ, ביעור חמץ, ועשיית מלאכה בערב פסח, ואפיית המצה בערב פסח, והכשר כלים, ובעזרת ה' בשיעורים הבאים נתייחס לעוד ועוד פרטים. רק לפני כן נקדים ונאמר, כי השבת הקרובה זה פרשת "כי תשא" - שבת "פרה", כ"ב לחודש אדר, וצריך לזכור לכין מצות עשה דאורייתא, ולהוציא את הספר היותר מהודר לקריאת פרשת "פרה", כדי לצאת ידי חובת דעת הרשב"א (ברכות יג.) ועוד ראשונים, ומרן השלחן ערוך (סימן קמו ס"ב, וסימן תרפ"ט) שהוא מדאורייתא. שבת הבאה זה פרשת "ויקהל-פקודי" - שבת "החודש", כ"ט לחודש אדר, ערב ראש חודש ניסן, ובו מוציאים שני ספרי תורה, ובהפטרה קוראים את ההפטרה של שבת החודש, "כה אמר ה' בראשון באחד לחודש" (יחזקאל מה, יח - מז, טו), וגם פסוק ראשון ואחרון מההפטרה של "מחר חודש" (שמואל א ב, יח, מב), וכמבואר בבית יוסף (סימן תכה) ובשלחן ערוך (שם ס"ב). שבת אחר כך זה פרשת "ויקרא", ז' לחודש ניסן, וזה עוד לא שבת הגדול ממש.

זמן תפלת שחרית בשבת הגדול

ב) שבת אחר כך זה פרשת "צו", ערב פסח שחל להיות בשבת, וזה "שבת הגדול" האמיתי, אבל בגלל שבשבת הגדול אנחנו רגילים לדרוש את ההלכות של פסח, איך עושים הכשר כלים, מכירת חמץ, בדיקת חמץ, ביעור חמץ, ואיזה מצות ויין לקנות, ואי אפשר לומר את הדברים הללו בערב פסח, כי כבר בלילה עושים "ליל הסדר", ולכן אין לנו ברירה, וכבר בפרשת "ויקרא" אנחנו נעשה את הדרשות של "שבת הגדול", וכמו שכתב הרב כנסת הגדולה (סימן תמד), ובספרו פסח מעובין (סימן קצו), ונעשה את הסיבוש שאנחנו רגילים לעשות בשבת הגדול בבתי הכנסת לדרוש מענייני דיומא, וגם בשבת אחר כך שהיא שבת הגדול האמיתי, דורשים מענייני דיומא בערב שבת, כי ביום שבת זה לא מתאפשר, מאחר שכולם מתפללים בנץ באותה השבת, כי צריכים להתפלל מוקדם, לאכול סעודת שבת, ולבער את החמץ, כי בשעה 10:15 בבוקר זה כבר סוף זמן אכילת חמץ. יוצא שהשנה יש לנו שתי שבתות הגדול - דאָבל... זה תשלומין על שנה שעברה, שלצערנו הרב לא היה לנו שבת הגדול אלא היה שבת

1. שאלה מהקהל: כאשר השליח ציבור קורא בתורה, אבל אולי הוא לא הכין את הקריאה ואת הטעמים מספיק טוב, והוא שם על ידו חומש, ותוך כדי הקריאה הוא מציץ בחומש, האם זה מותר או אסור?

הקטן... כל אחד התפלל בבית שלו בגלל המגפה, אבל השנה ברוך ה' כולם מחוסנים, "חֲסִין קָדוֹשׁ" (מתוך פיוט 'אנא בכח')... מי שהוא מחוסן הוא קדוש! "חֲסִין יְשׁוּעָה" (ישעיה לג, ו).... ואנחנו ברוך ה' יכולים להתאסף בבתי הכנסת, ובשיעור הזה אני מדבר על שבת פרשת "צו" שהיא ערב פסח, ובאותה השבת, בלילה עדיין מותר לאכול חמץ, ובבוקר עד השעה 10:15 אפשר לאכול חמץ, אבל איך עושים סעודה שלישית? אחד אמר לי: אין בעיה! אני אתפלל בנץ, ובשעה 8:00 אני אעשה סעודה, ובשעה 9:00 עושה ברכת המזון, ועוד פעם נוטל ידים ועושה סעודה שלישית... אבל זה לא פתרון! כי מרן השלחן ערוך (סימן רצא ס"ב) כתב, שזמנה של סעודה שלישית הוא משיגיע זמן המנחה, דהיינו משש שעות ומחצה.

מנחה גדולה ומנחה קטנה

ג) יש לנו "מנחה גדולה", ו"מנחה קטנה", לכתחילה - מצוה מן המובחר להתפלל "מנחה קטנה" סמוך לערב, כמו שכתוב אצל יצחק אבינו ע"ה "וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בַּצֹּדֶה לְפָנוֹת עֶרֶב" (בראשית כד, סג), והוא תיקן לנו את תפלת מנחה כמבואר בגמרא (ברכות כו:), וגם תמיד של בין הערביים היה קרב על המזבח בבית המקדש בזמן מנחה קטנה, ורק כאשר היה צורך להקדים כמו ערב שבת, היו מקריבים את התמיד של בין הערביים לזמן מנחה גדולה, ולכן זמנה של מנחה קטנה זהו הזמן המובחר, וכמבואר בשלחן ערוך (סימן רג ס"א), אבל יש פעמים שיש כל מיני אילוצים להתפלל את תפלת המנחה בזמן מנחה גדולה, כמו בעבודה או בכולל, והזמן של מנחה גדולה הוא חצי שעה אחרי חצות היום, וחצות היום זה לא הזמן של הרדיו... שם קבוע חצות היום בשעה 12:00... אלא חצות היום הוא על ידי שמחלקים את היום לשנים עשר חלקים, ובחציו זהו זמן חצות היום. למשל, אם נחלק את היום עכשיו בשעון חורף, חצות היום יוצא בערך בשעה 11:50, אבל באותה השבת שהיא שעון קיץ, חצות היום הוא יוצא בשעה 12:45 בערך, וחצי שעה לאחר מכן זה בשעה 13:15, ואי אפשר להתפלל מנחה בשבת הזאת לפני השעה 13:15, וגם סעודה שלישית אי אפשר לעשות לפני הזמן הזה, והפתרון היחיד הוא לעשות את סעודה שלישית בצהרים. מקדימים את תפלת מנחה לשעה 13:15, ולאחר מכן עושים סעודה שלישית, ובסעודה הזאת אוכלים משהו קטן, אבל השאלה איזה דבר קטן אפשר לאכול בסעודה הזאת, כי אי אפשר לאכול לחם, ולאכול מצה גם אי אפשר, כי בירושלמי (פסחים, פ"י ה"א) כתוב, שהאוכל מצה בערב פסח כאילו בא על ארוסתו בבית חמיו, והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה, ולכן כתב מרן השלחן ערוך (סימן תמד ס"א) שאוכלים בסעודה שלישית בשבת זו "מצה עשירה", כי זו מצה שלא יוצאים בה ידי חובה בליל פסח כמבואר בשלחן ערוך (סימן תעא ס"ב).

הפושדו והגטניו בהלכה

ד) אם נלך עכשיו לסופר, נראה שיש כמין בסקויטים כאלו של "פושדו" או "גטניו", אלו הן שתי משפחות שבאו מסלוניקי, בגלל שאין מה לאכול כל כך בפסח, כי אסור לאכול עוגות של חמץ, אבל אומרת הגמרא (חולין קט). "כל מאי דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה", ולכן שם היו נוהגים לקחת קמח, כמובן קמח שהוא מיועד למצות, כי קמח שאנחנו קונים בשוק, בדרך כלל הוא חמץ, כי היו לותתים את החיטים, כלומר, בשביל לקלף את החיטה מהקליפה, מרטיבים או משרים את גרעיני הדגן במים, ואם כן יוצא שכל הקמח שלנו הוא "חמץ"! אבל אנחנו מדברים על קמח שהוא מיוחד למצות, שהרי גם מצות עושים מקמח, ולכן היו לוקחים קמח שלא עבר לתיתו, ומשעת הטחינה שומרים אותו שלא יבוא במגע עם מים, ואת אותו הקמח לשים עם יין, סוכר, ביצים, מרגרינה, וכל מיני דברים טובים, ומזה עושים את העוגות האלה, ולמרות שזה תופח, אומרת הגמרא (פסחים לה). "מי פירות אינן מחמיצין",

כי רק המים הוא זה שמחמיץ, אבל המי פירות לא יחמיצו, ויוצא אם כן שהעוגה הזאת יותר כשרה מהמצה, כי אם לא הקפידו עם המצה, ועבר שמונה עשרה דקות, או שהיתה המצה בלי עסק, היא יכולה להחמיץ בין רגע, אבל קמח עם מי פירות לעולם לא יחמיץ, ואפילו אם ישים אותו כל היום מהבוקר ועד הערב הוא יתפח ויתפח, אבל כיון שאין שם מים זה לא יחמיץ, והתפיחה לא נחשבת חימוץ אלא סירחון, ולפי מנהג הספרדים אין בעוגות הללו שום בעיה, וכמו שכתב מרן השלחן ערוך (סימן תסב ס"א), וזה נקרא עוגה של "מצה עשירה", לא בגלל שמי שקונה אותו צריך להיות עשיר, אלא בגלל שהמצה הרגילה נקראת בלשון הכתוב (דברים טז, ג) "לֶחֶם עֲנִי", כי אין בה כלום, שהרי בדרך כלל כאשר אדם עושה עוגה או אפילו לחם, שמים בו קמח, מים, שמן, קצת סוכר, קצת מלח, ויש בו כל מיני טעמים, אבל המצה עשויה רק מקמח ומים ותו לא! כמו העני שאין לו מה לשים בתוך העיסה, אבל העוגה הזאת עשירה בטעמים, שמים בה יין, ביצים, שמן, ולמנהג הספרדים אין בו שום בעיה, ואפשר לאכול אותו בפסח, בפרט לילדים, וכל שכן בערב פסח, שניתן להביא את העוגיות הללו, ולקיים בהם סעודה שלישית.

עוגיות פפושדו אפילו לאשכנזים בסעודה שלישית

ה) אפילו אחינו האשכנזים יכולים לאכול מהעוגיות של פפושדו בסעודה שלישית, ולמרות שהרמ"א כתב שהם לא נוהגים ללוש את הקמח במי פירות, אבל כתב הנודע ביהודה (שו"ת, או"ח סימן כא), כי כל מה שדיבר הרמ"א, זה רק בפסח עצמו, אבל בערב פסח, אפילו אחר זמן איסורו של החמץ לא החמיר.

תשובה: יש לנו דין, "דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה", זאת אומרת, צריך לקרוא את כל הפרשה מתוך הספר תורה ולא מתוך החומש, כי מתוך החומש נחשב כמו בעל פה, ולכן בשו"ת אגרות משה של רבי משה פיינשטיין (ח"א או"ח סימן ט) כתב, שלא טוב הדבר הזה, כי אז הרבה פעמים הוא יכול לקרוא חלק מהמילים מתוך החומש, אבל לעומתו היה רב אחד מאמריקה - רבי מנשה קליין בשו"ת משנה הלכות (ח"ז סימן ט, וחי"א סימן קיג) כתב, שאם השליח צבור הזה הוא אחראי, והוא מאריך בטעמים, ותוך כדי שהוא מסלסל הוא פוזל שמאלה לחומש כדי לראות, וחוזר מיד לספר וממשיך את הקריאה מתוך הספר תורה, זה מותר! אבל אחד שעושה דבר כזה לוקח סיכון, כי לפעמים הוא עלול לקרוא מילה מפה ומילה משם, ולכן לא כדאי לעשות דבר כזה באופן קבוע, אלא רק אם קרה מקרה ולא הספיק להכין את הפרשה, או שהיתה פרשה קשה, כמו פרשת "מקץ" או "תזריע מצורע", ולא היה לו זמן טוב להתכונן אליהם, יכול לעשות כן, אבל יזהר שלא לקרוא בעל פה. אך באופן קבוע זה לא טוב, כי אחר כך הוא יתרגל ויכול בטעות לקרוא מתוך החומש. לכן למעשה, ייעץ לו, ולא יגיד לו באופן ברור "אסור!" כי יכול להיות שהוא מצליח לשלוט בזה, לנגן ולקרוא מתוך הספר תורה, אבל אם רואים שחלק מהמילים הוא קורא מתוך החומש, צריך למחות בו! זה ממש אסור!

2. ישתבח שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אשר "יִהְיֶה חֲכָמָא לְחִימָיו" (דניאל ב, כא), נתן חכמה לחכמים האלה. הגמרא (ברכות ג) אומרת "בשעת המכנסים פור", בשעה שמכנסים את כולם בגלל הסגר, פור - תן פיזור ותחסן את כולם וכך תוכל לפזר אותם... וברוך ה' שנתן להם את החכמה הזאת כדי לתת לנו את התרופה הזאת, ואותנו לא מעניין לא בתי תיאטראות ולא בתי אחרים, אלא בעיקר מה שמעניין אותנו זה בתי כנסיות ובתי מדרשות, שברוך ה' החזיר את החיים למסלולם, ויכולים אנשים להתפלל ולשמע דברי תורה.

3. זה כבר שעון קיץ, ובשעה 6:30 בערך זה תפלת העמידה, ובשעה 8:00 לכל היותר, גם העצלנים כבר יסיימו את התפלה... 4. "ערב" פסח הוא היום שבו בלילה אנחנו עושים את "ליל הסדר", היום יש יש ביטוי אצל אחינו שעדיין לא חזרו בתשובה "ערב שיש", "ארוחת ערב שיש", ולא יודע מאיפה הביאו את הביטוי הזה, אבל זה שטויות! כי יום שיש מסתיים בשקיעת החמה, והחל מהערב זה כבר יום שבת, וכמו שהתורה (בראשית א, לא) אומרת "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי", אבל הם כנראה התבלבלו, כי אומרים בקידוש "יום השישי ויכולו השמים והארץ וכל צבאם", והם חשבו שעכשיו זה יום השישי, אבל באמת הפסוק אומר "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי" סוף פסוק, ואחר כך (שם ב, א) "וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם", וזה שאנחנו מוסיפים את שתי המילים האלה בקידוש, זה מפני שחסר שתי מילים, כי יש שם 70 מילים ואנחנו צריכים 72 כנגד שם קדוש, ולכן אנחנו מוסיפים את שתי המילים הללו "יום השישי", וכל היום שיש נקרא "ערב שבת", ובבליה זה נקרא "ליל שבת", ואותו דבר בפסח, בלילה זה "ליל הסדר" וכל היום שלפני נקרא "ערב פסח".

5. יש מצות שמורות, ששומרים אותם משעת הקצירה, אבל המצות הרגילות של "יהודה", "ראשון" אחרון... את אלה שומרים על הקמח משעת טחינה.

הלא בפסח חמץ אסור מהתורה, והתורה (שמות יב, טו) מזהירה אותנו "פִּי כָּל אֶכֶל חֻמֶּץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרָאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבָעִי", אבל לא רק חייב כרת, אלא חמץ אסור בהנאה, ויש עליו איסור של "לֹא יֵרָאָה" (שם יג, ו) ו"לֹא יִמָּצֵא" (שם יב, יט), ולכן חכמים החמירו בו הרבה ואמרו, שחמץ בפסח אסור במשהו, ואפילו באלף לא בטיל! למשל, אם נשפך חלב לתוך בשר, ובבשר היה פי שישים כנגד החלב, זה מותר! לעומת זאת בפסח, אפילו אם יהיה בתבשיל פי שישים ופי אלף ופי מיליון כנגד החמץ, יש לו סיר של הצבא המכיל 48 ליטר, והנה דרוזי אחד חצוף, באמצע הפסח לקח בקבוק בירה ושפך ממנו טיפה אחת לתוך הסיר, כל הסיר הזה בבלוע, ואסור לטעום ממנו כלום! כל זה בפסח עצמו! לעומת זאת, בערב פסח, בבוקר החמץ מותר באכילה, אבל מחצות היום אסור מהתורה, וכמו שנאמר (שמות לד, כה) "לֹא תִשְׁחַט עַל חֻמֶּץ דֶּם זֶבְחִי", אבל אם אדם אוכל פיתה פלאפל שעה לפני כניסת החג ב"מ, הוא לא חייב כרת, כי חיוב כרת התורה אמרה, רק על מי שאוכל חמץ בחג עצמו, אבל לפני החג עובר על איסור לאו, ועל איסור עשה של "אֶף בַּיּוֹם הָרָאשׁוֹן תִּשְׁבְּתוּ וְשָׂאֵר מִבִּמְתִּיקֵכֶם" (שם יב, טו), ולכן אם אותו הסיפור שסיפרנו עם הסיר של הצבא היה קורה בערב פסח, שעה לפני החג, ויש פי שישים בסיר כנגד הבירה שהוא שפך, מותר להביא את הסיר הזה לליל הסדר ולאכול אותו בשלחן עורך, כי מה שאמרו חמץ בפסח אפילו במשהו ואפילו באלף לא בטיל, זהו רק חמץ "בפסח", אבל חמץ בערב פסח שהאיסור שלו יותר קל, זה כמו כל האיסורים, וכמו שכל האיסורים בטלים בשישים, גם זה בטל בשישים, ומאחר שבערב פסח האיסור התבטל בשישים, לא חוזר האיסור ומתעורר בפסח עצמו, ונמצא אם כן שגם האשכנזים יכולים לאכול מצה עשירה בסעודה שלישית.

ארבע דרגות לקיום מצות סעודה שלישית

1) אלא שהרמ"א עצמו גם בהלכות שבת (סימן רצא ס"ה) וגם בהלכות פסח (סימן תמד ס"א) כתב, שהם

6. זה 100% מי פירות בלי טיפת מים. שם שוטפים אפילו את הצינוורות עם יין. אני הלכתי לפני כמה שנים לחולון ששם נמצא המפעל של "פפושדו", ואני רואה שם את המשגיח, ירא שמים וכן תורה, והוא הראה לי שכל הברזים של המים פתוחים, והוא אמר לי: אני התפקיד שלי לראות שכל הברזים פתוחים ולא יוצא מים, כדי שלא תהיה טיפת מים בכל המפעל הגדול הזה. אם הברז סגור, יכול להיות שיש שם מים, ויבוא איזה פועל וישתמש במים, ויעוף מהמים הללו אל תוך העיסה, ובשביל זה הוא בודק לראות שכל הברזים פתוחים ולא יוצא טיפת מים, ומי שרוצה לשטוף ידיים, יכול לשטוף רק בחוץ! הם בזמנו באו מסלוניקי, ויש להם מסורת מכמה דורות שהם עושים את זה, וכאשר מרן ע"ה היה בתל אביב, נתן להם את הכשרות שלו למפעל, ומאז ועד היום יש להם כשרות, והיום נמצא שם בנו של מרן, הרב אברהם יוסף שליט"א שהוא נותן להם את הכשרות.

7. השבוע הייתי באיזה שיעור, ואחד אמר לי: אני לא מכניס שום דבר לבית, זה לא מוצא חן בעיני שיש ופלים כשרים לפסח, יש ביסלי, הרסתם את הפסח... שיהיה בריא ולא יאכל! זה הוא מפסיד, לא אנחנו... אבל צריכים לדעת, כי באמת אחינו האשכנזים מחמירים הרבה בפסח, לא אוכלים קטניות, ולא שרזיה, וכמו שאמר מרן הראשון לציון שליט"א: האשכנזים לא אוכלים כלום חוץ ממצות, אבל אנחנו אוכלים הכל חוץ מחמץ... כי רק חמץ התורה אמרה שלא לאכול, אבל התורה לא אמרה שלא לאכול את כל הדברים האלה. אם אדם רוצה להחמיר לעצמו, שיהיה לו לבריאות, אבל צריכים לקחת בחשבון את בני הבית, ולדאוג שחם ושלום לא יהיה עליהם לטורח. אני לא אומר את זה סתם, אחד אמר לי היום, שיש משפחות ששונאים את הפסח חס ושלום! שמעתם דבר כזה? זה חג שכולנו מחכים אליו, ויש כאלה בדור הצעיר ששונאים את החג, כי אין מה לאכול, רק בטטה ובטטה עד שהוא נהיה בטטה... יכול להיות שזה נובע מזה שאדם לא מכניס אוירה טובה לבית, כי הכל תלוי איך אתה מקרין בבית, אם אחד אומר לבני ביתו: תתכוננו, עוד מעט פסח, אין מה לאכול, רק בטטות... ברגע שהוא מקרין דבר כזה, הוא מעביר את המסר הלאה לילדים. וגם צריך ליהרר בהכנות לחג, שיש בו הרבה נקיונות ושימת לב להרבה דברים קטנים, שלא להכניס את הבית ללחץ! לא שווה הלחץ הזה, כי אבק זה לא חמץ והילדים זה לא קרבן פסח... לפעמים האשה מתעצבנת על הילדים ומוציאה אותם לחוץ, נותנת לו איזה פיצה ושולחת אותו לשכנים או לגן משחקים, צריך לדעת! שאפילו אם נשאר איזה פירור או אבק, לא עוברים בזה על "בל יראה", כי כאשר עושה "ביטול חמץ" הרי הוא מבטל את הפירור הזה, ואם יעשו כך, אחר כך ישארו לילדים זכרונות שליליים מהחג הזה, צריך לתת הרגשה טובה לילדים! לקנות להם בגדים חגיגיים, ממתקים ודברים טובים, כדי שישמחו ויאהבו את החגים. אומרים בדרך רמז על מה שנאמר (שמות לד, י-יז) "אֲלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ, אֶת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר", אלהי מסכה זה עבודה זרה, והגמרא אומרת שכל הכועס

לא אוכלים מצה עשירה בסעודה שלישית, אלא הם אוכלים בשר ודגים או מיני פירות. אבל זה לא לכתחילה, כי לכתחילה אדם צריך לעשות סעודה שלישית עם לחם, אלא שבשבת הזאת אסור לאכול לחם, ולכן לפחות יאכלו "מצה עשירה", שהרי מן השלחן ערוך (סימן רצא ס"ה) כתב ארבע דרגות לסעודה שלישית, והדרגה הכי טובה זה "לחם", ואם לא יכול לאכול לחם, לכל הפחות יאכל "מזונות", ואם לא יכול לאכול מזונות, לכל הפחות יאכל "בשר ודגים", כי זה נקרא יותר סעודה מאשר תפוח, ואם לא יכול לאכול בשר ודגים, יאכל "פירות" או ישתה "יין", ונמצא כי פה הרמ"א הלך ישר לדרגה השלישית והרביעית ודילג על מצה עשירה, והסביר הערוך השלחן (סימן תמד ס"ה), כי זה מפני שהאשכנזים לא רגילים להכין מצה עשירה לפסח, אדם לא ילך לטרוח ולהכין מצה עשירה לסעודה שלישית, ואילו אצל הספרדים כן מצוי מצה עשירה לכל ימי הפסח, ולכן מן השלחן ערוך אומר לנו לקחת את זה לסעודה שלישית.

גם עוגה מקמח מצה אסורה באכילה בערב פסח

ז) לכאורה תשאל: למה לא אמר להם, לעשות עוגות מקמח מצה? הרי זה כן מצוי אצלם, שלוקחים קמח מצה ולשים אותו עם אגוזים ושקדים. או אחד שאל אותי, אם מותר לאכול לחמניות מקמח מצה בסעודה שלישית? אבל באמת הרמ"א (סימן תעא ס"ב) כתב, כי לא רק מצה אסור לאכול בערב פסח, אלא גם אם פורר אותו ועשה ממנו קמח מצה, ולש אותו עם סוכר ויין ודבש, ואפה אותו בחזרה, זה גם אסור לאכול בערב פסח, כי היא היתה מצה ונשארה מצה, היה אפי ונשאר אפי! אמנם אם בישל אותו ועשה ממנו קניידלך או כל מיני קציצות, או שהמצה היא מטוגנת או מבושלת, זה מותר לאכול בערב פסח, כי גם ביטל בזה את הטעם שלה, וגם שינה את המהות שלה, ממצה "אפויה" למצה "מבושלת" או מצה "מטוגנת", ולא יוצאים בה ידי חובה בליל הסדר, וכל הבעיה שאסור לאכול מצה בערב פסח, זה רק במצה שיוצאים בה ידי חובה בליל הסדר, אבל אם אדם יביא קניידלך לליל הסדר לא יכול לצאת בזה ידי חובה, ונמצא שאחינו האשכנזים אינם יכולים לעשות עוגות מקמח מצה לסעודה שלישית, ולא נשאר להם לאכול אלא רק הבשר ודגים ופירות ויין, אולם כל זה בדורותם, שלא היה מצוי מצה עשירה, אבל בדורינו, הוא יכול ללכת לחנות ולקנות חבילה אחת של מצה עשירה ויעשה על זה סעודה שלישית.

שיעור האכילה בסעודה שלישית בשבת זו

כאילו עובד עבודה זרה, ואת חג המצות תשמור, אפשר לשמור גם בלי עציבים... אמרתי לאותו אדם, שיש כאלה משפחות שאני מכיר, שהם יותר גרועים מזה, כי לצערינו יש אנשים שקצת התרחקו מה דרך, ואם לא תתן להם פיתה פלאפל כשרה בחג, הם יאכלו חמץ! אני גדלתי בטבריה, ואני זוכר אנשים, שהיו להם נסיונות, ובשביעי של פסח הם לא היו מסוגלים להחזיק מעמד, וכבר מהבוקר היו פותחים את הפלאפל, כי היו אנשים באים לקנות מיד בצאת החג מרוב שהתגעגעו והיו צמאים לפלאפל, ועכשיו בשנים האחרונות עשו לאפות ופיתות כשרות לפסח, יש לחמניות, באגטים, בורקס, הכל כשר לפסח! יש אדם שזה לא עושה לו הרגשה טובה בפסח, ואולי זה גם לא טעים, אבל יש כאלה שבזכות זה לא אוכל חמץ, וכמו שאומרת הגמרא (מיטין לו: ומז) "לא שביק איניש היתירא ואכיל איסורא", כאשר אדם רואה דבר בהיתר, למה יקח דבר שהוא באיסור, הלא "עוד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר" (רש"י ביצה ד:). וזה מציל הרבה יהודים שנמצאים על הגבול ויש להם נסיון בזה. אנחנו ברוך ה' אין לנו את הנסיון הזה, וכאשר אדם רואה חמץ הוא בורה, אבל יש הרבה אנשים לצערינו, שהם חלשים קצת, ובזכות זה הם נשמרים שלא לאכול חמץ בפסח, וצריך להסתכל על כל התחליפים שיש לנו היום בעין טובה!

לכן גם אנשים שהם יראי שמים, צריכים לבוא לקראת הדור הצעיר בדברים שהם רק חומרות ודברים מיותרים. למשל, בחוץ לארץ לא היו אוכלים "סוכר" בהרבה מקומות, אלא היו אוכלים תמרים במקום זה, ויש אנשים מבוגרים שעד היום נהנים מזה, ושותים תה עם תמרים, אבל אם תבוא לבחור צעיר, תגיד לו: בא תשתה תה עם תמרים, הוא ישפוך לך את זה על הפרצוף שלך... תן לי את הסוכר שלי... אתה גדלת על תמרים, אבל הוא לא גדל על זה, ואם זה תה בלי סוכר, "הלא מי רגלים יפין לה"... לכן צריך לשחרר, כי אין בו חמץ ולא חשש של חמץ. בדורות הקודמים, באמת היתה בעיה עם הסוכר, כי היו מב שלים את הסוכר, והיו באים פועלים גויים, והם היו מטבילים את הפיתה בתוך הדוד של הסוכר ואוכל, ובשביל זה היו נמנעים

ח) יוצא שגם אחינו האשכנזים, השנה שחל ערב פסח בשבת, יכולים לעשות סעודה שלישית על מצה עשירה, יברך "בורא מיני מזונות", ויאכל שיעור של כביצה, ויברך "על המציה", אלא אם כן היה לו תיאבון והרביץ... אכל 216 גרם, שבאופן כזה יברך לאחריו "ברכת המזון", אבל לא טוב לאכול הרבה, כי בערב פסח אדם צריך ליהזר מאכילה מרובה, כדי שיוכל לאכול בערב מצה לתיאבון. בנוסף לזה, צריך להקפיד לאכול את הסעודה שלישית מוקדם, כי מרן השלחן ערוך (סימן תע"א ס"א) פסק, שמשעה עשירית אסור לאכול יותר מכביצה פת, כדי שיאכל את המצה בלילה לתיאבון. אדם צריך לאכול את המצה בלילה בהתלהבות, ואם הוא מילא את כריסו כל היום בפפושדו, הוא יגיע בערב ויאכל את המצה בכח רק בשביל לצאת ידי חובה, ולכן לכל המאוחר צריך לסיים את הסעודה שלישית על מצה עשירה בשעה 15:30, ולא יותר מאוחר! הלא גם ככה אמרנו שמקדימים את הסעודה השנייה של הבוקר, וממילא אין בעיה לאכול את הסעודה שלישית מוקדם, בשעה 13:30 או 14:00. ואם נרדם והתעורר בשעה 16:00 ביום שבת, אסור לו כבר לאכול שיעור של כביצה - 50 גרם, וצריך לאכול פחות מהשיעור הזה. אמנם בדרך כלל צריך לאכול בסעודה שלישית שיעור כביצה, וכמבואר בשלחן ערוך (סימן רצ"א) והסביר המגן אברהם (שם ס"ק א) שזה מעט יותר מכביצה, אבל זה רק עד שעה עשירית, ואם התעכב יש לו קנס, יאכל פחות! שנה שעברה בדקנו את זה, ואם אני זוכר טוב, העוגיות הגדולות, כל אחת מהן 45 גרם, ואדם כזה יאכל רק אחד, לא אחת ואחת... אבל אם אוכל יותר מוקדם, יכול לאכול כמה שרוצה, ואם אכל שיעור של 216 גרם יברך ברכת המזון.

לחם או מצה פחות או יותר מכזית כשהוא מטוגן או מבושל

ט) כל זה הוא מה שכתוב בשלחן ערוך, לאכול מצה עשירה, וזו הדרגה השנייה, או כמו שכתב הרמ"א בשר ודגים ופירות ויין שזו הדרגה השלישית והרביעית, אבל בא מרן ע"ה בשו"ת יחווה דעת (ח"א סימן צ"א) ובחזון עובדיה (פסח, עמוד קצ"ט, רס), וכתב פתרון בשביל להגיע לדרגה הראשונה שכתב מרן השלחן ערוך, ולקיים סעודה שלישית עם לחם, והוא על ידי אכילת מצה "מבושלת". אמנם הרב

מהסוכר בפסח, אבל היום מי יכניס את הפיתה שלו בתוך הדוד הזה?! הכל בתוך דודים סגורים וצינורות, והחשש הזה בכלל לא קיים! ולכן בדברים שהם לא אסור גמור, ואין להם יסוד באמת, והילדים רוצים, צריך להתנהג בדרך שהמשנה (אבות, פ"ב מ"א) מלמדת אותנו, "הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה", כי אם ימנע מהם את זה, וגם מקרין להם הרגשה לא טובה, אחר כך יגדלו מתוך הרגשה של סלידה מהתורה והמצות, וחבל מאוד! וגם בענין הזה של עוגיות פפושדו, יש כאלה שלא אוכלים, אבל אם הילדים שלו רוצים לאכול, אין בזה שום מניעה!

מרן ע"ה בשו"ת יחווה דעת (ח"א סימן י) ובחזון עובדיה (פסח, עמוד ק"ח) כתב, שאפילו אשכנזי רשאי לקנות ולתת לילד שלו מה עוגיות האלה, והמקור שלו מדברי הרמ"א עצמו (שם, ס"ד), שגם הם לוקחים את זה רק בתור חומרא! כי חששו שיטיר רש"י שסובר, שמי פירות מחמיצין הן מדרבנן, ולכן הם לא אוכלים את העוגות האלה בפסח, אבל כתב הרמ"א, שאם רוצה לתת לחולה או זקן או למי שזקוק לזה מותר, והוא הדין לקטן שמותר לתת, בפרט על פי מה שכתב הבית יוסף (סימן רסט) שבכל דבר שהוא שנוי במחלוקת, ויסוד שלו הוא בדרבנן, אפשר לתת לילדים, ולכן אפילו אשכנזים יכולים לתת לילדים שלו, וכל שכן למי שהוא לא אשכנזי, יקנה להם את הפפושדו ויתן להם. יקנה מאחת משתי החברות הללו, "פפושדו" או "גטניו", שהן החברות המפורסמות בכשרות מסודרת, אבל לא יקנה של חברות אחרות או בתפוזות, כי אי אפשר לדעת מי עשה אותם. בזמנו היה איוה מפעל בבית שמש שעשה עוגות כמו של הפפושדו, אבל הכניס גם מלח לתוך העוגות האלה, וזה כבר בעיה, כי יש אומרים שהמלח הוא מחמיץ את העיסה, ומכאן שלא כל אחד יודע לעשות את הדברים בצורה מדויקת, ולכן אנחנו אומרים בפירוש את השמות שלהם, כדי שכל אחד ידע, שאם הוא רוצה לקנות לעצמו או לילדים שלו, אין בהם שום בעיה! אחד בזמנו טען, שבפפושדו הזה יש בעיה, כי במפעל אופים בסקוויטים כל השנה, שהרי חברת פפושדו לא עובדים רק בפסח, ובכל השנה יש כל מיני עוגיות כאלה, צורת כוכב או צורת לב, ואם כן איך משתמשים באותו התנור לפסח, אבל צריכים לדעת שני דברים. אמנם הם לא מחליפים את התבניות. בבית אנחנו מכשירים את התנור לפסח, אבל את התבניות אנחנו לא מכשירים אלא מחליפים, אבל הם משתמשים באותם התבניות, כי זה לא תבנית, מוציא תבנית מכניס תבנית, זה מפעל! זה סרט נע של ברזל כמו מסוה, ולהחליף אותו זה אלף אלפי אלפים רובי רבבות... אבל דבר ראשון, הם עושים לזה ליבון, רק השאלה אם זה ליבון חמור או לא. על ליבון חמור יש שיטות הפוסקים בשיעורו, 300 או 350 או 400 מעלות, ואני ביררתי שם, וזה מגיע ל-350 מעלות, וזה חום גבוה מאוד! ויכול להיות שזה ליבון חמור, וכך אין שום שאלה בכלל. אבל

משנה ברורה (סימן תמד ס"ק ח) כבר כתב, שאפשר לאכול מצה מבושלת בערב פסח, ולא חייב לאכול רק את הפפושדו הזה, אלא אפשר לאכול את המצה הכתושה במרק, וקוראים לזה קניידלך, אבל זה עדיין מזונות, ואנחנו רוצים לברך "המוציא לחם מן הארץ". והנה מרן השלחן ערוך בהלכות ברכות (סימן קסח ס"י) כתב, שאם אדם לוקח לחם אפוי, ומבשל אותו במרק, או מטגן אותו בשמן, אם זו חתיכה גדולה שיש בה כזית, יש לה תואר וחשיבות של לחם, ומברך על זה "המוציא לחם מן הארץ", אבל אם זה חתיכות קטנות, כמו שעושים "קרוטונים", לוקחים פרוסה של לחם מהחלה של שבת, "פתות אותה פיתים", ועושה אותה קוביות קטנות, ומטגן אותם בשמן עמוק, ומברכים על זה "בורא מיני מזונות", או כמו הכיפה של הפיתה פלאפל, שמטגנים אותה, ומשנשים אותה עד שהוא יכין את המנה... מברכים על זה "בורא מיני מזונות", כי זו חתיכה קטנה של 10 או 20 גרם מטוגנת, ואפילו אם יאכל הרבה כאלה, עדיין תישאר ברכתו "בורא מיני מזונות", כמו שאדם יאכל הרבה קניידלך, כמה שיאכל יברך "בורא מיני מזונות", כי אנחנו מסתכלים על כל פירור ופירור, ואפילו אם הקציצה של הקניידלך גדולה יותר מכזית, בכל זאת מברכים על זה "בורא מיני מזונות", אפילו אם יאכל בסוף 300 גרם, ואותו הדבר פה, אם טיגן פיתה או להבדיל מצה פחות מכזית, ברכתה "בורא מיני מזונות", אבל אם טיגן פרוסה שלמה של לחם, היא תישאר בברכת "המוציא לחם מן הארץ".

הפתרון לקיים את סעודה שלישית בהידור

י' אומר הרב ע"ה, הנה מצאנו פתרון לעשות סעודה שלישית בהידור, על ידי שיקח מצה מערב שבת, ויעשה לה טיגון בשמן עמוק כשהיא שלמה במחבת גדולה, וירתיח השמן ויכניס המצה בפנים, ואחרי שהוא ספג את השמן יוציא אותה, ויכניס את המצה הבאה בתור, ועל המצות הללו מברכים "המוציא לחם מן הארץ"! שהרי המצה בפסח היא כמו הלחם שלנו בכל השנה, וכמו שמברכים על המצה בפסח ברכת "המוציא", כך יברך על המצה הזאת בשבת שחל בה ערב פסח "המוציא לחם מן הארץ", כי אין לנו כבר לחם, וזה הלחם שלנו, אלא שלאכול מצה כמות שהיא בערב פסח אסור! אבל פה הוא טיגן אותה, ונשתנה הטעם שלה, וגם השם שלה השתנה, במקום אפוי נהיה מטוגן, וממילא ברכתו

גם אם נאמר שזה לא ליבון חמור, יש כאן דבר נוסף. הם מחכים 24 שעות, ומכשירים את המפעל רק ביום ראשון, ויוצא שכל השבת המפעל שבת, ואם כן יוצא, שאפילו אם לא היו מכשירים את המפעל, זה היה כשר! שהרי אם אדם תיכנן להשתמש עם כלים מיוחדים לפסח, וטעה ולקח סיר של הקוסקוס בפסח ובישל בו מרק לחם, אם עברו 24 שעות מאז שבישל בו את החמץ, מותר לאכול את המרק הזה בפסח, וזה שאנחנו עושים את ההכשר, הוא לכתחילה! כי לכתחילה אנחנו לא סומכים על זה, אבל בדיעבד מותר! נוסף על זה, כל העוגיות נעשו לפני פסח, וזה נקרא נ"ט בר נ"ט דהיתירא. כל היתר לבדו הוא טוב, וכי שלשה היתירים ביחד לא טוב?

בא אחד שנה שעברה ועשה בלגן לחינם, אמר יש שם מרגרינה, ובמרגרינה יש מים. בהתחלה נבהלתי, כי אם באמת יש אפילו טיפת מים זה מחמץ! אבל הלכתי לברר שם, והראו לי שיש להם מרגרינה יצור מיוחד בלי טיפה אחת של מים. אותו אחד אמר גם על הביצים, שהרי הם לא לוקחים ביצים ושוברים, אלא הם לוקחים ביצים בתוך מיכלים ממפעל שנמצא ליד מירון, ששם הם מייצרים נוזלים ואבקות ביצים, והנה הוא טען שבסוף כל יום מנקים את הצינורות שבמפעל עם מים, כי אם ישאירו שם את הביצים כל הלילה זה יתקלקל, ובבוקר יהיה טעם של ביצה מזוהה ומקולקלת, אבל ביררתי אתם, אמרו לי: וכי אתה חושב שעל דבר כל כך פשוט לא נחשוב עד שיבוא החכם הזה ויגלה את אמריקה... ובאמת הם לוקחים ביצים מייצור מיוחד עבורם, בלילה אמנם שטפו את הצינורות עם מים, אבל בבוקר עושים לצינורות הללו הרצה של ביצים, ואת כל הביצים הללו שולחים לקונדיטוריות וכל מיני מקומות אחרים, ואחרי שעשו לו את ההרצה, וכל הצינור נשטף בביצים, רק אז עושים ייצור מיוחד עבורם, שזה ביצים בלי טיפה אחת של מים. בא עוד אחד חכמולוג והמציא בעיה חדשה, אמר: יש עוגות כאלה של הפפושדו שיש עליהם שוקולד, ובשוקולד הזה יש מים, והנה הוא מחמץ את העיסה! שיהיה בריא! הוא מעולם לא היה במקום, והוא מוציא דיבה, "מוציא דְּבָהּ הוא קְסִיל" כמו שאמר שלמה המלך (משלי י' ח). כי שמים את השוקולד על העוגות רק לאחר האפיה, וכמו שמותר למרוח שוקולד על המצה אחרי שהיא אפוייה, שאין בזה שום בעיה, כך הם עושים שם. בא עוד פיקח אחד, אמר: וזההתה חומרא חדשה... הבעיה היא עם היין, "יין נסך", כיון שיש שם עובדים גוים, וממילא היין הוא יין נסך! אבל שיהיה בריא הבן אדם הזה לא ידע שני דברים. דבר אחד, שהיין הזה מבושל, ובין מבושל אין דין יין

"המוציא לחם מן הארץ", וכך ניתן לעשות סעודה שלישית בהידור, כי זו הדרגה הראשונה של סעודה שלישית. אמנם מרן השלחן ערוך כתב "מצה עשירה", אבל זו אפשרות, אמנם אם רוצה להדר, יכול לעשות כפי שכתב מרן ע"ה.

ניתן לצאת ידי חובה גם במצה מבושלת

יא) מרן ע"ה הביא עוד אפשרות, שבמקום לטגן יבשל את המצה, אבל אם יבשל ממש את המצה בסוף היא תתפורר שם, ולכן הרב כתב, שיקח מרק של בשר, ויוציא מתוכו את הבשר, וימתין שהמים ירדו מרתיחתו, כי אם הם רותחים ודאי שהמצה תתפורר בפנים, ולכן ישים אותו בצד 5 דקות, כאשר עדיין המרק בחום שהיד סולדת, 60 או 70 מעלות, וישים את המצות בפנים כמה דקות, שיספגו את הטעם, ויוציא אותם, וכך יש לו מצות מבושלות, ויכול לאכול את זה בערב פסח, ולברך עליה "המוציא לחם מן הארץ". אבל מהנסיון זה קשה מאוד, וצריך מומחיות רבה שהמצה תיכנס בשלום ותצא בשלום וה' יברך את עמו בשלום... זה לא דבר קל, ואולי זה אפשרי במצות הרכות העבות, אבל במצות הקשות והדקות זה קשה מאוד, והדרך של הטיגון היא הדרך הבטוחה ביותר, וגם אנשים אוהבים את זה. אמנם אפשר לעשות את הדבר הזה גם לשלש סעודות, אבל אחר כך הוא יקבל צרבת... לאכול שלש סעודות עם מצה מטוגנת, אבל באמת זה לא רק אפשרי, אלא מרן ע"ה כתב שזו עצה טובה, לאדם שיש לו ילדים קטנים, והוא חושש, שאם הוא ישאיר לחם בבית, עלול להתפזר בבית, יותר טוב לבער את כל החמץ מהבית לפני שבת, וישתמש רק במצות, אבל אני בכונה לא דיברתי על זה, כי רציתי בעיקר להתמקד על סעודה שלישית, ובעזרת ה' בשיעור הבא נתמקד גם על זה, רק נאמר בשתי מילים, כי מי שרוצה באמת לבער את כל החמץ מהבית, בסעודה הראשונה של שבת, הוא יכול להשתמש במצות רגילות, ולא צריך לטגן אותם, כי האיסור לאכול מצות רגילות, שאינם מבושלות או מטוגנות, זה מתחיל בערב פסח בבוקר, ונמצא שבליילה הוא יכול לאכול מצות רגילות ולברך עליהם "המוציא לחם מן הארץ", כי אין לו לחם אחר, אבל בבוקר הוא יצטרך להשתמש בפתרון שאמרנו, לאכול רק מצות מטוגנות או מבושלות.

ברכת המצה בליל שבת הגדול בשנה זו

נסך. דבר שני, שאין להם שום גישה ליין הזה, ואם כן איך יהיה יין נסך, הלא יש משגיח שלוחץ על הכפתור, ויוצא יין ממקום אחר, ואין שום גישה לעובדים הגויים ליין. לכן צריך לדעת שאין שום חשש בעוגות האלה, והם כשרות בתכלית הכשרות! ואני אומר: הלוואי שהמצה שלנו תהיה כשרה כמו הפפושדו הזה. מרן ע"ה בכבודו ובעצמו היה אוכל מהעוגות האלה, והיה מגיש לאורחים שלו, במקום ביצים ובטטות היה מביא להם עוגות של פפושדו...

8. שאלה מהקהל: אם כן, נבשל את כל האוכל של פסח בכלים של חמץ לפני הפסח ונאכל אותו בפסח?

תשובה: קודם כל, כאשר אדם יבשל בכלים של חמץ, לא יהיה לו פי שישים מהחמץ הבלוע בסיר, ואני דיברתי כאשר יש במרק פי שישים כנגד הברה שהדרוזי שפך לתוכו, ובדרך כלל אין בסיר מרק פי שישים כנגד הכלי, אבל גם אם היה מקום להתיר את הדבר הזה מצד "נ"ט בר נ"ט", זה רק בדיעבד, ולתחילה לא עושים דברים כאלה.

9. הרבה אנשים לא מקפידים על זה, נוטלים ידיים ואוכלים רק כזית, אבל זה לא טוב! זה לא כבוד של השבת שאדם אוכל את סעודה שלישית באכילת עראי כזאת, וכל שכן בסעודה ראשונה ושניה. הרבה אנשים אוכלים דגים ועופות בסעודה, ופתאום הוא רואה את הפרוסה של המוציא נשארה, וזה לא טוב! צריך לעשות את הרוטב של הדגים חריף כמו של המרוקאים, כדי שהוא יהיה מוכרח לאכול לחם...

10. זה יצא לפני 44 שנים, בשנת ה'תשל"ז, ושם הרב כתב 91 תשובות, והוא כמנין "עבדיה", וכמו שכתב בהקדמה שם. החלק הזה - חלק א, כולו מדבר על הלכות המועדים, ובאותה השנה היה כמו השנה, שערב פסח חל בשבת, ופורים היה משולש, ובסימן צ הרב כתב על דיני "פורים משולש", וסימן צא על דיני "ערב פסח שחל בשבת", כי זה הולך ביחד כמו השנה.

(יב) שאלה מהקהל: הלא בשאר ימות השנה אנחנו מברכים על המצה "מזונות", ואם כן איך יברך על המצה בסעודות ליל שבת "המוציא"?

תשובה: מנהג הספרדים לברך על המצה בכל ימות השנה "מזונות", כיון שהוא נכסס, אבל בפסח אנחנו מברכים עליו "המוציא" למרות שהוא נכסס, כי זה שהוא נכסס הוא סיבה לברך עליו מזונות בשאר ימות השנה כי הוא נועד לאכילת עראי, והוא עבורנו כמו קרקר, אבל כאשר הקרקר הוא הלחם שלנו, אנחנו מברכים עליו "המוציא". זה כמו שעם ישראל היו במדבר, ואכלו 40 שנה במדבר "מן", ואם חשב על טעם מסויים היה מקבל את הטעם, אבל אם לא חשב כלום, היה מקבל טעם של צפיחית בדבש, כמו שנאמר (שמות טז, לא) "וַיִּטְעֲמוּ כַּצִּפִּיחִת בְּדָבֶשׁ", ובירכו על על זה "המוציא לחם מן השמים", ולמרות שהוא היה מתוק, אלא שלא היה להם לחם אחר, ולכן בירכו על זה "המוציא". לנו יש לחם אחר, ואם יבוא מישהו ויעשה לחם עם דבש, זה דובשניות, ונברך על זה "מזונות", וכן גם עוגת דבש, אבל כשזה הלחם שלנו, אנחנו מברכים על זה "המוציא". לכן לא רק בפסח מברכים על המצה "המוציא", אלא גם במוציא פסח, יש כאלה 'הרצים יצאו דחופים' לקנות קמח... לעשות מופלגות ולחם, אבל יש כאלה שיש להם זמן, נשאר עם שתי חבילות מצות, ואומר לילדים: עד שאתם לא גומרים את המצות אני לא קונה לחם... ויש לו עוד שבוע מצות בבית, יברך על זה "המוציא לחם מן הארץ"! וכמו שעשינו שנה שעברה, שהיה שביעי של פסח ביום שישי, והרבה אנשים הוציאו בירות ושתי, אבל אכלו מצות ובירכו עליהן "המוציא". אמנם להרבה מעם ישראל עדיין יש לחם בשבת הזאת של ערב פסח, אבל כל המקומות המוסדיים אין להם לחם באותה השבת, כמו בצבא, בתי חולים, בתי מלון, ונוסיף על זה גם את ה-50% מעם ישראל שלא רוצים להסתבך עם החמץ, ויוצא שרוב עם ישראל אוכלים מצות באותה השבת. יותר מזה, מרן ע"ה גם בשו"ת יחיה דעת וגם בחזון עובדיה כתב, שאדם שהוא חולה, ולא בריא בשבילו לאכול לחם, והוא רוצה לאכול מצה בכל שאר ימות השנה, יברך עליו קבוע "המוציא". למרות שרוב העולם אוכלים לחם, ונמצא שלא הולכים עם זה לפי רוב העולם, אלא לפי אותו אדם, ואם זה הלחם שלו יברך עליו "המוציא", ואם מביא אותו בתור קרקר יברך עליו "מזונות", ולכן מי שמחליט באותו שבת, שהוא לא רוצה להשתמש עם חמץ, יעשה באופנים שאמרנו.

דרך הטיגון של המצה למעשה

(יג) עוד שאלה מהקהל: האם אפשר לטגן את המצה גם עם ביצה?

תשובה: האמת, שכאשר מטגנים את המצה רק עם שמן, הוא יוצא חסר טעם, אבל כאשר מטבל אותו בביצה ומטגן אותו בשמן, נהיה טעמו כצפיחית בביצה... וזה אפשרי! כי סוף סוף המצה נשארת בשלימותה, רק צריך לשים לב לדבר אחד, והוא שכדאי לדלל את הביצה במים, כי מהנסיון כאשר עושים לחם מטוגן, ומטבלים את המצה או הלחם בביצה, הרבה פעמים מבחוץ נהיה המעטפת של הביצה הזאת, ובפנים נשאר הלחם כמות שהיה ולא ספג את השמן, כי הביצה למעשה הגינה על המצה שלא יחדור לתוכה השמן, ויוצא שהמצה או הלחם לא עבר טיגון, וזה כמו אחד שימרר שוקולד על המצה, וזה לא טוב, ולכן צריך לשים לב, שהביצה לא תהיה לבדה, או שישהה אותו קצת יותר בשמן, כדי שיכנס הטעם של השמן.

שיעור מיוחד בדיני ערב פסח שחל בשבת

ההכנות לליל הסדר. כיצד מקיימים סעודת שבת. כשרות מצה עשירה של פפושדו. החומרות בחג הפסח. טלטול והפשרת המצות בשבת. מצה שמורה. אם להאריך הרבה בהגדה. אכילת תבשיל אחר הקידוש. ביעור חמץ בשבת

הכנה משבת לחול

א) בשיעור הקודם דיברנו אודות קיום סעודה שלישית בשנה זו, כי השנה - ערב פסח חל בשבת, ויש לנו הקדמות בכמה דברים, וביניהם יש את בדיקת חמץ, ביעור חמץ, ויש אנשים שרוצים לבער את כל החמץ מן הבית, כי ביום שישי גם ככה עושים שריפת חמץ, ואם ישאיר חמץ לשבת, הוא יתחיל להסתבך איך לעשות את הסעודה, שהרי אם יקיים את סעודות שבת בכלים של חמץ, לא יוכל להדיח אותם בשבת, כי נמצא שהוא מכין משבת לחול, ואסור לעשות אפילו פעולה קלה משבת לחול, ואפילו לצורך מצוה, למשל, אדם רוצה לעשות סעודה רביעית במוצאי שבת, והוא רוצה בשבת אחרי הצהרים לחתוך סלט בשביל סעודה רביעית, זה אסור! כי זה זלזול בכבוד השבת. לא רק משבת לחול אסור, אלא גם משבת ליום טוב אסור, כי שבת יותר חשוב מיום טוב, שהרי יום טוב מותר בעשיית מלאכת אוכל נפש, ואילו שבת אסורה במלאכת אוכל נפש, ולכן השנה שיוצא ערב פסח בשבת, וליל הסדר יוצא במוצאי שבת, אסור לעשות שום הכנה משבת ליום טוב. למשל, אם הוא רוצה לערוך את השלחן, וכמו שכתב מרן השלחן ערוך (סימן תעב ס"א) לסדר שלחנו מבעוד יום, כדי שיבוא הביתה ומיד יוכל לאכול, זה אסור לעשות בשבת, כי זה נקרא שהוא מכין משבת ליום טוב, וכמו שפסק מרן השלחן ערוך (סימן שנג ס"ו), ולהשאיר אותם ככה מבלי להדיח אותם זה גם בעיה, כי מרן השלחן ערוך (סימן תנא ס"א) כתב, שכל הכלים של החמץ שלא משתמשים בהם בפסח, צריך להחביא אותם שלא ישארו גלויים לעין במהלך הפסח, ונמצא שזה לא דבר טוב. אמנם מרן השלחן ערוך (סימן תמד ס"ג) כתב להזהיר רק שלא לבשל דייסא לשבת זו, כי הם דברים הנדבקים בקערה, וכמו למשל, אם אדם רוצה לבשל חיטה בחמין, לא יעשה כן בשבת הזאת, כי אחר כך איך ינקה את הסיר, ומשמע שאפשר להשתמש בכלי חמץ לשבת הזאת, אבל העצה היותר טובה היא, שלא להשתמש בכלל בכלים של החמץ באותה השבת.

אפשרות לאכול חמץ בשבת זו

ב) הלא צריך לזכור, כי ביום שישי אנחנו מבשלים לא רק לשבת, אלא גם לצורך סעודת החג של ליל הסדר, שהרי בליל הסדר צריך לשבת ולספר ביציאת מצרים, וזה לא הזמן לבשל ולהכין אוכל, ולכן צריכים לבשל את הסעודה של ליל החג מיום שישי, ואם כבר מבשלים בכלים של פסח, איך יבשל על ידו בכלים של חמץ לסעודות שבת?! לכן העצה היותר טובה, ביום שישי להצניע את כל הכלים של החמץ, ולהכין את כל הסעודות של שבת בכלים של פסח ובמוצרים של פסח, ובשבת זו לא כדאי להביא חלות שמתפוררות ואחר כך יהיה לו בלגן, ולכן יביא פיתות, וגם בזה יהיה טאמע ולא יביא הרבה פיתות, לא יותר מפיתה לנפש... וישתמש עם כלים חד פעמי לשבת הזאת, ואמנם זה לא כבוד של שבת להשתמש בכלים חד פעמיים, אבל באופן חד פעמי ישתמש בחד פעמי... ויאכל את האוכל הכשר לפסח בכלים חד פעמיים עם הפיתות, ויזהיר את הילדים שלא יסתובבו עם פיתות בידים בתוך החדרים, ולא יקומו עד שיסיימו את הפיתות, וכך יקיימו את סעודת השבת כדת.

אפשרות לאכול עם כלים רב פעמיים בשבת זו

ג) אולם יש כאלה שמפריע להם מאוד חד פעמי, ואני מבין את הטענה הזאת, כי זה "שבת הגדול" לא שבת הקטן... אבל יש פתרון גם לזה. על ידי שישימו על השלחן שתי מפות חד פעמי, על המפה הראשונה ישימו פיתות עם מעט סלטים, חומס או טחינה ומה שאוהבים לאכול עם הלחם, ומברכים "המוציא לחם מן הארץ", ואוכלים שיעור כביצה מהפיתה הזאת עם הסלט, וכאשר יסיימו יסלקו את כל המפה עם השאריות של הפיתות, הכל לפח! וישטפו את הידים, כדי שלא יהיו שאריות שיתערבו עם הכלים של הפסח, ויערכו את השלחן מחדש עם כלים של פסח, כלי כסף וכלי זהב, כל אחד "כִּיד ה' הַטּוֹבָה עָלָיו" (עזרא ז, ט), כי עכשיו אין לחם בשלחן, וכך יוכלו לאכול את הדגים והבשר. ובבוקר אותו דבר, יערוך את השלחן עם שתי מפות, וישים פיתות עם איזה סלט, ויאכלו שיעור כביצה פת עם הסלט, וכאשר יסיימו יערכו את השלחן מחדש. זה למי שיש לו בעיה פסיכולוגית לאכול עם חד פעמי, אבל היום יש חד פעמי שהוא מהודר ויפה מאוד, ולכן אפשר להשתמש בשבת הזאת בכלים חד פעמי.

הכשר הגוף לקראת חג הפסח

ד) רק שאותם האוכלים חמץ בשבת זו, צריכים ליהזר בשעה 10:00 בבוקר לזרוק את כל מה שנשאר מהחמץ לפח הצבורי, לנקות את הידים ולצחצח שיניים כמו שצריך, שהרי מותר לצחצח שיניים בשבת, וכמבואר בשו"ת יביע אומר (ח"ד אורח סימן כט אות יז) ובהליכות עולם (ח"ד עמוד רא) ובשו"ת יחווה דעת (ח"ז סימן ס), וכך יורדא שלא נשאר שום חמץ בין השיניים, כי בשעה 10:15 זהו סוף זמן אכילת חמץ, ויכול להיות שאדם אכל חתיכת חמץ, והחתיכה הזאת עשתה לו סתימה זמנית... ואחרי רבע שעה היא תצא בחוץ, והוא יאכל את החמץ אחרי זמן איסורו, ולכן יצחצח שיניים בנחת שלא ירד דם, או ינקהבעדינות באיזה קיסם טוב, וכך יכשיר את הפה שלו לפסח. יש כאלה שיש להם גשר בשיניים, "גשר צר מאוד" (ליקוטי תנינא, מח)... או יש לו שן מכסף או זהב... הבן אדם הזה שווה הרבה כסף... והוא אכל בבוקר חמץ, ובאותו השן הוא אוכל בערב מצה, ולכן הרב אוירבך (בהליכות שלמה פ"ג ס"ז) היה ממליץ לאדם כזה לשנות כוס תה חם, וזו ההגעה של השיניים, שהרי הוא אכל אמנם משהו חם, אבל לא כלי ראשון, ולכן יעשה הגעה מכלי שני, ובזה יצא ידי חובה. ויאמר את הנוסח של ביטול חמץ "כָּל חֻמְצָא דְּאִיכָא בְּרִשְׁתִּי, דְּחֻמְצָא וְדָלָא חֻמְצָא, דְּבִיעֲרִיתִי וְדָלָא בִיעֲרִיתִי, לְבָטִיל וְלִהְיוֹת הַפֶּקֶד כְּעֶפְרָא דְּאַרְעָא", ובסעודה שלישית אוכל את המצות המטוגנות, וכפי שהסברנו בשיעור הקודם.

עצה טובה קמשמע לן

ה) אבל מדברי הבית יוסף (סימן תמד) משמע, שאם היה אפשר לאכול בכל השבת הזאת בלי חמץ, זה עוד יותר טוב! כי הבית יוסף הקשה, למה לא יבער הכל מלפני השבת, ולא ישייר כלום, ובשבת יאכל מצה עשירה, רק פפושדו... ותיירץ הבית יוסף, דכיון דאין סיפק בידי כל אדם לעשות מצה עשירה לכל השלש סעודות, לא אטרוהו רבנן. עכ"ל. ומשמע, שאם היה אפשר לאכול אוכל כשר לפסח בכל

1. השבוע התקשר אלי חכם אחד, על מה שאמרתי בשיעור הקודם, שאין במרגרינה שלהם טיפת מים, וטען כי אין דבר כזה מרגרינה בלי מים, ובאמת בכל מרגרינה כתוב ברכיבים שיש מים. אבל אני דיברתי אתם היום עוד הפעם, ואמרתי, כי השם שלו "מרגרינה" אבל זה שם מושאל, וזה לא ממש מרגרינה כמו שאנחנו מכירים, אלא זה בלוקים כאלה, וזה "שומן דקלים", והוא באמת בלי טיפה אחת של מים. הוא לא נרגע, טען כי בין ישי מים, אמרתי לו, כי היין הזה הוא 100% יין! אמר לי: איך יכול להיות, הלא יש ביסולפיט, שהוא החומר משמר ששמים בו, וחלק מהמרכיבים שלו זה מים. ועוד אחד התקשר אלי השבוע, וטען את הטענה הזאת, וגם טען, שאם זה כל כך מהודר, למה אין על זה "בד"ץ"?! טענה יפה מאוד... וכי כל מה שאין עליו בד"ץ הוא חמץ?! אמרתי לו: וכי ידוע לך שהם ביקשו הכשר מהבד"ץ ולא קיבלו? כאן בנשר יש לנו מאפיות, וכל המאפיות כאן בלי יוצא מן הכלל כשרות למהדרין ברוך ה', ואין אחת מהן עם בד"ץ! וכי בגלל זה אנחנו פסולים?! לא שמענו שעם עשרת הדברות ירד גם הבד"ץ... כתוב שצריך להיות כשר! חכם בן ציון אבא שאול ע"ה היה אומר: לא צריך לאכול "כשרות", אלא צריך לאכול "כשר"... אנשים היום התבלבלו, וחושבים כי הקישוט של הבד"ץ עושה את המוצר כשר, אבל לא! כל מקרה

הסעודות של שבת, זה עוד יותר טוב, ולכן מרן ע"ה כתב בשו"ת יחווה דעת (ח"א סימן צא) וגם בחזון עובדיה (הל' ע"פ שחל בשבת אות יא) עצה טובה, והעצה הזאת מורידה את מפלס הלחץ בבית, יש הרבה שהם לא רגועים, כי יש להם פיתות וגם ילדים, ואחר כך הוא לוקח את הילד ועושה לו הגעלה... אבל הפתרון הוא, ביום שישי לחסל את כל החמץ ולשרוף אותו, ולמרות שהחמץ עדיין מותר באכילה, בכל זאת יותר טוב שישירוף את החמץ ביום שישי, וגם למי שרוצה לאכול חמץ בשבת הזאת, יותר טוב שישירוף את החמץ ביום שישי בשעה הרגילה שאנחנו רגילים בכל שנה, משעה 10:00 בבוקר עד 11:30, וזאת כדי שלא יטעו בשאר שנים, ויזכרו תמיד שלמחרת הבדיקה עושים ביעור חמץ, כי

לגופו! יכול להיות מוצר של בד"ץ ויש אתו בעיות, ולצערינו יש! אני יודע בערים אחרות על כמה מקומות של בד"ץ, ולצערינו יש שם תקלות יותר ממה שיש ברבנות רגילה, ולעומת זאת, יש עסקים של רבנות, וברוך ה' כי משגיחים טובים ונאמנים, יראי שמים שעושים מלאכתם נאמנה. זה לא הולך ככה גזירת הכתוב, בד"ץ וגמרנו...
לכן אמרתי לו: דבר ראשון, גם אם יש ביין מים, הלא מרן השלחן ערוך (סימן תסב ס"ג) כתב בפירוש, שאפילו אם יהיה ביין מים, כי היו נוהגים בזמנם מים בשעת הבציר, בשביל למנוע בעיה של יין נסך, בכל זאת המים הללו לא מחמיצים את העיסה, כי המים האלו התבטלו כבר ביין, וכל זה שאנחנו אומרים, שמי פירות שמעורב בהם קצת מים הם מחמיצים את העיסה, הוא כאשר שם לתוך הקמח מים, המים הללו מחמיצים את העיסה, אבל אם המים כבר התבטלו ביין, אין אתו שום בעיה, והנה סך הכל מתוך כל היין, יש רק 1% אולי של ביסולפיט, ושמים את זה ביין ולא בעיסה. אבל יתירה מזו, בכלל לא שמים ביסולפיט ביין הזה, אלא עושים את היין הזה 100% בלי שום תוספות. יוצא שלפעמים יש כל מיני שמועות, ועל השמועות הללו מוסיפים עוד קומה של שמועות, וכך לאט לאט מוציאים שם רע לכל מיני דברים, וצריך לבדוק כל מקרה לגופו. השבוע הייתי בחוץ לארץ - באילת, אמנם אסור לצאת לחוץ לארץ, אבל יצאתי בשביל לתת דברי תורה בכנס של ראשי מועצות דתיות, ודיברתי גם באיזה בית כנסת שם, ואמרתי להם: תראו, מרן ע"ה נתן כשרות בכתב ידו למוצר אחד יחיד ומיוחד, רק לעוגות הפפושדו, שעל זה מרן נתן כשרות אישית, לא מטעם בד"ץ בית יוסף, ולא מטעם הרבנות, ולעומת זאת, לבדצ"ם יש אלפי מוצרים, וכולם אהובים וכולם ברורים, אין בהם שום שמץ של חשש, ואילו על המוצר היחיד שמרן נתן עליו כשרות והתנפלו עליו, חמץ, יין נסך, ומה לא אמרו על העוגות המסכנות האלה...

אמרתי בשיעור הקודם, ואני חוזר שוב, "לואי שנהיה רגועים עם האפיקומן שאנחנו אוכלים בליל הסדר שהוא כשר כמו העוגות של פפושדו", שהרי המצות הם מעשה ידי אדם, והמים הם אלו שמחמיצים את הקמח, וכתב מרן השלחן ערוך בהלכות אפיית המצה (סימן תנט סעיף ב), שאחרי שלשים את העיסה, אסור להניח אותה רגע אחד, ואמנם אמרו ח"ו רגעים, אבל זה כאשר הבצק קר, אולם אחרי שעבדו על הבצק, הבצק התחמם, וברגע אחד הוא מחמיץ. כמה קשה לפקח על דבר כזה, שלא יניחו רגע אחד את המצה לאחר שהתחמם, וכמה פעמים היא מונחת על המקל עד שבכניסים אותה לתנור אפילו כמה רגעים. הנה התקשר אלי לפני שבוע רב אחד, אשר סבא שלו היה מגדולי הדור הקודם, והוא אשר לימד את מרן ע"ה בשיבת פורת יוסף, וקראו לו "חכם מנצור בן שמעון ע"ה", ויש לו בנים, כולם גאוניס ותלמידי חכמים, אחד מהם רבה של בני ברק, רבי מסעוד בן שמעון, ואחד היה אב בית הדין של תל אביב, רבי ניסים בן שמעון, וגם רבי שלמה בן שמעון, שהיה חבר בית הדין הגדול, וכל אלה הבנים של אותו הגדול, ואותו רב סיפר לי על סבא שלו, שלא היה מכניס מצות יד הבית, אלא אך ורק מצות מכונה! כמובן לא סתם מצות מכונה, אלא הוא בעצמו היה הולך למפעל בשביל לפקח על המצות הללו, וזאת מפני ששם ההידור יכול להיות עוד יותר ממצות יד, כי במצות יד, אם אדם היה עייף, בטל, או עצלן, והזניח קצת את המצה, היא תחמיץ, אבל המכונה לא מתעייפת, אלא איך שמתכנתים אותה כך היא תעבוד בלי הפסקה, ורק בליל הסדר הוא היה מקפיד על הכיזיתים, שהיה לוקח בצמצום ממצות עבודת יד. אם אדם לוקח מצות יד ממקום שהוא מכיר את האנשים שם, אדרבה, אבל לא בהכרח זה יותר טוב ממצות מכונה. ההבדל בין המילה "מצה" למילה "חמץ", הוא הפסיק באות ח' שמחבר את הרגל לגג, וזה כל ההבדל בין אם המצה הזאת כשרה או שהיא חמץ, אבל הפפושדו, כתב הרמב"ם (פ"ה מהלכות חמץ ומצה ה"ב), שאפילו אם יהיה כל היום המי פירות בתוך הקמח, הוא לא יחמיץ, כי מי פירות לא מחמיצים לעולם, ואין טיפה אחת של מים בכל המפעל, ועליו מוציאים שם רע, ואילו המצות כולם אוכלים ורגועים, אף שאנחנו צריכים לחשוש עליהם יותר. לא סתם רבינו האר"י ז"ל כתב, שכל הנזהר ממשוה חמץ בפסח, מובטח לו שלא יחטא כל השנה, והביאו בספר משנת חסידים (מסכת ניסן פ"ג מ"ד), השבוע התקשר אלי איזה אברך, אמר לי: אני חטאתי השנה, ואין זה יכול להיות, הלא הקפדתי שלא לאכול שום חמץ?! אמרתי לו: אכלת מצות? אמר לי: כן. אמרתי לו: זה המשוה חמץ... לא אני אומר את זה, אלא החכם צבי. הוא היה כואב לו על החומרות של האשכנזים בפסח, שלא אוכלים אורז, קטניות, ויש כאלה מקלפים את העגבניות, ויש כאלה שלא אוכלים שום, זה גלגל שזה דומה לזה, וזה פעם היה בארגז ההוא... כל מיני חומרות, ובקיצור, לא אוכלים כלום חוץ ממצות ובטטון, ואז לא היה מצות מכונה, והיו עושים רק מצות עבודת יד בכמות מרובה מאוד, ובגלל חומרת הזאת שנמנעים מקטניות, באים לידי קולא, כי מרוב הלחץ של אפיית המצות, לא עושים אותם בישוב הדעת. אם היו אוכלים אורז וחומס ושעועית, אדם היה אוכל קצת מצה בשביל המצוה, ועוד קצת בשביל לשבוע, אבל יש לו עוד דברים ממה לשבוע. כך כתב הגאון היעב"ץ (במרו וקציעה סימן תנג) בשם אביו החכם צבי! וכן כתב עוד היעב"ץ בשאילת יעב"ץ (ח"ב סימן סה) בענין הסוכר

אם ידחו את הביעור בשנה זו לזמן אחר הצהרים, שנה הבאה הוא גם יעשה אחר הצהרים, והרי הוא כבר עבר על איסור בזה שהשאר חמץ ברשותו, ומי שמבער את כל החמץ ביום שישי, כבר הסברנו בשיעור הקודם, שישנה אפשרות לאכול בסעודה שלישית מצות מטוגנות, אחר שמטגן אותם בשמן עמוק, וכך יברכו עליו "המוציא", כיון שאין לו לחם אחר, ויכול לעשות ככה גם בסעודה ראשונה ושניה.

שהיו מחמירים בו בפסח, וכתב, "הלואי שהאפיקומן שאנחנו אוכלים בליל הסדר יהיה כשר כמו הסוכר הזה", כי הסוכר לא יכול להחמיץ, ואילו האפיקומן יכול להחמיץ אם לא נזהרו בו. הנה הרבה אנשים יראים ושלמים, וקורה להם חטאים במהלך השנה, וזה אומר שהם לא נזהרו ממשהו חמץ. אחד התקשר אלי השבוע, אמר לי: אני רוצה לקבל את ההבטחה הזאת של האר"י ז"ל, ולכן אני החלטתי לפרק את המקרר לגורמים, כי ראיתי שמה שיש בפנים "עמק עמק מי מץאנז" (קהלת ד, כו) איזה פרוו של חמץ שאי אפשר להגיע אליו, ואני רוצה להרויח את החומרא של האר"י ז"ל... אמרתי לו: יש לך גינה? אמר לי: לא. אמרתי לו: מזל שאין לך, כי אחר כך היית צריך להעלות את כולה באש, כי אולי נשאר איזה פרוו בתוך העפר... וכי זה מה שהאר"י ז"ל התכוין? האר"י ז"ל התכוין שאדם יזהר בתערובת חמץ, שלא יאכל, אבל בפרוור הזה אין שום איסור, שהרי אחרי שהוא מבטל אותו, אין בו שום איסור, ואדם עוד עושה היום "מכירת חמץ", נמצא שהוא גם מכר אותו וגם ביטל אותו, וכל שכן החמץ שחודר לכל מיני חריצים במקרר, וכבר ניקו אותו היטב היטב, לך תפרק את כל המקרר, ומי יודע אם ידע להרכיב אותו אחר כך... אני אחרי שהתחתנת, הביאו לי מתנה טוסטר, והייתי צריך להטביל אותו, אך פחדתי שהוא יתקלקל במים, אבל יש שתי דרכים בשביל להיפטר מטבילה, או לתת אותו לגוי במתנה ולהשאל ממנו, כי כל החובה להטביל הוא רק בכלים ששייכים ליהודי, אבל אם משאל מהגוי לא חייב טבילה, כמו גוי שבא להתגיר שחייב לעבור טבילה, אבל אם בא רק לבקר אצלי בבית לא צריך להטביל אותו... אבל אני הייתי חדש שם בשכונה בירושלים ולא מצאתי גוי, וניסיתי להשתמש באפשרות השניה, לפרק אותו, ואחרי הפירוק הוא כבר לא כלי ונטהר, וכאשר יהודי מחבר אותו שוב, לא צריך טבילה, אני פירקתי אותו אולם לא הצלחתי לחבר אותו עד היום הזה... אותו דבר, זה יפרק את המקרר, והאשה תבוא ותצחק 'הבעל עננו'... האר"י ז"ל לא התכוין לזה, אלא הכונה ליזהר ממשו חמץ שלא יבוא לפיו! כי אמנם מהתורה החמץ בטל בשישים, אבל הכמים אסרו אותו במשהו, ועוד יש מיני חומרות.

למשל, אנחנו שותים מים של הכנרת, אמנם פה בנשר זה לא מהכנרת, וגם ברוב הארץ זה התפלה, אבל בטבריה אולי שותים מהכנרת, ובזה יש שאלה גדולה, מרן ע"ה בשו"ת יביע אומר (ח"א א"ח סימן מד) ובחזון עובדיה (פסח, עמוד קד) כתב תשובה ארוכה מאוד כמו הכנרת... פעם חשבו שזורקים חמץ בכנרת רק לפני הפסח, ואמרו שאין בזה בעיה, כי הדגים אוכלים את הכל מהר ולא נשאר כלום, זה יכול להיות כאשר זורקים לתוכו חמץ כמו לחם, אבל אם שופכים שם בירה, הדגים לא שותים בירה, והבירה ישר מתערבת בתוך הכנרת, ולפני פסח עוד אפשר לומר שזה בטל בשישים מליארד, אבל זה רק בערב פסח, אולם בפסח, חמץ לא בטל אפילו בטריילון, ולצערנו יש אנשים בתוך ימי הפסח, בני ברית ואו שאינם בני ברית, מטיילים על שפת הכנרת, וכאשר מסיימים לאכול ולשתות חמץ, זורקים אל תוך הכנרת, וזה לא בטל במי הכנרת, אבל הרב כתב על זה תשובה ארוכה להתיי את מי הכנרת בשתיה. הרב אוירבך מטבריה, היה מחמיר על עצמו, והיה ממלא בערב פסח כדים של מים בערב פסח ושומר אותם, ובמשך ימי הפסח שותה מהם, כי כיון שזה נתבטל מלפני הפסח, אין אתו בעיה. האמת, שביומיים שלשה הראשונים של פסח, המים שנמצא בברזים הם מהמים ששאבו אותם לפני הפסח, אבל לקראת סוף הפסח, זה מהמים של תוך הפסח, ואחד מהטעמים להתיי את זה בכל זאת, הוא מפני שכל האיסור הוא רק בדבר שיכול להגיע ליד נתינת טעם, כמו לחם, אם יש סיר גדול ושמם קצת חמץ, הוא מתבטל בשישים, אבל אם ישם הרבה, הוא לא יתבטל, ולעומת זאת בכנרת, גם אם ישם את כל אוסם ועילית ביחד בכנרת, עדיין הוא יתבטל ולא יהיה שום נתינת טעם במים, כי הכנרת גדולה מאוד, ולכן אין בזה חשש, אבל בכל זאת יש כאלה שמחמירים, ומשתמשים לבישול ושתיה במים מינרליים.

היה הרב שטיינמן ע"ה, מגדולי הדור, וראש ישיבת פוניבז', והוא היה מחמיר בנושא הזה, והיה משתמש רק במים מינרליים או במים ששאבו אותם קודם הפסח, אבל בשנה אחת החליט להפסיק את החומרא הזאת, ואחרי כמה שנים חזר שוב להחמיר בנושא הזה, והתפלאלו החתומים על הדבר הזה, אמרו לו: רבינו, מה קרה? הרב יכול לחזור בו, אבל זה לא פינג פונג... הולך חוזר ושוב הולך... אבל אולי הסביר להם, ומכאן נלמד איזה מידות נעלות ואיזה ריאת שמית היה לו, אמר להם: אני הייתי מחמיר, אבל שנה אחת היתה תקלה, אשתו ע"ה הכינה לו מרק, ובאמצע שהוא אוכל, נגישה אליו הרבנית, אמרה לו: היתה לי טעות, בישלתי במים מהברז, ושכחתי לקחת מהמים של פסח. אמר לה: בסדר, לא נורא, זה רק חומרא... אבל היא התחילה לבכות שהיא הכשילה אותו בדבר הזה, וכמה שהוא ניסה להרגיע אותה לא הצליח, אמר לה: בואי תראי שזה רק חומרא, לקח את כל המים שהוא הכין לפסח, ושפך אותם, אמר: מהיום אין את החומרא הזאת! רק אז היא נרגעה... וגם שנה הבאה לא הכין מים לפסח, אמר להם: לכן אני הפסקתי את החומרא הזאת, בשביל לפייס את דעתה של הרבנית, אבל באותה שנה שהוא חזר להחמיר, זה מפני שהרבנית נפטרה ע"ה, ולכן הוא הרשה לעצמו לחזור להחמיר. הרבה פעמים מלמדים כל מיני חומרות, זה טוב שאדם יחמיר בדברים שיש בהם הגיון, אבל להגיד שצריך לחפש ולהחמיר, זה לא! אם ככה, בא ונהפוך את הבלטות, כי יכול להיות שבתוך היטש ששם בבלטות נפל שם איזה פרוו חמץ... אין לדבר סוף!

אבל גם כאשר אדם מחמיר צריך לזהר שלא להוציא לעז על מי שמיקל, ושלא יגרום צער לבני הבית, לצערנו הרב יש אנשים שמחמירים בלי חשבון, והם מביאים לידי קולות וכל מיני תקלות. הבאנו דוגמה מהרב שטיינמן, אבל היה מעשה דומה עם החוזה מלובלין - רבי יעקב יצחק הלוי הורוויץ, אחרי הפסח הגיע אליו איזה אחד, ואמר לו שהוא רוצה להתגרש, שאל

בסעודה הראשונה של ליל שבת אפשר לאכול מצות רגילות

1) אמנם בסעודה הראשונה, לא חייב לאכול מצות מטוגנות, ואם יאכל שלש סעודות מצות מטוגנות, בסוף יגיע לליל הסדר עם צרבת... ולכן מספיק לאכול בליל שבת מצות רגילות, כי כל האיסור לאכול מצה בערב פסח מתחיל מהבוקר של יום שבת, ובלילה אין איסור, ולפיכך בלילה יכול לאכול מצות מרובעות, מצות הכי פשוטות, של ראשון, יהודה, ישראל, אביב... ולא צריך שמורה, כי עדיין לא הגיע פסח, יברך עליהם "המוציא", ויאכל מהם כמה שהוא רוצה. בשבת בבוקר, הוא כבר לא יכול לאכול מצות רגילות, כי כבר ערב פסח, ואסור לאכול מצה כמות שהיא, אבל אותו הפתרון של סעודה

אותו הרב: למה אתה רוצה להתגרש, הלא הגמרא (גיטין צ:): אומרת: המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות. היה אחד שבא לדיין, אמר לו שהוא רוצה להתגרש, הדיין אמר לו שהמזבח מוריד עליו דמעות, אמר לו: עדיף שהמזבח יוריד דמעות, העיקר שאני לא יוריד דמעות... ההוא אמר לחוזה מלובלין, האשה הזאת החטיאה אותי, בפסח היא נתנה לי לאכול "שרויה"... זו חומרא, לא של כל האשכנזים, הגאון רבי שניאור זלמן מלאדי בתשובה (סוף ח"ה סימן ו) הזכיר את החומרא הזאת, שלא לשרות את המצה בכלל, וחסיד חב"ד הולכים לאורו, ולכן אין להם עוגות מקמח וקיינדלעך, ואמר לי מיישהו, שלכל אחד יש שקית של מצות, וכל אחד קושר אותו אצלו לכסא, שלא יבוא איזה פרור של מצה לתוך המרק... זוהי מפני שיכול להיות שיש איזה חלק במצה שלא נאפה, ואם זה לא נאפה לגמרי, יכול להיות שהוא יכנס למרק ויחמיץ, אבל הגאון מוילנא התייחס לזה כאל חומרא טפילה, וכמבואר בספר מעשה רב (אות קפג), כי גם אם נגיד שהיה איזה פרור אחד של קמח, רק קמח שהוא חי הוא יכול להחמיץ, אבל ברגע שכבר הוא נקרא קלי, או שאפה אותו בתנור, הרי זה לא מחמיץ לעולם וכבר בואר בגמרא (פסחים לט:), וכן פסק מרן ע"ה בשו"ת יביע אומר (ח"ב או"ח סימן כג אות יד, וחי"א או"ח סימן מד) ובשו"ת יחווה דעת (ח"א סימן כא) ובחזון עובדיה (פסח, עמוד ריח), אבל בכל זאת יש כאלה שמחמירים, ואותו אדם היה מחמיר בדבר הזה, וטען שאשתו הכשילה אותו, שאל אותה: מה יש בקציעה הזאת? אמרה לו: זו קציעה מיוחדת, יש כאן בשר טחון, שומן כבש, פטרוזיליה, פלפל שחור, וקצת קמח מצה לדבק... ההוא שמע ככה, זרק את המרק הזה על פניה, אמר: יום ראשון הולכים לרבנות... אמר לו החוזה מלובלין: אם זה הסיפור שלך, תשב פה. קרא לאשתו, אמר לה: תגידי לי את האמת, איזה מצות שמת לי בקערה של ליל הסדר? אמרה לו: אדוני הרב, חטאתי עויתי פשעתי... לא לחינם קראו לו "החוזה מלובלין", כי הוא היה חוזה מסוף העולם ועד סופו. הנה החוזה היה רגיל להכין בכל שנה שלש מצות לליל הסדר בדחילו ורחימו, היה הולך בעצמו לקצור את החטים, ואומר לשם יחוד לפני הקצירה, בא הביתה ולש את החטים, טחון את החטים, ולש את הקמח, והכל היה עושה בעצמו, עד שהיה עושה שלש מצות בתכלית ההידור עם כל הכונות הראויות לכון, וחיכה בליל הסדר לבוא ולברך על שלש המצות האלה, והנה הוא הלך לבית הכנסת, ובא איזה עני אחד, שאל את הרבנית אם יש לה מצות לליל הסדר, ההיא התבלבלה ונתנה לו את השלש מצות שהרב הכין לעצמו, ויהי אך יצא העני מהבית, שמה לב שהיא נתנה לו את המצות שהרב עבד עליהם חצי שנה, אבל מה לעשות... לקחה שלש מצות פשוטות ודחפה אותם בקערה, בתקוה שהכל יעבור בשלום. החוזה מלובלין בא, ראה את מה שהיא עשתה, ולא אמר כלום. אמרה: כנראה הוא אחוז בשרעפים אחרים ולא שם לב... אמר לה החוזה, אני ידעתי מהתחלה את הכל, אבל אני שתקתי! כי זו רק חומרא לכתחילה, והיא לא הכשילה אותי בשום איסור. אמר לו הרב: המה שומע, אני חצי שנה עובד על המצות האלה, עם כל הכונות, ועם כל עבודת הקודש שלי, ולא תתחתי את הפה מאומה, ואשתי אפילו חשבה שלא הרגשתי, ואתה בשביל "שרויה" ובשביל חומרא שהיא כל כך רחוקה אתה רוצה להתגרש?!... צריך לדעת לקחת את החומרות בפרופורציות נכונות, חומרא זה טוב רק היכא דאפשר, ואם זה לא בא על חשבון שום דבר, ואם זה בא בקלות, ולא פוגע באף אחד ובשום דבר, ואתה עושה אותה רק לעצמך, ואף אחד לא מרגיש בזה, אבל אם הוא עושה מזה ענין, והוא מגיע לידי מחלוקת ולידי בעיות והילדים סובלים מזה כמו שדברנו בשיעור הקודם, יצא שכרו בהפסדו, והחומרא הזאת לא שווה שום דבר!

דוגמא נוספת, יצר לי לפני כמה שנים יהודי אחד, שהוא לא מקפיד על מצות עבודת יד בכל השבוע, אלא רק מצות מכונה, והנה הגיע הפסח, ובאותה השנה חל ליל הסדר בשבת כמו שנה שעברה, ושביעי של פסח חל ביום שישי, ואחריו היה שבת, ואכלנו מצות גם בשבת שאחרי שביעי של פסח, והנה החתן שלו התארח אצלו בשביעי של פסח, ושכח את המצות שלו בבית, והוא מקפיד לאכול רק מצות עבודת יד, ולכן החליט שלא לאכול מצות, לא בשביעי של פסח, ולא בשבת שלאחר מכן, וזה שבשבת הוא לא אכל, כי הוא טען שזה חמץ שעבר עליו הפסח... אתם מבנים מה הולך פה?! הוא הפסיד 5 סעודות של שבת וזה, כי בחג יש מצוה לאכול סעודה אחת בלילה וסעודה אחת ביום עם פת, ושלוש סעודות בשבת, והוא ויתר על כל המצוה הזאת בשביל שלא היה לו את המצות שהוא רגיל בכל שנה בגלל איזו חומרא... ואולי גם סעודה רביעית הוא לא אכל בגלל זה... זה נקרא "חומרא דאתי לידי קולא", הוא בא להחמיר, אבל הוא שכח שזה חומרא, כי באיזה שהוא שלב נתקע לו בראש שזה דין ולא חומרא, והוא לא מתפשר על החומרות, זה לא צריך להיות ככה! חומרא זה טוב בשביל החומרא איפה שזה בא בקלות, אבל היכן שזה לא בא בקלות, ויותר לא צריך לעשות מזה ענינים.

שלישית מתאים גם לבוקר, לאכול מצות מטוגנות בשמן עמוק, ולכן יכין מערב שבת מצות מטוגנות בכמות המספקת לכל בני ביתו, לסעודה השניה והשלישית, וכך יכול שלא להשאיר בביתו בכלל חמץ, ומי שעשה ככה ולא השאיר חמץ בביתו מיום שישי, את הביטול חמץ יכול לעשות כבר ביום שישי, ולא צריך לחכות ליום שבת בבוקר, אבל מי שאוכל חמץ בשבת הזאת, לא יכול לבטל את החמץ מיום שישי ולהמשיך לאכול מהחמץ, אלא רק ישרוף ביום שישי, ויעשה את הביטול ביום שבת בבוקר.

מצות קשות ורכות

ז) שאלה מהקהל: את המצות הרכות צריך להוציא מההקפאה כמה שעות קודם ליל הסדר, האם מותר להוציא אותם בשבת כדי שיהיו ראויים לאכילה בליל הסדר?

תשובה: מדין התלמוד, המצה יכולה להיות עבה עד טפח - 8 ס"מ, ואין בזה בעיה, אבל היום אפילו הבגאט לא עבה עד טפח... והמצה כל שכן שאינה אפילו חצי טפח, אולם אחינו האשכנזים עושים אותה עוד יותר דקה. יש מצות עבודת יד של העדה החרדית בירושלים, ומישהו הביא לי מזה לפני שנתיים, והן דקות כמו דף של נייר, דקה מן הדקה, וזו אומנות מיוחדת, אבל המצות של הספרדים - לא כולם, אלא התימנים והעיראקים ועוד, היו עושים מצות רכות, ומכיון שאם משאירים אותן בחוץ הן מתייבשות מהר, לכן היו עושים מצות בכל יום מימי חול המועד, אבל אצל אחינו האשכנזים לא רצו לקחת סיכון, כי אם יהיה בחול המועד שאריות של חמץ, זו בעיה, ולכן הם עושים את המצות הדקות, כיון שלא נשאר שום לחלוחית, והן יבשות לגמרי, ומכילים אותם כמה חודשים לפני פסח, ולא קורה להם שום דבר, אולם למצות הרכות מצאו פתרון בדורות האחרונים, לאפות בכמויות ולשים בהקפאה.

גדר איסור הכנה משבת לחול

ח) והנה מצד ההערה של "הכנה משבת לחול" היינו יכולים להסתדר, כי זה לא איסור, מאחר שאין כאן ממש פעולה כמו של הכנת סלט בשבת לסעודה רביעית, אלא כאן הוא רק מזיז את המצה ממקום אחד למקום אחר. אמנם אם לוקח סיר מהמקרר ומניח אותו על הפלאטה כדי שיתחמם, עכשיו הוא משנה את המהות שלו, והוא מחמם אותו בצורה אקטיבית - פעילה, וזה נקרא "הכנה", אבל אם אדם מוציא מהמקפיא משהו, הרי הוא מפשיר מאליו, ולא עושים בו פעולה, אלא הקרח עוזב אותו והולך, וממילא הוא נפטר וראוי לאכילה, ומצד זה הרי זה מותר, כיון שהוא לצורך מצוה. מרן ע"ה בחזון עובדיה (שבת, ח"ב עמוד תמו) כתב, שמותר להוציא בשבת אחרי הצהריים, חלה קפואה מהמקפיא לצורך סעודה רביעית. יש כאלה שעושים סעודה רביעית מדי אחרי ההבדלה, וזה מצוה מן המובחר, כי זו סעודת "מלוה מלכא", וכשאדם מלוה את האורח, הוא מלוה אותו כשהוא יוצא מהבית ולא כאשר הוא מגיע לבית שלו... ואם אדם כזה רוצה להוציא חלה מהמקפיא כאשר יוצא לתפלת ערבית, זה מותר! כי אין כאן פעולה כבדה וזה דבר שנעשה מאליו.

טלטול המצה השמורה בשבת זו

ט) אבל יש לנו בעיה אחרת של "מוקצה". הלא ביום שבת - המצות השמורות של ליל הסדר הן מוקצה! וכמו שכתב מרן ע"ה בחזון עובדיה (פסח, עמוד וו, רסו, שבת, ח"ג עמוד קיא) שהרי אסור לאכול מצה בערב פסח, וממילא זה דבר שאסור באכילה, ונאסר בטלטול בשבת משום מוקצה. אמנם המצות הרגילות המרובעות לא מוקצה, למרות שגם אותן אסור לאכול בערב פסח, אבל יש אפשרות לתת אותן לילדים קטנים, כגון ילד בן 3 שנים, שהוא קטן ועדיין אינו מבין את סיפור יציאת מצרים, ואינו

2. אגב, יש אומרים שביום טוב שחל במוצאי שבת, טוב לעשות תבשיל נוסף לכבוד "מלוה מלכא", וכמו השנה שליל הסדר חל במוצאי שבת, אם אדם היה רגיל לאכול מרק, יעשה עוד איזה משהו בשביל סעודה רביעית. זה לא חובה, אלא רק חומרא בלבד, כי כל הפאר של ליל הסדר זה מספיק בשביל ללוות את השבת בכבוד, אבל זה רק בשביל חסידות יתירה בעלמא.

3. אחד אמר לי: קניתי שנה שעברה מצות עבודת יד והתאכזתי מאוד, כי הם לא טעימתי... אמרתי לו: כשאתה קונה לולב

בדרגה אפילו של אחד שאינו יודע לשאול, ולו אין בעיה לאכול מצה בערב פסח, וגם ניתן לעשות מהמצות האלה מצות מבושלות, שהרי יכול לקחת מצה ולפורר אותה במרק, כי לדעת מרן הש"ע (סימן שיח סעיף ה) אין בישול אחרי אפיה, ונמצא שיש אפשרות להשתמש בה בשבת בהיתר, אבל המצה השמורה לליל הסדר, אדם מקפיד שלא לאכול ממנה בערב פסח, וגם אם בנו הקטן ירצה לאכול מצה, הוא לא יתן לו מהמצה השמורה לליל הסדר, וכיון שאדם מקפיד על זה, זה נקרא "מוקצה". הדבר דומה לדג חי, שכתב מרן השלחן ערוך (סימן שח ס"ב) שהוא מוקצה, למרות שהחתול יאכל דג חי, ואנשים מגדלים חתולים, אבל אדם לא יוציא מהמקפיד דג מושט ויתן לחתול שלו... זאת אומרת, אפילו שזה ראוי לחתול, אבל כיון שזה לא עומד בשבילו, זה מוקצה! גם כאן להבדיל, זה ילד ולא חתול... אבל גם לילד הזה אני לא אתן מצות שמורות, ולכן זה מוקצה.

להשתדל להשיג מצה הכי מהודרת לליל הסדר

(י) כאן המקום לציין, כי לכל השבוע, כל המצות כשרות מעיקר הדין, ואמנם יש הידורים, יש את המצה הפשוטה ביותר שהיא כשרה. מעבר לזה - מצות ח"י רגעים, שזה אומר שכל 18 רגעים משביתים את המפעל ומנקים את הכל, ואילו המצות שלא כתוב עליהם "ח"י רגעים" לא עושים ככה, אלא סומכים על ביטולים כיון שהכל נעשה לפני הפסח. מעבר לזה - יש מצות "שמורה, ח"י רגעים", שלא רק שעוצרים בכל ח"י רגעים, אלא גם החיטים שמורים משעת קצירה שלא יבואו במגע עם מים. מעבר לזה - יש "עבודת יד", וזה מהודר, לא בהכרח בשביל הכשרות, אלא בשביל המצוה של ליל הסדר, כי התורה (שמות יב, יז) אומרת "וַשְׁמֶרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת", ולמדו מזה בגמרא (פסחים לה:) שצריך לשמר את המצה "לשם מצת מצוה", אבל המכונה לא יודעת להגיד "לשם מצת מצוה", ולכן בשביל לברך על המצה "אשר קדשנו במצותיו וציונו על אכילת מצה" צריך לקחת מצה "עבודת יד", אבל בשביל כל השבוע כל המצות כשרות, ואם יש לו לאדם אפשרות כלכלית להחמיר על "ח"י רגעים" ועל "שמורה" למה לא?! יחמיר! אבל מעיקר הדין אין בזה חובה וכמבואר בשו"ת יחיה דעת (ח"א סימן יד) ובחזון עובדיה (פסח, עמוד רכא, ודיני הסדר עמוד עח) ובהליכות עולם (ח"א עמוד ד), אולם לליל הסדר, אנחנו לוקחים את המצות הכי מהודרות. יש אחד שלוקח מצות עבודת יד, אבל זולות, ובזה עדיף שיקח כבר מצות מכונה, כי אם זה זולות, זאת אומרת שהם לא משלמים מספיק כסף לעובדים, והם עושים את זה במהירות, וכשיש ספיקות במצות הם פוסקים עליה לקולא, כי במצות המהודרות והיקרות בודקים כל מצה ומצה שלא תהיה מקופלת או מנופחת, ואם אדם לוקח מצות זולות, זה בגלל שחסכו בכח אדם ובאמצעים טכנולוגיים שיכולים לשפר, כמו למשל, משתמשים הרבה בחד פעמי, זה שמרדד את המצה וזה שמחורר את המצה, יש הרבה מאפיות שמשתמשים בפלסטיק חד פעמי, ובכל 18 דקות זורקים את הכל לפח, כי לנקות בחריצים שלא ישאר פרוו חמץ זה קשה מאוד, וכמה שינקה אותו עם מברשות תמיד נשאר איזה פרוו, ולכן יש כאלה שבאים עם ברנר ושורפים אותו, אבל אחר כך זה חם, ואי אפשר לעבוד עם המצה, כי המצה תחמיץ מהחום, וצריך להביא אויר לקרר אותו, וכל זה לוקח זמן, ועל כל זה יש עלויות לפועלים, ולפיכך אם אלו מצות זולות, עדיף שיקנה מצות מכונה.

החובה לאכול מצות שמורות זה רק לכזיתות

(יא) שאלה מהקהל: לפי מה שהרב אומר שצריך לאכול מצות שמורות עבודת יד בליל הסדר, האם אפשר לאכול עוגיות פפושדו סליל הסדר, הלא זה לא עשוי ממצה שאינה שמורה? תשובה: יש כאן נקודה שצריך להבהיר. מה שאמרתי שצריך לאכול מצה שמורה בליל הסדר, זה לא בכל ליל הסדר, אלא רק בשביל המצוה שאנחנו מברכים עליה "על אכילת מצה". אנחנו לא מחוייבים לאכול הרבה מצות, אלא בסך הכל אנחנו חייבים לאכול כזית אחד, התורה (שמות יב, יח) אומרת "בְּרֵאשֹׁן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצֹּת", ואין לנו אכילה שהיא פחות מכזית, אבל באו

חכמים והוסיפו עוד שלש כזיתים. בכזית הראשון להוסיף עוד כזית, כיון שיש ספק אם הברכה על המצה העליונה או על המצה האמצעית, ויש לנו עוד כזית ב"כורך", זכר למקדש שהיה הלל הזקן כורכן ואוכלן בבת אחת, ויש לנו "זכר לקרבן פסח שהיה נאכל על השבע" וזה האפיקומן, ועל כל פנים יש לנו מצוה מי מדאורייתא ומי מדרבנן, וכיון שזה מצוה לוקחים מצה שמורה משעת קצירה עבודת יד, אבל בשלחן עורך, יש כאלה שעושים מרק, ומפוררים את המצה במרק, או שאוכלים את המצה עם איזה סלט בשביל לשבוע, בזה לא צריך להקפיד שהמצה תהיה שמורה או עבודת יד, אלא שמצד הכשרות של המצה, יש כאלה שמקפידים לאכול מצה שמורה בכל השבוע, ואין בזה נפקא מינה אם בליל הסדר או למחרת, כי האיסור של חמץ לא יותר חמור בליל הסדר משאר ימי החג.

גם מי שמקפיד על מצה שמורה יכול לאכול פפושדו

(יב) אבל השאלה שנשאלת, לגבי מי שמחמיר לאכול רק מצה שמורה, איך הוא יכול לאכול מהעוגיות פפושדו האלה, הלא היא עשויה ממצה שהיא לא שמורה, וזו טענה נכונה. אבל באמת מעיקר הדין אפשר להקל גם מצד זה. אני לא אומר שחייב לאכול, אבל מי שרוצה יכול לאכול, גם אם הוא מחמיר שלא לאכול אלא מצה שמורה. כי הכלל בחומרות הוא רק "היכא דאפשר", לדוגמא, יש חומרא שלא לאכול פת של גויים, אפילו שהמוצרים כשרים, אבל אם הגוי אפה את הפת, ואפילו שהוא נחתום, יש חומרא שלא לאכול מזה, ובארץ ישראל קיבלו עליהם את החומרא הזאת, ואנחנו לא אוכלים "פת גויים", והרבנות הראשית גם כן לא מאשרת אפיה של גויים, ואם יבוא גוי לקבל כשרות, הוא חייב משגיח שיבוא להדליק את התנורים, אבל אפילו אדם שמקפיד שלא לאכול פת גויים, אם יום אחד לא מצא פת של ישראל, אלא רק פת של גויים, הוא יכול לאכול את זה, כי החומרא היא רק היכא דאפשר, אלא שהרשב"א בספרו תורת הבית (הקצר, ב"ג ש"ז דף צג.) הוסיף חידוש, שאפילו כאשר יש לו לאדם פת של ישראל, אבל אין לו את אותו הלחם, יש לו לחם שחור של יהודי, אבל הוא רוצה פיתה יפית, או איזה חלה יפה, או איזה לחמניה טובה, וזה של גוי, בגלל שאין לו כמותו בשל הישראל, הרי הוא לא חייב להחמיר בזה, והרי הוא יכול לאכול את אותה הפיתה או הלחמניה שהוא רוצה לאכול, כי החומרא היתה רק כאשר יש כמותו של ישראל, אבל כאשר אין כמותו של יהודי, הרי הוא יכול לאכול משל גוי, וכך פסק מרן השלחן ערוך (י"ד, סימן קיב ס"ה). אני אומר כעין זה גם בנידון שלנו. אדם מחמיר על המצות, כי יש מצות מהודרות יותר כמותם, אבל העוגיות של פפושדו אין עוגות כמותם של שמורה, ולכן לא חייב להחמיר גם בזה, ואם רוצה בכל זאת להחמיר גם בזה, המחמיר תבוא עליו ברכה, אבל מצד הסתירה שבזה, לא בהכרח שזה סתירה. אם זה היה איסור, "אין חֲכֵמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֲצָה לְנֶגְדָה" (משלי כא, ל), וזה לא משנה אם יש כמותו או אין כמותו, אבל כאן אנחנו מדברים על ענין של חומרא, וזה רק היכא דאפשר.

ניתן להוציא את המצה בזמן וליהנות מאכילתה

(יג) נחזור לעניננו. אמרנו שיש בעיה לטלטל את המצות השמורות לליל הסדר ולהוציא אותם מהמקפא, אבל יש לזה קצת פתרון, אך לא כך כך פרקטי, להוציא את המצות הללו בשינוי מהמקפא, על ידי שיכניס את המרפק למקפא, וישלוף אותו באיזו שהיא צורה, זו אפשרות, אבל האמת שזה מיותר ואין צורך בזה, כי בליל הסדר השקיעה בשעה 18:55, וצאת הכוכבים בשעה 19:15, ואנחנו מתפללים ערבית בשעה 19:15 כדי לקרוא קריאת שמע בזמנה, ומודיעים לבני הבית, שבשעה זאת יאמרו "המבדיל בין קודש לקודש", ויתחילו בהכנות של ליל הסדר, והנה תפלת ערבית של ליל פסח

ואתרוג אתה גם מתאכזב כי הוא לא יצא טעים... קונים בשביל המצוה ולא בשביל שזה יהיה טעים! ולכן בליל הסדר צריך להקפיד כמה שאפשר!

לוקחת בערך 25 דקות, כי עושים בה תפלה עם מנגינה, ויש את ההלל אחר כך, וכל מיני תוספות שיש היום, ועד שמסיימים את התפלה זה בערך 19:45, ועד שאדם בא הביתה זה בסביבות 20:00, ואי אפשר להתחיל את הסדר מבחינה פרקטית לפני השעה 20:00, ובפרט מי שרוצה להמתין עד 20:11 לזמן רבינו תם בשביל להדליק נרות יום טוב, אבל גם בלי זה, האשה צריכה להדיח את הכלים שהשתמשו בהם בשבת, וצריכים לערוך את השלחן, והרבה פעמים אדם בא הביתה והשלחן עדיין לא מוכן, ונגיד שהצליחו לעמוד בזמנים, ובשעה 20:00 מתחילים את ליל הסדר, עד שמגיעים לאכילת המצה, יש לפחות שעה.

איפה הקידוש ואיפה האוכל...

(יד) הלא לא אוכלים מיד כאשר באים הביתה, איפה הקידוש ואיפה האוכל... וכי בליל הסדר אוכלים... הלא יש לנו סדר, קדש, ורחץ, כרפס, יחץ, מגיד, רחצה, מוציא, מצה, מרור, כורך, ובסוף יש גם שלחן עורך... ויש לנו הגדה של פסח, ורבותינו אמרו שכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח! ואמנם מרן השלחן ערוך (סימן תעב ס"א) כתב, שאדם צריך לסדר שלחנו מבעוד יום, כדי שיוכל לקדש ולאכול, ולא לחינם אומרים במזמור של פסח (תהלים קז, ה) "יָעֲבִים גַּם צִמְאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַטֵּף"... כי בערב פסח אסור לאכול מצה במשך כל היום כמבואר בירושלמי (פסחים, פ"י ה"א), ולחם גם אסור מארבע שעות מתחילת היום כמבואר בשלחן ערוך (סימן תמג ס"א), וגם עוגה של מצה עשירה אסור לאכול משעה עשירית וכמבואר בשלחן ערוך (סימן תעא ס"א), כדי שיבוא תאב לאכילת המצה, ומה שנשאר לאכול זה רק בטטות... ובלילה עוד באים ועושים את כל ההגדה, וכשמביאים לו את הכרפס, אומרים לו לאכול פחות מכזית... ואם כן איך מרן כתב שאוכלים מיד שבאים מבית הכנסת. אבל יש לזה שני ביאורים. הסבר אחד, מרן בא לומר לנו, כי אכן צריך להזדרז בהגדה של פסח, ולא יותר מדי להאריך עד הרגע האחרון, וזאת כדי שיוכל כמה שיותר להסמיק ולהקדים את הסעודה בשביל אכילת המצה, ולכן צריך להשתדל שלא להאריך יותר מדי. הסבר נוסף, לא שצריך לקצר בהגדה, אלא מרן התכוין שצריך לסדר את השלחן מבעוד יום, כדי שיחסוך את הזמן של עריכת השלחן, הקערה, ומקום מושבו, שלא יצטרך להתעכב בשבילו.

חובה להתחשב בילדים

(טו) העניין לקצר בהגדה הוא בשביל הילדים, כי הילדים לא צריכים רק את ההגדה של פסח, ולא צריכים רק לשנות כוס ראשונה של הקידוש, אלא הם צריכים לשנות גם כוס שניה של ההגדה, והם צריכים גם לאכול מצה, כי בזה הוא מחנך אותם, ומקיים גם את המצוה של "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ" (שמות יג, ח). שזה לא רק לספר להם, אלא גם להראות להם, מה זה מצה, מה זה מרור, ואם אדם מושך יותר מדי את סיפור יציאת מצרים, הוא לא יוכל להספיק את כל זה. יש אחד שהוא מאריך בסיפור יציאת מצרים כיד ה' הטובה עליו, מאריך טרחא בלי אתנח... על מכת דם לבד הוא דורש שעה, אחר כך מתחיל עם הצפרדע, וכשיגיע לכינים יעיר את בני משפחתו... ואם עושה על כל פרק תקיעה, הילדים נרדמים בסוף, וכמה שהסיפורים מעניינים, אבל הרעבון מחליש אותם, והגיע כבר 11:00 בלילה, והוא עוד לא הגיע למצה, ובבוקר שואל אותו הילד: מתי אוכלים מצה? אומר לו: שנה הבאה!... זה לא טוב!

מנה ראשונה - עזרה ראשונה

(טז) לפני כמה שנים, כשהייתי עוד בכרמיאל, התקשרה אלי אשה אחת שהיא מתחזקת, ויש לה חתן בן תורה וירא שמים, והיא רוצה מאוד שהוא יבוא לעשות אצלה את ליל הסדר, החתן שלה אמר לה: אני מוכן לעשות את ליל הסדר אצלך, אבל בתנאי אחד, שאת נותנת לי את הפיקוד, אני אומר מתי ממשיכים ומתי הופכים דף, ולא תלחצו אותנו לאכול מהר, וכמה שיקח יקח... היא אמרה: אבל

יש לנו עוד בני משפחה, והם עלולים להיות רעבים, מה אני אעשה?! אמרתי לה פתרון, וזו המלצה של מרן ע"ה, כפי שכתב בשו"ת חזון עובדיה (סימן מג בהערה) ובהליכות עולם (ח"א עמוד רצה) ובחזון עובדיה (ח"ב עמוד לא), וכתבנו על זה גם בשו"ת אבי בעזרי (או"ח סימן קכב), והוא לעשות אחרי ה"קדש" מנה ראשונה, לעשות עוד ביצים כמנין בני הבית מלבד הביצה הנמצאת בקערה. יש ביצה בקערה, שאנחנו מניחים אותה "זכר לקרבן חגיגה" כמבואר במשנה (פסחים קיד). שיש מצוה שיהיה בקערה שני תבשילין, אחד זכר לקרבן פסח, ואחד זכר לקרבן חגיגה, ונהגו להביא בשר וביצה כמו שכתב הטור (סימן תעג) והובא בשלחן ערוך (שם, ס"ד), הזרוע הוא זכר לקרבן פסח, והביצה זכר לקרבן חגיגה. פעם היו נותנים את הביצה לבכור, כי הוא צם כל היום, ומגיע לו משהו לפתוח את הצום... אבל היום לכל הבכורות יש כל מיני קומבינות... עושים סיום מסכת ואוכלים, ועכשיו ערב פסח חל בשבת, ומעיקר הדין הם פטורים מן הצום כמבואר בשלחן ערוך (סימן תע ס"ב), אולם מלבד הביצה שנמצאת בקערה, יבשל סיר של ביצים כמנין בני הבית, ויוסיף על יד הביצה עוד איזה שניצל, או קציצה אחת, ולבסוף יברך בורא נפשות, רק יקפיד שלא יאכל דברים שברכתם בורא פרי האדמה, כי גורם ברכה שאינה צריכה, שהרי עומד לברך על הכרפס בורא פרי האדמה. על כל פנים לא יאכל יותר מדי, שהרי אפילו על פירות וירקות כתב מרן הש"ע (סימן תעא סעיף א) שלא ימלא כריסו מהם, כי אחר כך יבוא שבע למצה, זה נועד רק בשביל להשקט את הרעבון, מברכים "שהכל", אוכלים, מברכים "בורא נפשות", ומתניעים... ממשיכים "ורחץ", "כרפס"... למרות שזה גוזל איזה 10 דקות, אבל זה נקרא "ביטולה זהו קיומה" (מנחות צט:), שווה להקדיש את הדקות האלה, בשביל שאחר כך יוכלו להרחיב בסיפור יציאת מצרים ברוגע, "שִׁבְעִים בָּלָחֶם נִשְׁכְּרוּ וְיַעֲבִים חֲדָלוּ" (שמואל א ב, ה). אם אדם עוד יותר רעב, יכול לאכול אפילו איזה עוגה של מצה עשירה, של פפושדו, ולא עוגה מקמח מצה.

במקום צורך מותר לעשות איסור דרבנן בבין השמשות

(יז) ועל כל פנים, כפי שאמרנו, יש ענין להאריך, אבל לא יותר מדי, ועם כל המנה הראשונה שאמרנו לעשות, "הַחֶכֶם גִּיְיָנוּ בְּרָאשׁוֹ" (קהלת ב, יד) ויחלק את ההגדה, חלק לפני הסעודה, וחלק אחרי הסעודה, ולמרות המנה הראשונה שאמרתי מקודם, אבל צריכים לזכור, שצריך לסיים את כל הליל הסדר לפני חצות הלילה, לא רק את האפיקומן אלא גם את ההלל, לא יאוחר מהשעה 24:45, ואם אדם מתחיל בשעה 20:00 יש לו קרוב ל-5 שעות, אולם מי שרוצה להאריך, יעשה חלק לפני הסעודה, ואחרי הסעודה ימשיך עד כעשרים דקות לפני חצות, כי יש את האפיקומן, וגם הילדים צריכים לחפש את האפיקומן, וזה גם לוקח כמה דקות, ברכת המזון והלל, וזה לוקח לפחות רבע שעה, כך שברכת "יהללך" תהיה לפני חצות הלילה. ונמצא אם כן שמשעה 19:15 עד הזמן שבו יאכלו את המצות, יש הרבה זמן, ואפילו בשעה 19:00 ניתן להוציא את המצות, כי בסך הכל יש כאן בעיה של מוקצה ואיסור הכנה משבת לחול שזה דרבנן, ובמקום צורך של מצוה כאשר הוא טרוד ונחפז עליו, מותר לעשות אותו אפילו בבין השמשות, ולכן יכול לומר לבני הבית, שבשעה 19:00 יגידו "המבדיל בין קודש לקודש" ויוציאו את המצות, ולא לוקח יותר משעתיים עד שהמצות מפשירות, ואם רואה בכל זאת שהמצה לא הפשירה, ישים אותה על הפלאטה כמה דקות, והיא תפשר ותתחמם כמו שצריך. אם השאלה הזאת היתה קיימת, היינו צריכים לדון עליה, אבל מהנסיון - שעה שעתיים זהו זמן מספיק בשביל להפשר את המצות.

דרכי ביעור חמץ בשבת

(יח) שאלה מהקהל: האם יש בעיה לזרוק את החמץ בשבת בפח של הבנין?

תשובה: מעיקר הדין אין בעיה לזרוק את זה בפח הצבורי, כי אין לו לאדם חלק בו, אלא סך הכל אדם משלם אגרה על השירותים שהעיריה עושה לו, אבל הפח הוא לא שלו, ולא של אף אחד מהתושבים,

אבל אם אדם לא רוצה לטלטל מרשות לרשות, כי הבית שלו זה רשות היחיד והפח זה רשות היחיד, ואינו רוצה לטלטל דרך רשות הרבים, אמנם הוא יכול לטלטל על ידי ילדים קטנים וכמו שעושים רוב העולם, אבל יש אחד שנמצא בבידוד, ולא יכול לצאת החוצה, וגם לזה יש שני פתרונות. פתרון אחד, לפורר אותה לפירורים דקים, ולזרוק אותם בבית שימוש ויוריד את המים, וכך איבד את החמץ מרשותו. אבל יש אחד שמבחינה מנטלית הוא לא מסוגל לעשות את זה, לשרוף לחם אין לו בעיה אבל לזרוק בשירותים הוא לא מסוגל... גם לו יש פתרון, על ידי שיקח איזו קערה או איזה דלי, ויניח בה אקונימיקה או חומצה שאינה ראויה למאכל, ויפורר שם את הפירורים האלה, וכך זה נחשב שהוא ביער את החמץ מרשותו, ויוצא בזה ידי חובה. זה נכון למי שאוכל חמץ בשבת, אבל כפי שאמרנו "כָּל עָרוֹם יַעֲשֶׂה בְּעֵת" (משלי יג, טז), וכל אחד ישב עם אשתו וידון אתה איך להתנהג בשבת הזאת, ולא ינחית עליה בערב פסח שאוכלים פיתות בשבת... אחד שאל אותי: מה הדרך העדיפה? אמרתי לו: העצה הטובה ביותר, זה לאכול את המצות המטוגנות, אבל יש אחד שהוא לא מסוגל לאכול את המצות המטוגנות, ויש כאלה שלא רוצים לאכול מצות לפני פסח, ולכן כל אחד ישב עם אשתו, ויסכם אתה מה הדרך הנכונה עבורם, ובמשנה (אבות, פ"ב מ"א) רבי אומר: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. בכל דרך שאמרנו, יש את המעלות שלה, כדי שאדם יעשה את הדברים כמו שצריך.



שיעור מיוחד בענין חיסוני הקורונה

"התורה נתנה רשות לרופא לרפאות". "טוב שברופאים לגיהנם". הצלת תינוק שנולד בחודש השמיני בשבת. הצלת אדם שנמצא ללא רוח חיים. תינוק שמתו אחיו מחמת מילה. תינוק שיש לו צהבת. מי שאני מבין בתחום הרפואה ומביע דעתו נגד הרופאים הרי זה שופך דמים! בענין החיסון יש לנו רוב "מנין" ורוב "בנין". סומכים על הרופאים למרות השגגות שלהם. אמירת "יהי רצון שיהיה עסק זה לי לרפואה" קודם החיסון, ומטרתו. החיסון מן המקרא והתלמוד מנין... שנים מקרא ואחד תרגום בטעמים, עם רש"י ואונקלוס, ברצף, ולפני סעודת שבת

ניתנה רשות לרופא לרפא

(א) לצערינו עדיין לא נגאלנו מהצרה הזאת של נגיף הקורונה, אבל ברוך ה' החונן לאדם חכמה בינה ודעת, נתן לרופאים את החכמה לייצר את החיסונים נגד הנגיף. יש כאלה שהם תמיד אוהבים להיות "בעד הנגד"... ממציאים כל מיני קונספירציות... הם אומרים שיש כל מיני אנשים שמתכננים עלינו כל מיני דברים... הוא נהיה החכם הגדול ביותר, והוא מתחיל לומר שלא צריך בכלל את החיסון, ושזה גם מסוכן, ומי שמתחסן הוא מתחסל... וגם מי אמר שזה יעיל ומי לא אמר... קודם כל צריך לדעת! כל גדולי ישראל ללא יוצא מן הכלל, הורו לעשות את החיסון! בא משהו אמר לי: וכי הרבנים בדקו את זה?! אבל רבותי! הרבנים לא צריכים לבדוק את זה, ורב שיבדוק ויגיד שהוא בדק ומצא שהחיסון הזה הוא טוב, אותו רב עובר על הלכה בשלחן ערוך! שאסור לעסוק ברפואה מי שאינו רופא בקי ומוסמך בכך. מרן השלחן ערוך (יו"ד, סימן שלו ס"א) הביא את דברי הגמרא (ברכות ס. ובבא קמא פה:) על הפסוק (שמות כא, יט): "וַיִּרְפָּא יִרְפָּא", מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות! כלומר, הסמכות לקבוע את הרפואה זה הרופאים, והרבנים לא אמורים לבוא ולדון במה שהרופא קובע. בשביל להיות דוקטור צריך להשקיע שנים, זה לא בא ביום אחד, ואם הרב צריך להיות רופא, הוא צריך להיות גם רמטכ"ל בשביל להביע דעה אם צריך להיכנס לממ"ד בזמן מלחמה... ואחר כך הוא גם צריך להיות חקלאי כדי שיוכל לפסוק לחקלאים בעניני ערלה, וגם צריך להיות אגרונום בשביל שידע את התחום, ואחר כך ילך ללמוד בנין, כי לפעמים באים לשאול אותו דיני תורה על הענינים הללו, אבל זה לא נכון! כי תפקידו של הרב לשבת ללמוד וללמד תורה ולפסוק בענינים שבאים לפתחו, והרב מתייעץ עם אנשי מקצוע של אותו התחום בו הוא מטפל, וכמו שמצינו בתלמוד (בבא קמא פ. סנהדרין עה. תמורה טו: נדה כב:) שחכמי ישראל "שאלו לרופאים". הלא בערב כפור באים לכל הרבנים בכל שנה ושנה שאלות של אנשים שהם חולים כדי שיפסקו אם צריך לצום או לא צריך לצום, וכי נשלח את הרבנים ללמוד שבע שנים רפואה... השלחן ערוך (סימן תריח ס"א) כתב במפורש ששואלים את הרופא! אם הרופא אומר שהחולי הזה מסכן אותו, גמרנו! ואפילו אם החולה יבוא בעצמו ויאמר שהוא מרגיש טוב, שומעים לרופא! כי עם כל הכבוד לחולה, הוא לא מבין ברפואה, והרב לא צריך בשביל זה לדעת רפואה.

הולכים אחר רוב רובם המכריע של הרופאים

(ב) יותר מזה, אם יש מחלוקת בין הרופאים, ומצאו איזה רופא שאמר שהחיסון הוא לא טוב, גם לזה יש התייחסות בשלחן ערוך, גם בהלכות חולה בשבת (סימן שכח ס"י), וגם בהלכות יום הכפורים (סימן תריח ס"ד), אם יש רופא שאומר שצריך לחלל שבת או כפור, מחללים. ואם יש מחלוקת בין הרופאים, רופא אומר כך ורופא אומר כך, באופן כזה אומרים "ספק נפשות להקל", ואפילו שני רופאים אחד כנגד השני, אומרים את זה. ואם יש שני רופאים מול אחד, הולכים אחרי הרוב, כי "אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטָּת" (שמות

נג, ב), וכל שכן פה, שזה לא שנים נגד אחד, אלא רוב רובם המכריע של כל הרופאים הכי בכירים בעולם, שעברו ובדקו את כל הנושא הזה, והם אומרים לנו שזה מומלץ מאוד, ואומרים לנו שיש בזה הצלחה של 95%, לעומת הנזק שנוצר מהמגיפה הזאת. אני בטוח שכל אחד מהיושבים כאן מכיר באופן אישי או באופן עקיף אנשים שניזוקו מהמחלה הזאת, ואפילו אנשים שכבר החלימו לפני כמה חדשים עדיין לא השתקמו, ויש כאלה שאיבדו את החיים שלהם בגלל הדבר הזה, ויש משפחות שלמות שנפגעו מזה, וזה רק אצל היהודים, שלא נדבר על מה שקורה בכל העולם כולו. ולכן גם אם יש אומרים שיש איזה סיכון מסויים בחיסון הזה, בכל זאת שווה לקחת אותו בשביל הסיכוי שינצל מהקורונה.

הטוב שברופאים לגיהנם!

ג) השבוע שמעתי אחד שאמר שהרבנים טועים שהולכים אחרי הרופאים, כי הוא חושב שהרבנים הם המעריצים של הרופאים, אבל רבותי! אותו התלמוד שאומר שניתנה רשות לרופא לרפאות, ואפשר לסמוך על הרופאים, אותו התלמוד (קידושין פב.) כתב "הטוב שברופאים לגיהנם"! לא סתם רופא, אלא הטוב שביניהם שולחים אותו לגיהנם... והרופאים נפגעים מזה ששולחים אותם לגיהנם, אבל רש"י (שם) כתב לזה שלש סיבות. סיבה ראשונה, בגלל שהרופא הרבה פעמים מרגיש את עצמו יותר מדי טוב, בגלל שהוא יודע את כל הרפואה, מה לאכול ומה לא לאכול, וממילא אין לו שברון לב כלפי הקדוש ברוך הוא. אדם רגיל מיוחד ודואג, כמו שנאמר (משלי כח, יד) "אֲשֶׁר יֵאָדָם מִפְּחַד תָּמִיד", וממילא הוא מכיין הרבה בתפלה בברכת "רפאנו ה' ונרפא", אבל הרופא לא לחוץ, כי הוא אומר לעצמו, מקסימום אני אקח תרופה כזאת ותרופה כזאת, ונמצא שאין לו מורא מהקדוש ברוך הוא. טעם שני כתב רש"י, בגלל שלפעמים הם הורגים נפשות, כמו שיש מושג היום "רשלנות רפואית", שלפעמים הרופא מתרשל בכוונה או בשגגה או בקלות ראש, או פעמים שזה קורה בגלל חוסר בשיקול הדעת. זאת אומרת, חכמים העבירו ביקורת על הרופאים. לא רק זה, אלא מוסיף רש"י עוד טעם, והוא שלפעמים בא איזה עני לרופא, שואל אותו כמה עולה הניתוח הזה, והוא אומר לו \$100,000, ואם אין לו לשלם הוא משאיר את העני הזה בחולי שלו עד שהוא מת חס ושלום. הרופא צריך לדעת! אם יש לחולה אפשרות לשלם שישלם, אבל אם אין לו לשלם, הרי הרופא מצווה לרפאות אותו.

רופא שחושב שהוא יותר מדי טוב, לגיהנם!

ד) המהרש"א (שם ד"ה טוב) כתב עוד טעם לזה, שמה שאמרו "הטוב שברופאים" היינו רופא שמחזיק את עצמו רופא טוב, והוא חושב שהוא מספר 1 שלא צריך להתייעץ עם אף אחד, וזה לא טוב, כי "תְּשׁוּעָה בְּרַב יוֹעֵץ" (משלי יא, יד. כד, ו), שהרי אולי חסר לו נתונים על אותו החולי שהוא לא יודע, וזה מה שאמרו חז"ל, סתם רופא שהוא לא טוב שברופאים, הוא בסדר! אבל זה שבטוח הוא הכי טוב, זה לגיהנם! יש עוד פירוש נחמד שכב בספר פרדס יוסף (פרשת בשלח), כי "טוב" בגימטריא 17, ויש לנו תפלת 18, ואחת מהברכות זה "רפאנו", ורופא שלא מחשיב את עצמו להכי טוב, הוא מכיין חזק בברכת "רפאנו", שיזכה לרפואה לא רק לעצמו, אלא גם לרפאות אחרים, אבל אותו הרופא שמחשיב את עצמו רופא טוב, הוא מדלג על ברכת "רפאנו" ולא מכיין בה כמו שצריך, נמצא שיש לו רק 17 ברכות בתפלת העמידה. יש עוד פירוש מחודד, והוא שיש רופאים שחושבים שהם פטורים מהמצות, הוא אומר לך: אני בכל יום מציל נפשות, והלא "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא" (בבא בתרא יא.), וכי אני צריך להניח תפליין? אני צריך לשמור שבת? הדרך שלי סלולה ישר לגן עדן! הוא עובר על כל התורה, וחוץ מהמצוה הזאת של הרפואה אין לו כלום! הרופא הזה כאשר מגיע

1. הרב מברסקי פעם ראה כתוב "הרב ד"ר פלוני", אמר: אם שמו דוקטור ליד הרב כנראה שהרב חולה... כי היה לו זמן להיות "דוקטור" סימן שהוא לא מספיק "רב".

למעלה, לוקחים אותו ישר לגיהנם, אבל בשערי הגיהנם הוא טוען את מה שהוא טען בעולם הזה, אומרים לו: בא נבדוק אם היית פטור מכל המצות. מזמינים את הרמב"ם שהיה הרופא הגדול והטוב שהיה בכל הזמנים, ומראים לאותו הרופא, שהוא עוד לא הגיע לקרסוליו של הרמב"ם ברפואה, ועם כל הרפואה שלו, הוא לא ויתר אפילו על מצוה אחת. הרמב"ם (הובא בתר"ב ברכות יג ע"ב מדפי הרי"ף) העיד על עצמו, שמימיו לא ביטל אפילו "טבילת עזרא", כל בוקר היה הולך לטבול, אפילו שזה רק חסידות, וזה מה שאומרים חז"ל "הטוב שברופאים לגיהנם", כלומר, מביאים את הטוב שברופאים שהוא הרמב"ם לשערי הגיהנם, כדי להוכיח לאותו רופא כמה מצות אפשר לקיים בעולם הזה למרות שהוא התעסק במלאכת הרפואה.

תינוק שנולד בחודש השמיני בתקופת התלמוד ובזמנינו

ה) האמת שלא בכל הדברים אנחנו הולכים על פי הרופאים. הנה בתחלת השיעור הזכרנו את מצות ה"מציצה" בברית מילה שעושה המוהל אחר הפריעה, וזאת למרות שהרופאים לא מכירים ולא מבינים בכלל על מה אנחנו מדברים, ובכל זאת אנחנו מקפידים על המצוה הזאת, כדי לקיים את דברי רבותינו. לפעמים לוקח לרופאים זמן להתעדכן במה שרבותינו ידעו לפני אלפי שנים... ואנחנו לא שומעים לרופאים בדבר שהוא מנוגד בפירוש לדברי רבותינו. אם אומרים "להחמיר" אנחנו שומעים להם, אבל בדברים שהם "להקל" אנחנו לא שומעים להם! למשל, לפי התלמוד (שבת קלה) וכך נפסק להלכה בשלחן ערוך (סימן של ס"ח), תינוק שנולד בתוך חודש שמיני, אין לו סיכוי לחיות, והרי הוא נקרא "נפל", ואם הוא נולד בשבת, אסור לנגוע בו, כי הוא מוקצה! וצריך לעזוב אותו ברצפה שימות לבד, כיון שאין לו סיכוי לחיות, אבל זה לא למעשה בימינו, כי היום השתנתה המציאות, וזה ההתפתחות של הרפואה. היום ברוך ה' הרופאים יודעים, לא רק לרפא חולים, אלא כמעט להחיות מתים... זה לא מליצי, אלא באמת כך! שהרי הנפל הזה לפי ההלכה נקרא "מת", ואילו היום מעשים בכל יום, שמצילים את התינוקות הללו שנולדים בחודש שמיני, ונדיר מאוד למצוא תינוקות כאלה שלא מצליחים להציל אותם. בכל בית חולים יש "פגיה", ומצילים את התינוק הזה באינקובטור. האינקובטור הזה לא היה לפני 100 או 200 שנה, אבל היום ברוך ה', הרופאים יכולים להציל את חייו.

2. הגמרא (תענית כא:) מספרת על אבא אומנא - אותו רופא, שהוא היה רגיל להקיז דם לאנשים, כי זו הרפואה שהיתה בזמנו, שהיו עושים נקב בעורף, ושואבים משם דם, וכך נוצר מחזור של דם חדש בגוף האדם, וזה מרפא את האדם, והדבר הזה היה מחליש מאוד את האדם, והוא היה צריך לאחר ההקזה לאכול בשר ולשתות יין כדי שיתחזק, אם הפצינט עשיר, הוא ישלם על הטיפול, וגם ילך לאיזו מסעדה ויזמין פיתה שווארמה כדי להתחזק... אבל אם הוא עני, אין לו לקנות אפילו פיתה פלאפל, כל שכן שאין לו לשלם על הטיפול, ואותו הרופא היה נותן לו כסף כדי שיקנה בשר ויין כדי שיתחזק. זה היה אותו אבא אומנא, אבל לא כל רופא הוא כזה, אלא יש רופאים, אם אתה משלם לו הוא עושה ואם לא לא, ולכן אמרו במשנה "הטוב שברופאים לגיהנם".

3. בזמנו היה איזה פרופסור אחד משערי צדק שהביא למרן ע"ה איזה ספר של הרמב"ם של רפואה שגילו אותו בכתב יד, משהו פלא פלאות, ספר שלם על נחשים, הרמב"ם תיאר שם כל נחש איך הוא נראה, רמת הארסיות שלו, ומה הנסיובי שלו. זה נחש 50% ארסי, והתרופה שלו כך וכך... אמר למרן: תראה, אנחנו עם כל הטכנולוגיה של היום, ולא הגענו לחכמתו של הרמב"ם ברפואה! אמר לו מרן: זה הרמב"ם בזמנו, אבל אם הוא היה היום, הוא לא היה רק מרפא חולים, אלא גם מחיה מתים.

4. אלא שהיום בגלל הקורונה, כבר עשרה חדשים שפירסמנו מטעם הרבנות הראשית לישראל, שלא לעשות את המציצה ישירות בפה, כי יכול להיות שהמוהל חולה ועלול להדביק את התינוק, או שהתינוק חולה ועלול להדביק את המוהל, ולכן עושים את המציצה עם מבחנה כזאת, ושמים בתוכו ספוג או גזה, וכך הוא שואב ועוקר את הדם ממקומו, ובזה הוא שומר על התינוק.

5. תינוק שנולד בשביעי יותר קל מהנולד בחודש השמיני, וזה גם לפי דברי התלמוד וההלכה, כי כמו שאומרת הגמרא (שם) יש הריון קצר ויש הריון ארוך, יש הריון של שבעה חדשים ויש הריון של תשעה חדשים, וממילא אם הוא נולד בחודש השביעי, הוא הלך על המסלול הקצר... דרך כביש 6... אבל תינוק שנולד בחודש השמיני, הוא כבר שייך למסלול הארוך, זה כמו אחד שבאמצע הנסיעה נפל לשוליים...

הנה לנו דוגמא שאנחנו מחמירים בפיקוח נפש נגד ההלכה על פי הרופאים.

פיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה

ו) גם אם אדם ל"א קיבל דום לב בשבת, לפי הדין המבואר בשלחן ערוך (סימן שכ"ט ג'), צריך לבדוק אם הוא חי או לא, לוקחים נוצה ומניחים לו על האף, ואם הנוצה לא זזה סימן שהוא מת, אבל אם הנוצה זזה סימן שהוא חי וצריך להזמין לו אמבולנס ולחלל שבת בשבילו, אבל היום לא ככה, אלא אפילו אם חס ושלום אין לו שום סימני חיים, מיד מזמינים אמבולנס, ומחללים שבת בשבילו, וכמו שכתב מרן ע"ה בחזון עובדיה (שבת, ח"ג עמוד רצה) ובהליכות עולם (ח"ד עמוד קנא) ובלוית חן (אות צג), כי היום עושים החייאה, ומעשים בכל יום, לא אחד ולא שנים, אלא אלפים ורבות אנשים, שהיה להם דום לב, ועשו להם החייאה, והחזירו אותם לחיים! ואנחנו לא נתקעים עם מה שכתוב בהלכה, כי ההלכה דיברה על זמנם כאשר לא היה להם את הכלים שיש לנו היום, ולפי מה שהיה אז זה בזבוז זמן ללחוץ ולנפח אותו, ולפי הדין שהיה בזמנם, אותו אדם נחשב "מוקצה", אבל היום ברוך ה' שהרפואה התפתחה כל כך, אנחנו מתחשבים בדבריהם. וגם זה דוגמא לזה שאנחנו מחמירים מההלכה על פי הרפואה שיש לנו היום, כי אני בא להתחשב בחיי אדם, והולך לפי עצת הרופאים.

תינוק שמתו אחיו מחמת מילה

ז) אבל בדבר שהוא לקולא, והרופאים מקילים בדבר שהוא נגד התלמוד וההלכה, לא שומעים להם. אנחנו רואים את זה גם לגבי עשיית ברית מילה לתינוק שיש לו צהבת, שלפי ההלכה צריך לחכות לו עד שירד הצהבת. הגמרא (שבת קלד.) מספרת על רבי נתן הבבלי שהיה באיזה מקום, ובאה אשה אחת שנוולד לה תינוק, והיא רוצה לעשות לו ברית מילה ביום השמיני, אבל היא מספרת לרבי נתן שיש לה בעיה, כי שני אחים של אותו התינוק הגדולים, היא עשתה להם ברית מילה וירד להם דם הרבה עד שמתו. לפי ההלכה, אם מתו אחיו מחמת מילה, לא עושים ברית מילה לשלישי כמו שפסק מרן השלחן ערוך (יו"ד, סימן רס"ג ב'). זאת אומרת, לראשון עושים ברית מילה, כי אנחנו לא יודעים איך הוא יגיב, וגם על השני אנחנו לא יודעים, אבל אם קרה כדבר הזה פעמיים, לא עושים ברית מילה לשלישי, וכדעת רבי בגמרא (יבמות סד:) שכבר בשלישי לא עושים ברית מילה, ולא כדעת רבן שמעון בן גמליאל שאומר שרק משלשה זה נחשב חזקה, כי אנחנו מחמירים דיני נפשות, ואם שני אחים מתו מחמת מילה, לא עושים ברית מילה לשלישי. ולא רק שני אחים, אלא אפילו שני בני דודים, גם בזה אנחנו אומרים שזה משהו גנטי, כמבואר בשלחן ערוך (שם ס"ג). היום קוראים לזה "המופיליה", וזה לא רק אצל תינוק, אלא גם אצל אנשים מבוגרים, שאין להם את החומר הזה שמקריש את הדם, ואם חס ושלום יש תינוק כזה, כאשר עושים לו ברית מילה, יורד ויורד לו דם, עד שה' ירחם הוא מאבד את הדם שלו ומת. היום ברוך ה' יש זריקות מיוחדות לאותם חולי "המופיליה", וגם אם חלילה קורה דבר כזה בשעת הברית, מיד מזמינים אמבולנס, ונותנים לו את הזריקה הזאת ונעצר מיד הדם וניצול. אז לא ידעו את הדברים הללו, ואם חס ושלום מתו שני אחים מחמת מילה, לא עושים ברית מילה לשלישי, כי כמו שכתב הרמב"ם (פ"א מהלכות מילה ה"ח) שאפשר למול לאחר זמן, אבל אי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם. ולכן אפילו על ספק סכנה אנחנו נוותר על כל המצוות, בשביל להציל את אותו אדם.

תינוק שיש לו צהבת בזמן התלמוד ובזמנינו

ח) והנה באה אותה אשה לרבי נתן הבבלי וסיפרה לו ששני אחים הגדולים שלו מתו מחמת מילה, אמר לה: תביאי אותו אלי. הביאה אותו, והנה הוא רואה אותו בצבע "ירוק", דהיינו "צהוב", אמר לה להמתין עד שיפול בו דמו, שהלחיים שלו יהיו ורודות... וכך היה! המתנה עד שיפול בו דמו וישתנה

הצבע שלו, עשתה לו ברית מילה וחי, וקראה לו "נתן הבללי" על שמו. ומכאן נפסק להלכה בשלחן ערוך (יו"ד, שם ס"א), שאם רואים תינוק שיש לו צהבת לא עושים לו ברית מילה, אלא מחכים עד שישתנה הגוון שלו. אבל אם נשאל היום כל רופא שלא מכיר את ההלכה, אם יש בעיה רפואית לעשות ברית מילה לתינוק שיש לו צהבת, הוא יאמר, שבכל הספרות הרפואית לא מופיע כדבר הזה, ולפי דעתו אין בזה שום בעיה! בזה אנחנו לא אומרים שנשתנתה המציאות ומאמינים לרופאים, אלא אנחנו חוששים לדברי הגמרא, כי אנחנו לא שומעים לרופאים כאשר זה נוגד את דברי התלמוד לקולא.

אכילת בשר עם דגים קשה לדבר אחר

ט) אותו דבר לענין אכילת בשר ודגים ביחד. בגמרא (פסחים עו:) כתוב שאכילתם יחד זהו סכנה לצרעת, וכך נפסק להלכה בשלחן ערוך אורח חיים (סימן קע"ב) ויורה דעה (סימן קט"ז ס"ב), אבל היום לא ידוע לרופאים על בעיה כזאת, ובכל זאת אנחנו לא שומעים לרופאים בדברים כאלו, כי כפי שאמרנו, רק בדברים שהרופאים באים להחמיר, שיש סכנה, או שיש אפשרות להציל חיי אדם, למרות שזה נוגד את דברי התלמוד, אנחנו שומעים לדברי הרופאים, כי אנחנו מחמירים בחיי אדם לשני הכיוונים, בין אם זה בא מצד חכמינו ז"ל ובין אם זה בא להבדיל מצד הרופאים, אבל אם באים להקל כנגד דברי התלמוד וההלכה, אנחנו לא שומעים להם!

הרי זה שופך דמים!

י) והנה כתב מרן השלחן ערוך (יו"ד, שם), שאם הרופא מתעצל, אומר: אני למדתי רפואה, אבל יש רופאים אחרים, שהם יטפלו בחולים... "הרי זה שופך דמים"! כי ככל שהיה יותר רופאים ויביעו את דעתם ויטפלו בחולים, הם מצילים חיי אדם. כנגד זה כתב מרן השלחן ערוך (שם), שאם הרופא מביע דעתו בזמן שיש רופא גדול ממנו, והוא לא נוטל ממנו עצה, והוא לוקח על עצמו את האחריות, הרי זה שופך דמים! אני אומר קל וחומר לאותם אנשים שלא בקיאים לא בוירולוגיה ולא באמפידולוגיה וכל המילים האלה עם ה"ה" בסוף... ופתאום הם נהיים פרופסורים לרפואה וכל פעם מוציאים חוות דעת, ומביאים ציטוטים מכל רחבי העולם, עליהם כתב השלחן ערוך "הרי זה שופך דמים". צריך לדעת! אנחנו סומכים על הרופאים בעינים עצומות! וגדולי ישראל שאמרו לעשות את החיסון, הם לא היו צריכים ללכת ולבדוק ולהחליט כמו שיש כאלה טוענים, אלא כמו שאנחנו סומכים על הרופאים בעיני רפואה לגבי חילול שבת ולגבי יום הכפורים, כך אנחנו סומכים עליהם בכל דבר, כולל בנוגע לחיסון.

רוב מניין ורוב בנין!

יא) הנאמנות של הרופאים היא גם ברופאים גויים, וכמו שכתב מרן ע"ה בשו"ת יביע אומר (ח"ג אה"ע סימן א אות ת. ח"ח א"ח סימן לו אות י, ואה"ע סימן לו אות י. ח"ט אה"ע סימן לה אות א) ובטהרת הבית (ח"א עמוד ערב, וח"ג עמוד מ) ובחזון עובדיה (אבלות, ח"א עמוד מו), וזה כמו שאנחנו רואים בהלכות יום הכפורים (סימן תריח ס"א), ובהלכות טהרת המשפחה (יו"ד, סימן קפ"ז ס"ח), לגבי אשה שרואה דם מחמת איזה ענינים

6. זו התכמה הנפלאה שברא הקדוש ברוך גוף, שאם נפתח איזה פצע, פתאום אתה רואה שנעצר הדם, וזה מהחומר שנמצא בגוף שמקריש את הדם.

7. כי במשנה (סוכה לד:) הובא מחלוקת בין רבי מאיר לרבי יהודה בענין כשרות אתרוג "הירוק ככרתי", כי הצבע האורגני של האתרוג הוא צהוב קרוב לכתום כמו אתרוג תימני, אבל כשהוא בצבע ירוק, זה מראה שהוא עדיין לא בשל, אלא שיש זן של אתרוג שהוא ירוק, והנה המשנה נקטה לשון "ירוק ככרתי", ולכאורה המשנה יכולה לדון על אתרוג בצבע ירוק, ולמה אמרה המשנה "ירוק ככרתי", אלא באמת, בזמן התלמוד צבע ירוק היה כולל שלשה גוונים, ירוק גרין - כמו כרתי או עשבים, ירוק בלוא - כחול, ירוק קל - צהוב, וכמו שכתב המרדכי (שבועות, רמז תשל"ה), והביאו הדרכי משה (יו"ד סימן קפ"ח אות א) לגבי הגוונים של הדם בטהרת המשפחה, אבל סתם ירוק שכתוב בתלמוד הוא ירוק כמו חלמון ביצה - צהוב או זהב וכמו שכתבו התוספות (סוכה לא: ונדה י"ה: ד"ה הירוק) על פי הגמרא (חולין מז:).

מסויימים, שהיא עלולה להיאסר על בעלה בגלל הדבר הזה, ובכל זאת כתב מרן השלחן ערוך, שאם בא הרופא ולוקח אחריות ואומר שיש לו איזה סממנים לרפאות אותה, אנחנו סומכים עליו בעינים עצומות, למרות שזהו ענין של כרת שהוא חמור מאוד! והנה פתאום פה באים כמה אנשים ואומרים שלא לסמוך על הרופאים. גם אם נגיד שיש מחלוקת בין הרופאים, הלא רוב ככל הרופאים בעד הדבר הזה, ורק מתי מעט שהם נגד, ולא רק רוב "מנין" בעד החיסון, אלא גם רוב "בנין". כלומר, בשו"ת ציץ אליעזר ח"ח (סימן טו, קוב"ל משיבת נפש פ"ז אות יז) כתב, והביא גם כמה אחרונים שכתבו כן, שאנחנו כפי שאמרנו, אם יש מחלוקת בין הרופאים שומעים לרוב הרופאים, אבל אם יש רופא אחד שהוא בכיר וכמה רופאים זוטרים, אותו הרופא הבכיר מכריע את כולם! להבדיל, כך הוא גם בעניני הלכה, שאם יש גדול הדור, הוא מכריע את כולם, ואנחנו שומעים לו, וכפי שהגמרא (עבודה זרה ז). אומרת, שאם יש אחד שהוא גדול בחכמה ובמנין שומעים בקולו. אותו דבר, כאשר אנחנו שומעים רופא בכיר, שהוא בקי בתחום הזה, ויש לו נסיון של שנים בתחום הזה, ויש לו הרבה תלמידים, והוא ממליץ לנו על הדבר הזה, למה שלא נשמע בקולו?! למה לחפש איזה רופא זוטרי שפתאום בא ומחליט להגיד לנו כל מיני המצאות?!

סומכים על הרופא גם על השגגות שלו

יב) לכן צריך לדעת! כי למרות שחכמי ישראל ידעו שיש לרופאים גם טעויות, בכל זאת סמכו על דבריהם. הרמב"ן בספר תורת האדם (שער הסכנה) כתב על מה שאומרת הגמרא "שניתנה רשות לרופא לרפאות", שזה שהתורה היתה צריכה ליתן רשות לרופא לרפאות, הוא "מפני שגגת הרפואה". זאת אומרת, הייתי אומר: תשמע, אם אני אעשה חיסון, יכול להיות שיהיה נזק ויכול להיות שלא יהיה נזק, ואם אני לא אעשה חיסון, יכול להיות שיהיה נזק מהקורונה ויכול להיות שלא יהיה נזק, אם כן "שב ואל תעשה עדיף"! וזו טענה של הרבה אנשים היום, כי זה לא 100% הצלחה, וגם לא 100% שיהיה נזק. כל אחד יקח תרופה הכי פשוטה, אקמול, נורופן, ויקרא את התופעות לוואי שכתוב שם, ויראה שיש תופעות לוואי חמורות, אבל זה אחוזים קטנים ובודדים מאוד, אדם אומר: אני סומך על הרופאים, כי הם לקחו את השיקול של הסיכון מול הסיכוי, והכריעו שעדיף לעשות את הטיפול הרפואי הזה והזהר, ולכן הוא שומע בקול הרופאים! אותו דבר פה, אומר הרמב"ן, ניתנה רשות לסמוך על הרופא למרות שהוא עלול לטעות ולשגוג ולצאת תקלה מתחת ידו, התורה נתנה לי רשות לסמוך עליו! כי אם לא, היינו אומרים "שב ואל תעשה עדיף" ואנשים היו נשארים כך בלי טיפול.

הקדוש ברוך הוא נתן לרופאים בימינו חכמה מופלאה

יג) אנחנו רואים ברוך ה' את התפתחות הרפואה בימינו, והבאנו כמה דוגמאות, בנושא של החייאה, ובנושא של תינוק שנולד מוקדם, ובעוד כמה וכמה דברים אנחנו רואים, איך שברוך ה' היום מוצאים מזוהר כמעט לכל המחלות, וזה משהו מפליא, אפילו במחלות שהיו חשוכות מרפא. היום התקשר אלי משהו לברך את אמא שלו שה' ישלח לה רפואה שלמה, שהיא נכנסה לניתוח ראש. היא הרגישה כאבי ראש תקופה ארוכה מאוד, עשו לה צילום, וגילו שיש לה גוש שומן בין הגולגולת למוח, וזה לוחץ על המוח, וצריכים להוציא את הגוש הזה. לפני 100 או 200 שנה לא היו דברים כאלה. לא היו יודעים בכלל לזהות, כי לא היה להם את הצילום, וגם לא היו יודעים לעשות את הניתוחים הללו. הרמב"ם בפירוש המשניות (בכורות פ"ח מ"ב) כתב, כי אין מציאות בעולם, שיקרעו את הבטן של האשה והיא תשאר בחיים ותשוב להתעבר אחר כך וללדת, והנה היום - מעשים בכל יום, אשה אחרי ניתוח נשאר בחיים, ויכולה גם להתעבר שוב פעם וללדת. ההתפתחות הזאת גם בזמן הרמב"ם לא היתה, וכי ככה נולדו ברופאים וביכולות שלהם?! הקדוש ברוך הוא הוא זה שנותן להם את החכמה הזאת!

”יהי רצון שיהיה עסק זה לי לרפואה”

(יד) לכן מרן השלחן ערוך (סימן רל ס”ד) כתב, שלפני שאדם נכנס לטיפול רפואי, והוא הדין גם לפני שנכנס לחיסון, יאמר: ”יהי רצון מלפניך ה' אלהי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חנם אתה”, ולאחר שיצא מהחיסון יאמר ”ברוך רופא חולים”. יש גירסאות בזה, הלשון שלנו בגמרא ”ברוך רופא חנים”, רבינו חננאל גורס ”בורא רופא חיים”, אבל הרמב”ם ומרן השלחן ערוך גרסו ”בורא רופא חולים”, כי לא תמיד זה בחינם... לפעמים צריך לשלם... והרמב”ם גורס את זה בשם ומלכות, ”ברוך אתה ה' רופא חולים”, אבל הלכה לא כך, כי ספק ברכות להקל, ואנחנו אומרים את זה בלי שם ומלכות. אבל המטרה של הברכה הזאת, כמו שכתב המשנה ברורה (שם, ס”ק ו), כדי שאדם יחדיר לראש, שלא הרופא מרפא אותי, אלא הקדוש ברוך הוא הוא זה שמרפא אותי! וברגע שאדם לא משליך את יתבו על הרופא, אלא סומך על הקדוש ברוך הוא, אפילו אם חלילה וחס תהיה איזו שהיא תקלה, אומר הפלא יועץ (ערך 'רפואה') ”טעות הרופא רצון הבורא”. לפעמים קורה לאדם איזו תקלה עם הרופא, הוא מתחיל עם תביעות וענינים, אבל אדוני! ניתנה רשות לרופא לרפאות למרות השגגה שלו! אני לא מדבר על רופא מושחת שעשה טעות בזדון, אלו דברים נדירים, כי רופא בדרך כלל מקבל על עצמו ”שבועת הרופאים”, ולא מלמדים אותם רק את הדברים המקצועיים, אלא גם לומדים מבחינה מוסרית, לפעמים יכול להיות מקרה קיצוני כזה, אבל רוב ככל הרופאים, יש להם נאמנות, וגם בדברים שאנחנו לא יודעים, כי הוא האיש מקצוע בתחום הבריאות!

מי שמתנגד לחיסון, הרי הוא פושע!

(טו) בשו”ת מעשה אברהם (יו”ד, סימן נה דף קא ע”ד) כתב, שאדם שאומר שהוא סומך על הקדוש ברוך הוא, ולא עושה טיפולים, ובמקרה שלנו זה החיסון, האיש הזה פושע בעצמו! ועתיד ליתן את הדין! כי הקדוש ברוך הוא מסר את עולמו להתנהג בדרך הטבע. הגמרא (עבודה זרה נה). אומרת על הפסוק (דברים כח, נט) ”וְחָלְלִים יִרְעִים וְנֶאֱמָנִים”, רעים בשליחותם ונאמנים בשבועתם כלומר, בשעה שהקדוש ברוך הוא מביא את החולי, הוא גוזר כמה זמן יהיה החולי הזה, ועל ידי איזה רופא הוא יצא, ועל ידי איזה סם הוא יצא, ובמקרה שלנו על ידי מודרנה ופיזור ואסטרוניקה... וזה הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו קבע! ולמה באים אנשים ומתנהגים בכפיות טובה וכופרים בכל? צריך לדעת! כי הדבר הזה היה כבר לעולמים, מלפני 250 שנה, שאז כבר התחילה התופעה הזאת של החיסונים, והחיסון הזה של הקורונה הוא לא חיסון רגיל, כי בדרך כלל החיסונים נעשים על ידי שמחדירים חיידיקים מומתים או מוחלשים, הגוף מפתח נוגדנים כלפיהם, ובשעה שהחידק האמיתי הפעיל יבוא, הגוף כבר נלחם אתו, אבל היום הם לא מחדירים לנו בחיסון נגיף קורונה, אלא הם מחדירים חלבון שהוא בנוי על אותה הצורה של הקורונה, וכך הגוף מפתח נוגדנים, ואם חלילה יכנס הקורונה, הגוף ידע להתמודד אתו, ונמצא שזה יותר קל מכל החיסונים שאנחנו מכירים.

החיסון רמוז בתלמוד...

(טז) ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, וגם החיסון רמוז בתלמוד. הנה הגמרא (נדרים לט: ובבא מציעא ל:) אומרת, כל המבקר את החולה, נוטל אחד משישים בחוליו, שואל בספר חשוקי חמד (בבא מציעא שם), וכי זה הפרס שמקבל אותו אחד שבא לבקר את החולה? והוא מסביר, שהמבקר נוטל ממש אחד משישים כאילו היה נדבק במקצת ממחלת החולה, ואין זה עונש, כי אם שכר טוב, והוא בבחינת 'תרופת חיסון', שנוהגים הרופאים להדביק את הבריא במקצת מהמחלה, במטרה שיפתח נוגדנים שיתגברו על המחלה באם תבוא חס ושלום. כך המבקר שגרם קורת רוח לחולה והשתתף עמו בצער, זוכה ונוטל קצת מהמחלה כדי לפתח נוגדנים, והמעט הזה בטל בשישים, כדוגמת מאכלות אסורות הבטלות בשישים, וכמו שכתב המהרש”א (שם).

חובה על כל אחד לדעת טעמי המקרא:

(ז) גם בפרשת "שמות" רמזו החיסון הזה. התורה (שמות א, א) אומרת "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם: אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וְגִיתוֹ בָּאוּ". קודם כל יש את הרמז שכתב הפרי מגדים (משבצות זהב, ריש סימן רפה) על פי הלבוש (שם) רמז לקריאת שנים מקרא ואחד תרגום מן התורה, ראשי תיבות: "וחייב אדם לקרוא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. לכאורה למה דוקא כאן הובא הפסוק הזה בשביל לרמז על קריאת שנים מקרא ואחד תרגום? אלא מפני שכתוב מיד אחר כך "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם" וְגִיתוֹ בָּאוּ וְנִפְתָּלִי גֵד וְאֶשֶׁר", אחד שקוראים לו "ראובן", קוראים לו כך גם בארמית, וזה מה שבא לרמז לנו כאן, שאפילו שאין לנו בתרגום תוספת על מה שכתוב בתורה, ולא כמו בהרבה מקומות שהתרגום מבאר ומסביר לנו את הנכתב בתורה, בכל זאת צריכים לקרוא את הפסוק הזה "שנים מקרא ואחד תרגום" וכמבואר בגמרא (ברכות ח.). יש עוד רמזים בפסוק הזה, כי יש לנו כמה הלכות בקריאת שנים מקרא ואחד תרגום. דבר ראשון, צריך לשים לב לקרוא אותו בטעמי המקרא, וכמו שכתב מרן ע"ה בשו"ת יחיה דעת (ח"ב סימן לו, עמוד קמו), ובהליכות עולם (ח"ג עמוד נו) ובחזון עובדיה (שבת, ח"א עמוד שד), שזהו עיקר המצוה! וזה רמזו במילים "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", בניגון נעים יקרא. מי שלא יודע טעמי המקרא, ילמד! לא לוקח יותר מ-10 דקות ללמוד טעמי המקרא! והראיה היא, שבכל שבוע אדם שומע שיר חדש, והוא יודע לשיר אותו... ולא צריך להתייאש. כל אחד ואחד חייב לדעת טעמי המקרא, גם אם הוא לא מתכוון לקרוא בצבור, בכל זאת צריך לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום עם טעמים. וגם את הנביאים כדאי לקרוא עם טעמים וכמו שנהג רבינו האר"י ז"ל.

חובה להקפיד על הדקדוק באותיות

(ח) שאלה מהקהל: האם בקריאת שנים מקרא ואחד תרגום צריך להקפיד גם על הדקדוק של הדל"ת והווי"ן?

תשובה: באופן כללי צריך לדקדק, כיון שמרן השלחן ערוך (סימן סא) כתב, שכאשר אדם קורא קריאת שמע, צריך לדקדק באותיותיה, שלא ירפה את הדגוש, ולא ידגיש את הרפוי, ולא יעשה את שווא נח שווא נע, ולא שווא נע שווא נח. ושם (סעיף כב) כתב מרן שצריך לדקדק בזה גם כאשר קורא בפסוקי דזמרה והתפלה. והוסיף הרמ"א (שם), שהוא הדין בכל פעם שאדם קורא תורה נביאים וכתובים, צריך לדקדק בביטוי האותיות. והמקור של הרמ"א זה מדברי הבית יוסף (שם) בשם הרד"ק (בספר מכלול שער דקדוק הפעלים עב), לכן אדם צריך להרגיל את עצמו לדקדק. אמנם אותיות דל"ת ותו"ן, כמו שעושים אחינו התימנים, מי שלא מומחה בזה, כדאי שלא יעשה, כיון שמי שלא יודע, בסוף הדל"ת תצא לו כמו זי"ן, והתו"ן יצא לו כמו סמ"ך, כמו שיצא לאחינו האשכנזים, במקום "היום הרת עולם" היום הרס עולם... ולכן יוותר על זה, ויתאמן קודם על האותיות, ח"ת, עי"ן, קו"ף, כ"ף, כי יש אחד שאצלו בת קבבת כ'... יוצא לו הכל אותו דבר, 'היה לאין מחמד כל עין'... כי חושב שרק תימני מראש העין צריך להקפיד בחי"ת ועי"ן... וזה לא נכון! כל אחד צריך להתרגל לדבר בשפה ברורה.

8. אצל יעקב אבינו כתוב (בראשית מח, א-ב) "וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף, הִנֵּה אָבִיךָ חָלָה, וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם, וַיֵּגֶד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר, הִנֵּה בְנֵי יוֹסֵף בָּא אֵלַי, וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמָּטָה". המילה "הנה" בגימטריה 60, כי בהתחלה היה ליעקב אבינו 60 יחידות של חולי, אבל כאשר בנו יוסף בא אליו, יעקב אבינו התחזק, "המטה" בגימטריה 59, נשאר לו רק 59 יחידות של חולי, כי יוסף לקח אחד, ולכן יעקב אבינו התחזק. הגמרא (שם) אומרת, שלא כל אחד יכול ליטול אחד משישים מחלי, אלא רק אם הוא בן גילו - בן מזלו, ואצל יעקב זה עבד, מפני שיוסף ויעקב היו בני אותו מזל, וכמו שהביא המדרש (בראשית רבה פרשה פד) 24 השוואות בין יוסף הצדיק ליעקב אביו, וכל מה שאירע לזה אירע לזה. ומפני שאנחנו לא יודעים על כל אחד מי במזל של מי, לכן באים כמה שיותר אנשים, וכל אחד לוקח קצת.

9. אני הכרתי יהודי אחד בגיל 50, הוא אמר לי: אם הייתי לומד בבית ספר דתי ולומד שם טעמים זה בסדר, אבל לא למדת, ואין לי סיכוי! אמרתי לו: למה אין סיכוי? וכי בשנה האחרונה לא למדת שיר אחד? ואם למדת שיר אחד, למה לא תלמד ניגון של טעמי המקרא. יש כל מיני דיסקים שמתרגלים את האדם לדעת את טעמי המקרא, וזה כדאי!

דיני קריאת "שנים מקרא ואחד תרגום"

יט) יש לנו עוד רמז במילים "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", ירא שמים רש"י אונקלוס לומד. הלא יש מחלוקת בין רבותינו הראשונים מה עדיף לקרוא, רש"י או אונקלוס, כי רש"י מפרש לנו את כל הדברים מסביב ולא רק מילה במילה, מצד שני, תרגום אונקלוס הוא על כל מילה ומילה, ואילו רש"י לא בא על כל מילה ומילה, ולכן פסק מרן השלחן ערוך (סימן רפה ס"ב) שירא שמים יקרא גם רש"י וגם אונקלוס, וכאמור זה הרמז בפסוק. "הַבָּאִים מִצְרֵימָה", ראשי תיבות, הפסוק בלי אונקלוס יקרא מקרא, כי יש פסוקים שאין להם אונקלוס, כמו "ראובן שמעון לוי ויהודה", ובאופן כזה יחזור על המקרא פעם שלישית. "מִצְרֵימָה אֶת יַעֲקֹב" ראשי תיבות: מצוה רבה יעשה מן המובחר אם תמיד יקפיד על קריאה ברצף. זאת אומרת, לפי ההלכה, יכול לקרוא בכל יום קטע אחד, אבל מצוה מן המובחר לקרוא את הכל ברצף! יקרא את הכל ביום שיש. אבל אדם שהוא ל"א אבל, ואסור בלימוד תורה, יקרא את שנים מקרא ואחד תרגום בשבת, וזה ראשי תיבות "אִישׁ", אבל ילמד שבת. "וַיְבִיתוּ בָּאוּ", ראשי תיבות: והמדקדק במעשיו יזהר תמיד ויקרא בטרם אכל ושתה. זאת אומרת, מרן השלחן ערוך (שם ס"ד) כתב, שמעיקר הדין אפשר לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום ביום שיש וגם בשבת עד מנחה, אבל מצוה מן המובחר לקרות לפני הסעודה השניה, ושלא יאכל לפני שהוא קורא שנים מקרא ואחד תרגום, כי אחרי שאכל את החמין...
לך תחפש אותו... כל האוכל חמין חייב מטה...

חיסון מן התורה מנין...

כ) אבל כמו שאמרנו, יש רמז לחיסון בפסוק הזה, "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי", וצריך אדם לקבל החיסון, שתי מנות ואז תתחסן, בנימין נתניהו יתחיל... כל אחד צריך לדעת! שאנחנו לא סומכים על הרופאים שמביאים את הרפואה, אלא על הקדוש ברוך הוא ישתבח שמו שהוא רופא רחמן ונאמן, כמו שכתב הגאון רבי עקיבא איגר (על התורה פרשת משפטים) על זה שאנחנו אומרים "כי אל מלך רופא רחמן ונאמן אתה", כי הרופא בשר ודם או שהוא "רחמן" או שהוא "נאמן", וכמו שאמרו חז"ל "הטוב שברופאים לגיהנם", שהטוב שברופאים זה מי שהוא אכזרי, כי מי שהוא רחמן הוא לא מגלה לחולה את המצב שלו, והוא גם לא מעיז לעשות לו ניתוח ולדקור אותו כי הוא רחמן, ולכן הוא לא נאמן, כי הוא משאיר את החולה ככה שימות, ולפיכך הוא לגיהנם... אבל הרופא הטוב, זה שהוא אכזר ומסוגל לעשות את הטיפול וכמו שכתב בספר פרדס יוסף (על התורה, פרשת בשלח). או יש פירוש הפוך, שהמידה הטובה לרופאים זה האכזריות, וזו המידה שבדרך כלל מובילה את האדם לגיהנם, כי "עז פנים לגיהנם", אבל אצל הרופאים זה הטוב... אבל הקדוש ברוך הוא הוא רופא "רחמן ונאמן", כי רק הקדוש ברוך הוא הוא "גם רחמן וגם נאמן". ויהי רצון שהקדוש ברוך הוא יסלק מאיתנו כל חולי וכל מחלה, ונזכה כולנו שיתקיים בנו מקרא שכתוב (דברים ד, ד) "וְאֵתֶם הַדְּבָקִים בָּהֶּ אֲלֹהֵיכֶם חַיִּים פְּלֶגֶם הַיּוֹם".

הרב בועז אביטן הי"ו מנהל מחלקת כשרות - מס' טלפון: 050-4119578

כל העסקים שנשר שיש להם תעודת כשרות בסיסית של הרבנות, מקפידים על ירק מגידול מיוחד [מלבד כרוב שהמשיגה מכשיר אותן], בישול ישראל ע"פ דעת הרמ"א, עופות ובשרים בכשרות רגילה, אלא אם כן צויין אחרת.

עסקים שהם בכשרות "מהדרין", כל המוצרים שם בהכשר הבד"ץ, וכשרים לכל הדעות. וכאן המקום לעורר את הצבור, מה שהיה מזהיר מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א, שחובה על הספרדים להקפיד על בשר חלק דוקא, וכן חשוב להקפיד על "בישול ישראל" כדעת מרן השלחן ערוך שקיבלנו הוראותיו.

להלן מצורפת רשימת העסקים הכשרים בעיר, תוך הדגשת ההידורים בכשרות אם ישנם בעסקים מסויימים.

סוג העסק	שם העסק	כתובת	רמת כשרות	הידורים	שם המשיג	פסח
אולם אירועים	הינומה	בר יהודה	רגילה		ר' יונתן דדון	סגור
איטליז	מחסני בשר ביטון	המסילה	רגילה		ר' שמעון דדון	פתוח
איטליז	בקר הגולן	בר יהודה 70	מהדרין	מהדרין	ר' יעקב צימברליס	פתוח
בית חולים	בית בלב	בר יהודה	רגילה		ר' משה קורנטר' תומר כהן	פתוח
חנות דגים	הדגים של פיראוס	מרכז אורן הכרמל	מהדרין	מהדרין	ר' הראל אשר יודי	פתוח
מאפיה	בורקס עמיקם	היצירה	רגילה		ר' חיים פבזנר	סגור
מאפיה	מאפיית אריאל	דרך השלום	מהדרין	מהדרין	ר' נתנאל קדוש	פתוח
מאפיה	שיבולת	דרך בר יהודה	מהדרין	מהדרין	ר' תומר כהן	סגור
מאפיה	בונז'ור	המסלה 17	מהדרין	מהדרין	ר' יעקב צימברליס	סגור
מוצרי אפיה	טל שני	המסילה 22	רגילה		ר' יוסף מנדל	סגור
מסעדה בשרית	בולוס	מרגנית	רגילה	בישול ישראל	ר' נתנאל קדוש	סגור
מסעדה בשרית	השניצליה	דרך השלום	רגילה		ר' חגי ממון	סגור
מסעדה בשרית	מפגש הסטייק	התעשייה	רגילה		ר' נתנאל קדוש	סגור
מסעדה בשרית	מקדונלדס	מתחם מבנה	רגילה		ר' מאור קדוש	סגור

מסעדה בשרית	צדק חברתי	בר יהודה	רגילה		ר' נתנאל קדוש	סגור
מסעדה בשרית	קפה בגט	מתחם טסט-קאר	רגילה		ר' מאור קדוש	סגור
מסעדה בשרית	שיפודים בככר	ברק	רגילה		ר' חגי ממן	סגור
מסעדה חלבית	ביגה	התעשייה	מהדרין	מהדרין	ר' שאול פדידה	סגור
מסעדה פרווה	חומס אליהו	היצירה	מהדרין	מהדרין	ר' שרון לוי	סגור
מסעדה פרווה	סאביחה	דרך השלום 28	מהדרין	מהדרין	ר' חגי ממן	סגור
מסעדה פרווה	סושי בריק	בר יהודה	רגילה	בישול ישראל	ר' אליהו מזרחי	סגור
סופר	מחסני השוק	מתחם מבנה	רגילה		ר' שרון לוי	פתוח
סופר	רמי לוי	דרך השלום	רגילה		ר' שמעון דדון	פתוח
סופר	שופרסל	מתחם מבנה	רגילה		ר' אליהו מזרחי	פתוח
פיצה	אמריקן	בר יהודה	מהדרין	מהדרין	ר' אליהו מזרחי	סגור
פיצה	בלה	אלון	רגילה		ר' חגי ממן	סגור
פיצה	'מאנצ	מרגנית	מהדרין	מהדרין	ר' נתנאל קדוש	סגור
פיצה	פדאל	דרך השלום	מהדרין	מהדרין	ר' נתנאל קדוש	סגור
פיצוחים	מדגן פיצוחים	פאור סנטר	רגילה		ר' שלמה נחמני	פתוח
פיצוחים	מקור הפיצוחים	בר יהודה	רגילה		ר' שלום רובינשטיין	פתוח
צרכניה	אננס בכיכר	דרך השלום	רגילה		ר' רפאל אלמקייס	פתוח
צרכניה	דהן פירות וירקות	האלון	רגילה		ר' שלום רובינשטיין	פתוח
צרכניה	חברת חשמל	החרושת	רגילה		ר' משה קורנט	פתוח
קונדיטוריה	פאי	התעשייה	רגילה		ר' שאול פדידה	סגור
קייטרינג	המטבח של ג'ולי	מתחם מבנה	רגילה	בישול ישראל	ר' שרון לוי	פתוח
קייטרינג	מאכלי השף	התעשייה 23	רגילה		ר' תומר כהן	
קייטרינג	פפריקה	דרך הטכניון	מהדרין	מהדרין	ר' שרון לוי	סגור
קייטרינג/מסעדה בשרית	פותח את ידיך	דרך השלום	רגילה		ר' שלום רובינשטיין	סגור

דרשות שבת הגדול

המרא דאתרא הרב יצחק לוי שליט"א
רב העיר נשר יע"א

ידרוש מענינא דיומא כמנהג ישראל בשבת הגדול [מוקדמת]
פרשת ויקרא ז' ניסן תשפ"א

בבתי הכנסת הבאים:

בית הכנסת אורן הכרמל: ערב שבת לפני תפלת ערבית [תפלת מנחה בשעה 17:25].

בית הכנסת הנוריות רח' הנוריות: בשעה 6:45 לאחר תפלת שחרית בנין החמה [תחילת התפלה בשעה 5:35].

בית הכנסת הנוריות רח' הנוריות: בשעה 8:45 [לפני קריאת התורה].

בית הכנסת אור יצחק רח' האלון: בשעה 9:45, [לאחר קריאת התורה].

בית הכנסת הגדול היכל שלמה, תל חנן: בשעה 13:30 לאחר תפלת מנחה [מנחה בשעה 13:00].

בית הכנסת "אור החיים" רח' קרן היסוד: 15:15.

בית הכנסת הגדול, גבעת נשר: בשעה 17:30 [סעודה שלישית].

כמו כן יתקיימו דרשות בשבת הגדול פרשת צו כדלהלן:

בית הכנסת "דוד המלך", ישורון: ערב שבת לפני תפלת ערבית [תפלת מנחה בשעה 18:30].

ספריית "חזון עובדיה" [מול המועצה הדתית], ביום שבת לפני תפלת ערבית של החג: 18:15
[תפלת ערבית בשעה 19:10].

שמעו ותחי נפשכם

שיעורים קבועים

מפי המרא דאתרא הרב יצחק לוי שליט"א

(מעודכן לפי שיעון קיץ)

יום	מקום	כתובת	השעה	הנושא	מסך השיעור	עזרת נשים
ראשון	בית הכנסת אור יצחק	רח' האלון	שעה לפני מנחה	הלכות תפלה/חגים	שעה	יש
שני	בית הכנסת תהלה לדוד	רח' עמוס	בין מנחה לערבית	הל' שבת/ חגים	שעה	יש
שלישי	בית הכנסת אורן הכרמל	רח' אורן הכרמל	בין מנחה לערבית	שו"ת יחיה דעת	דקות 50	יש
	מדרשיית אור עמרם	רח' קרן היסוד	21:00	הלכה ומוסר	שעה	אין
רביעי	בית הכנסת היכל שלמה	רח' הרב בר מוחא	בין מנחה לערבית	הלכות שבת/ חגים	חצי שעה	יש
	בית הכנסת דוד המלך	רח' ישורון	שעה לפני מנחה	הלכות שבת/ חגים	דקות 50	יש
חמישי	בית הכנסת הנוריות	רח' הנוריות	בין מנחה לערבית	הלכה ופרשת שבוע	שעה	יש
ששי	ספריית חזון עובדיה	רח' השקד	לפני ערבית	פרשת השבוע	רבע שעה	יש
שבת	ספריית חזון עובדיה	רח' השקד	9:05 שחרית [בשעה 7:00]	הלכות שבת/ חגים	שעה	יש
	בית הכנסת היכל שלמה	רח' הרב בר מוחא	14:00	הלכות תפלה/חגים	שעה	יש
	בית הכנסת גבעת נשר	רח' החלוצים 1	שעה לפני מנחה	הליכות עולם	שעה	יש

ברכת האילנות

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, שלא חסר בעולמו כלום,
ובָרַא בוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת, לְהַנּוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם.

בדיקת וביטול חמץ

לפני הבדיקה יברך: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בִּיעוֹר חֻמֶּץ
ומיד אחר הבדיקה יבטלנו ויאמר: כָּל חֻמִּירָא דְאִיכָא בְּרִשׁוּתִי,
דְּלֹא חֲזַמְתִּיהּ, וְדְלֹא בְעַרְתִּיהּ, וְדְלֹא יִדְעָנָא לִיהּ, לְבַטֵּל וּלְהוֹי
כְּעַפְרָא דְאַרְעָא.
[ואם אינו מבין בלשון תרגום, יאמר בלשון הקודש: כל
חמץ ושאר שיש ברשותי שלא ראיתיו, ושלא ביערתיו, יתבטל
ויהיה כעפר הארץ].

בערב שבת לאחר שריפת החמץ, אומר ביטול חמץ:

כָּל חֻמִּירָא דְאִכָּא בְּרִשׁוּתִי דְחֲזַמְתִּיהּ וְדְלֹא חֲזַמְתִּיהּ דְּבְעַרְתִּיהּ וְדְלֹא
בְעַרְתִּיהּ לִיבְטִיל וּלְהוֹי הַפְּקָר כְּעַפְרָא דְאַרְעָא.

ואם אוכל חמץ בשבת, יאמר בבוקר לאחר שסיים הסעודה את
הביטול חמץ הנ"ל.

